

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції

**«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ
ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ, ПРАВОВИЙ
ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТИ»**

(електронне видання)

27-28 березня 2020 року

Біла Церква
2020

Міністерство освіти і науки України

Білоцерківський національний аграрний університет

Факультет права та лінгвістики

Кафедра романо-германської філології та перекладу

Кафедра іноземних мов

Дебреценський університет (Угорщина)

Гомельський державний університет ім. Франциска Скорини (Білорусь)

Інститут Конфуція Київського національного університету ім. Т. Шевченка

Європейський інститут ім. М. Коперніка Університету економіки
в Бидгощі (Польща)

Федерація обмінів «Франція-Україна»

Університет Савойя Монблан (Франція)

Криворізький державний педагогічний університет

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Білоцерківський інститут економіки та управління ВНЗ «Університет «Україна»»

Міжнародна перекладацька компанія Translatel

Німецько-українське наукове Об'єднання ім. Юрія Бойка-Блохина в Мюнхені

УДК 378.018.552-029:81:34:159.9

Редакційна колегія:

Даниленко А.С., д-р екон. наук, академік НААН, ректор, голова оргкомітету;

Новак В.П., д-р біол. наук, перший проректор;

Варченко О.М., д-р екон. наук, проректор з наукової та інноваційної діяльності, заступник голови оргкомітету;

Димань Т.М., д-р с.-г. наук, проректор з освітньої, виховної та міжнародної діяльності;

Зубченко В.В., канд. екон. наук, начальник відділу навчально-методичної та виховної роботи;

Царенко Т.М., канд. вет. наук, начальник відділу науково-дослідної та інноваційної діяльності;

Борщовецька В.Д., канд. пед. наук, декан факультету права та лінгвістики;

Цвид-Гром О.П., канд. філол. наук, доцент, зав. кафедри іноземних мов;

Ігнатенко В.Д., канд. пед. наук, зав. кафедри романо-германської філології та перекладу;

Дворак В.Н., кандыдат педагогічных навук, дацэнт, Гомельскі Дзяржаўны Універсітэт ім. Ф. Скарыны, г. Гомель, Беларусь;

Блохин Д.Д., д-р філософії, почесний академік АН ВШУ, член-кор. УВАН в Нью-Йорку, Лауреат премії Фонду імені Т. Шевченка, президент НУНО, Німецько-українське наукове Об'єднання імені Юрія Бойка-Блохина (НУНО), Мюнхен, ФРН;

Олешко О.Г., канд. с.-г. наук, начальник редакційно-видавничого відділу, відповідальний секретар.

Актуальні питання інтернаціоналізації вищої освіти в Україні: лінгвістичний, правовий та психолого-педагогічний аспекти: матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції, 27-28 березня 2020 року. Біла Церква: БНАУ. 122 с.

Збірник містить матеріали учасників Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції «Актуальні питання інтернаціоналізації вищої освіти в Україні: лінгвістичний, правовий та психолого-педагогічний аспекти», що присвячені висвітленню широкого кола питань, які стосуються інтернаціоналізації вищої освіти.

Автори несуть відповідальність за достовірність фактів, цитат, посилань на літературні джерела та вживання власних імен.

<https://science.btsau.edu.ua/>

БНАУ, 2020

ЗМІСТ

Борщовецька В.Д. Effective ways to improve students' vocabulary.....	8
Ігнатенко В.Д. Принципи підготовки фахівців з перекладу в умовах сучасності.....	10
Дворак В.Н., Пяцеліна А.А., Кагнітыўна-псіхалагічны напрамак тэорыі перакладу ва ўмовах інтэрнацыяналізацыі вышэйшай адукацыі.....	12
Пилипенко І.О. Лексико-семантичний аналіз фразеологізмів з компонентами «eye/око» в англійській та українській мовах.....	14
Береговенко Н.С. Лінгвокультурна адаптація при перекладі лексичних одиниць новинного матеріалу каналу «Євро Н'юз» українською мовою.....	15
Будугай О.Д. Поетика віршів Вільяма Затьори мовою есперанто (на матеріалі перекладів його ліричного циклу «Гератра ландо» зі збірки «Звернуся до слова»).....	18
Зізнська А.П. Теорії ввічливості: лінгвістичний аспект.....	23
Пилипей Ю.А. Representation of slang in American English.....	25
Тарасюк А.М. Структурна характеристика речення та генеративний підхід аналізу структури речення.....	27
Єрко А.І. Проблеми у роботі з граматичним матеріалом на заняттях з китайської мови.....	29
Дворак В.Н., Гордеева Т.В. Теоретические аспекты проблемы адаптации иностранных студентов к образовательной среде университета.....	31
Майєр Н.В. Особливості методичної підготовки майбутніх викладачів до використання сучасних засобів професійно орієнтованого навчання іноземних мов і культур.....	33
Thomas Gronier. La formation linguistique des étudiants par les chansons.....	36
Блохин Д.Д. Діяльність німецько-українського наукового об'єднання імені Юрія Бойка-Блохина в Мюнхені (НУНО) 2017-2020 років у річчці інтернаціоналізації науки, освіти, культури в Європі.....	38
Цвид-Гром О.П. Формування етнокультурної компетентності в умовах інтернаціоналізації вищої освіти в Україні.....	41
Пасічник Н.С. Інтернаціоналізація вищої освіти як фактор конкурентоспроможності ЗВО.....	43
Хахула Л.П. Актуальні проблеми запровадження дуальної форми навчання в умовах інтернаціоналізації вищої освіти.....	46
Шмирова О.В. Роль преподавателя иностранного языка в среде дистанционного обучения: теоретический и практический аспекты.....	48
Дем'яненко О.О., Чернобров Ю.А. До питання професійно орієнтованого навчання історії зарубіжної літератури студентів-перекладачів.....	50
Marchuk V.V. Concepts of the categorial value.....	53
Івлєва К.С. Хмарне навчання як інструмент реалізації модернізації викладача.....	54

Резнік В.Г. Технологія змішаного навчання (blended learning): нові можливості та перспективи навчального процесу.....	56
Носенко М.М. Handlungs- und Interaktionsorientierung als wesentliche Prinzipien der Gestaltung von Aufgaben und Übungen beim DaF-Unterricht.....	58
Хахула Б.В. Іноземна мова як інструмент успішної діяльності сучасного аграрія в умовах міжнародної академічної мобільності.....	61
Дука М.В., Холодна М.М. Актуальність формування соціальної компетентності в умовах сучасної системи загальної середньої освіти.....	64
Коваль В.С. Дистанційне навчання у вищій освіті осіб з інвалідністю.....	67
Лобачова С.В. Особливості використання інтернет-ресурсів у організації самостійної роботи студентів.....	69
Рейда О.А. Перевернуте навчання як одна з ключових тенденцій освітніх технологій сучасності.....	71
Столбецька С.Б. Міжкультурний підхід у викладанні французької мови як іноземної.....	73
Денисенко І.І. Особливості появи та причини виникнення мовного бар'єру.....	75
Дворак В.Н., Гордеева Т.В. Особенности адаптации иностранных студентов в Белорусском университете.....	77
Хомчук О.П. Психологічні особливості рефлексії в підлітковому віці.....	79
Велика К.І. Застосування емоційно-сміслового методу у процесі навчання студентів немовних спеціальностей сільськогосподарського ЗВО.....	81
Дворак В.Н., Конаш О.В. К проблеме профессиональной самооффективности в психологии.....	83
Серпенінова Ю.С. Методичний потенціал комп'ютерних технологій у навчанні іноземних мов.....	87
Копейкина Д.А. Социальная поддержка во взаимосвязи с проявлением депрессивной симптоматики у туркменских студентов.....	89
Карпенко С.Д. Особливості вивчення ділових паперів на заняттях з української мови як іноземної.....	92
Товт І.С. Сучасні освітні технології навчання української мови у вищій школі.....	94
Шульська Н.М., Римар Н.Ю. Створення «навчальної майстерні» під час викладання лінгвістичних дисциплін у ЗВО.....	97
Лабінська Б.І., Никіфорчук Ж.В. Фразеологічні одиниці як компонент формування професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів.....	99
Баран Н.А. Внесок Олени Курило в розбудову українського термінознавства.....	102
Бровко Н.І. Реформування вітчизняної системи освіти: теоретико-правовий аналіз.....	105
Сімакова С.І. До питань інтернаціоналізації вищої освіти в Україні.....	107

Дем'янчук Ю.В. Правові засади запобігання і протидії корупції в умовах освітніх дисциплін.....	109
Сидоренко В.В. Організаційно-правові аспекти залучення іноземних студентів в контексті інтернаціоналізації змісту вищої освіти в Україні.....	111
Ковальчук І.В. Правові аспекти забезпечення академічної доброчесності у вищій школі.....	114
Макарчук В.В. Правові аспекти міжнародної студентської міграції.....	116
Добренька Н.В. Проблеми на шляху доступності інклюзивної освіти.....	118
Дем'янчук Ю.В., Дем'янчук М.А. Правова природа забезпечення запобігання і протидії корупції в освіті.....	120

Секція: СУЧАСНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ
ВИЩОЇ ОСВІТИ

УДК 378.147:811.111

БОРЩОВЕЦЬКА В.Д., канд. пед. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

EFFECTIVE WAYS TO IMPROVE STUDENTS' VOCABULARY

Some new ways and advices of learning English vocabulary have been provided and analyzed for students. At the same time the teaching complex concepts, approaches and factors have been provided to improve students' vocabulary.

Key words: vocabulary, foreign language, teaching complex concepts, approaches.

Words are the building blocks of every spoken language. They are fascinating and yet often difficult to manage, especially if they are words of a foreign language you are trying to learn.

Learning new vocabulary you need to know what to learn, namely how many words in English, how many words does the average English speaker use in everyday speech, how many words make up 50 % of everything written in English. It will enhance the process of teaching vocabulary to your students.

You have also to remember that there are words which you need simply to understand when you read or hear them (receptive vocabulary) and words you need to be able to use yourself (productive vocabulary). Clearly you need to spend the most time learning the last group.

Learning a new word it is important to know the words it is usually associated with; to know its grammatical characteristics; its phonological form. It is also very important to learn new words in phrases, not in isolation. For example: write down adjectives and nouns that are often associated, e.g. classical music, common sense, native speaker; write down verbs and nouns that form expressions, e.g. to express an opinion, to take place; write down nouns in appropriate phrases, e.g. to get in touch with, a sense of humor; write down words with their preposition, e.g. to look for, at a glance, thanks in advance. Note special grammar characteristics of new words. Note special pronunciation problems of new words.

Most language learners, in fact, find it excruciatingly difficult to learn and remember the large amount of words necessary to be competent and confident in a foreign language.

When you are reading something in English, do not stop to look up every new word or expression: it slows down your reading and your comprehension. Look up only those words that are really important for understanding the text. When you have finished

reading, look back at what you have read and then probably look up some extra words and write down new expressions you are interested in. Similarly when you listen to English, do not pause when you hear words or expressions that you do not know. Keep listening for the overall meaning. When you read or listen to English, it is sometimes possible to guess the meaning of a word you do not know before you look it up or ask its meaning. Decide first what part of speech the word is, and then look for clues in its context or form.

It is very important to review new words. Reviewing is especially useful for remembering new stuff in the target language. It entails reviewing at different intervals, at first close together and then increasingly far apart. Naturally, the amount of time needed to make new stuff automatic depends on the kind of stuff involved.

One of the great advantages of reviewing vocabulary is that it should help you to make the step from having something in your receptive vocabulary to having it in your active vocabulary. You can encourage this process by writing the words and expressions you are trying to learn in a sentence relating to your life and interests at the moment; making an effort to use the new words and expressions in your next class or homework or in some other way; keeping a learning diary in which you note down things that particularly interest you about the words you have learned; watching out for the words and expressions you are trying to learn in your general reading of English. If you come across any of them, write them down in their context in your diary or notebook; writing a paragraph or story linking the words and expressions you want to learn.

All the information mentioned above is effective when it is applied to learning the definitional and contextual information, involving students actively in learning new word meaning. However, very often the teacher needs to teach complex concepts which require multidimensional teaching techniques. Here we mean the following ones: *Semantic mapping* (one targeted word is tied through the discussion and the mapping to other related words); *Semantic Feature Analysis* which draws upon students' prior knowledge, using discussions to include information about word meaning into a graphic display; *Comparing and Contrasting* is also very effective in learning complex concepts.

What approaches you use to teach a word would depend on a number of factors. First, it would depend on the word itself. If a word's meaning seems fairly self-evident, you might provide relatively minimal instruction. For words that are more complex, you might provide instructions like *Semantic mapping*, *Semantic Feature Analysis* or *Comparing and Contrasting*.

Second, you might want to use techniques that are productive.

Anyway, whatever you chose, learning L2 vocabulary should be effective and favour achieving L2 speaking fluency.

REFERENCES

1. Chall JS. Readability revisited: The new Dale-Chall readability formula. Cambridge. MA Brookline Books. Cambridge, 1995.
2. Stahl S.A., Clark C.H. The effects of participatory expectations in the classroom discussion on the learning of science vocabulary. *American Educational Research Journal*, 24. P. 541–556.

ІГНАТЕНКО В.Д., канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРИНЦИПИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ПЕРЕКЛАДУ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Тези присвячені проблемі підготовки перекладачів у вищих навчальних закладах в умовах сьогодення. Результати дослідження базуються на основі проведеного анкетування фахівців з перекладу. Проаналізована сучасна ситуація підготовки спеціалістів з даного профілю вказує на необхідність включити анотативний та реферативний види письмового перекладу науково-технічних текстів аграрного профілю до змісту навчання перекладачів відповідно до соціального замовлення.

Ключові слова: перекладач, анотативний і реферативний переклад, науково-технічний текст, аграрна тематика.

Нескінченна різноманітність сучасного світу передається за допомогою сучасних засобів інформації у відчуттях та інтерпретаціях численних учасників єдиного міжнародного інформаційного простору, у центрі якого в ролі медіатора постає перекладач. За таких тенденцій життя роль перекладу значно зростає як засобу комунікації та підтримки економічних, суспільно-політичних, наукових, культурно-естетичних та інших відносин між народами.

На сьогодні підготовка перекладачів у вищих закладах освіти України динамічно розвивається. Збільшення обсягу і диверсифікація вимог до перекладу як професійної діяльності призвели до зміни ринку перекладацьких послуг. Змінюються традиційні уявлення про перекладацьку діяльність, ускладнюється професійна модель перекладача, що, у свою чергу, вимагає модернізації самого процесу підготовки майбутніх перекладачів.

Результати анкетного опитування перекладачів по всій території України (100) показали, що поширеним видом перекладацької діяльності є виконання анотативного і реферативного видів перекладу, навички та уміння яких перекладачі хотіли б удосконалити. Така тенденція у суспільстві пов'язана, перш за все, з тим, що професійна діяльність перекладача не обмежується лише заняттями з перекладу, тобто створенням тексту перекладу, який призначено для повноцінної заміни тексту оригіналу. Перекладач виступає у ролі мовного посередника, що забезпечує міжмовну комунікацію та передачу змісту оригіналу засобами іншої мови, а таке посередництво може реалізовуватись не лише шляхом повного/еквівалентного перекладу, а й іншими способами. Зміст тексту оригіналу може бути переказаний, викладений вибірково, спрощено або узагальнено, анотовано або реферовано.

До вище згаданої проблеми перекладу як медіації звертається Європейський центр сучасних мов (Centre européen pour les langues vivantes), для якого однією із пріоритетних проблем програми на 2012–2015 роки є медіація як спосіб передачі інформації. У світлі цієї проблеми особливо актуальною є проблема навчання

письмового перекладу, зокрема таких його видів як реферативний та анотативний, які є не менш важливим аспектом професійної діяльності майбутнього перекладача, ніж повний письмовий переклад.

За результатами анкетного опитування перекладачів-спеціалістів, однією із тематик текстів для перекладу, які замовляються у бюро перекладів найчастіше, є тексти аграрної тематики. Це пояснюється тим фактом, що Україна – аграрна держава і показники балансів світових запасів зерна та інших сільськогосподарських продуктів підтверджують це. У зв'язку з цим та враховуючи розвиток міжнародних відносин та інтеграцію України в європейське і світове політичне та економічне співтовариство, роль перекладацької діяльності є надзвичайно важливою. Науково-технічний прогрес охоплює практично всі сфери життя, зростає кількість різного роду контактів не тільки між державами, але і між різномовними спільнотами людей, у тому числі професійними аграрними.

Результати анкетування проведеного серед спеціалістів показало, що переважна більшість замовників використовують статті, які вони знаходять у мережі Інтернет, які є для них доступними, а наукові дані в яких є найновішими.

Аналіз результатів проведеного опитування фахівців дозволив констатувати, що провідним жанром франкомовних науково-технічних текстів аграрного профілю є наукова стаття. Втім, наукові франкомовні статті аграрного профілю мають різні піджанри, що надає нам можливість говорити про жанрову варіативність в межах одного жанру. Серед жанрів статей аграрного профілю можна виділити: наукові експериментальні статті, наукові статті доповіді, наукові оглядові статті та наукові статті-аналізи. При цьому враховуючи специфіку, рівень знань студентів 4 курсу і програмні вимоги до компетентності в анотативному і реферативному видах перекладу перевага у відборі має надаватися вузькопрофільним текстам наукових франкомовних статей аграрного профілю, а саме експериментальним статтям, статтям-довідям, статтям-аналізам.

Деякі вчені, серед яких А.А. Вейзе, О.Г. Князева Л.К. Латишев, Н.М. Нестерова, А.І. Новіков, Л.М. Черноватий, вважають, що включення анотативного та реферативного перекладу до змісту навчання майбутніх філологів є доцільним і абсолютно виправданим. З.Д. Львовская наголошує на необхідності внесення цих видів перекладу до навчальної програми, пояснюючи це тим, що виконання цих видів перекладу вимагає формування іншої компетентностей, а отже інших теорій, тобто їхнє навчання має інші цілі, зміст та методи.

Таким чином, перспективним вважаємо розробку відповідної методики навчання майбутніх перекладачів з метою їхньої підготовки до виконання замовлень у галузі перекладу, які відповідатимуть вимогам сучасного суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вейзе А.А. Теория и практика порождения вторичного текста в курсе вузовского обучения иностранным языкам (на материале английского языка): дис. ... д-ра пед. наук: спец.13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (иностраный язык)». Минск, 1993. 435 с.
2. Князева Е.Г. Обучение реферированию как речемыслительной деятельности. Переводоведческая лингводидактика. М.: МГУ, 1986. 176 с.

3. Латышев Л.К., Семенов А.Л. Перевод: Теория, практика и методика преподавания: учебник для студ. перевод. фак. высш. учеб. заведений 2-е изд., стереотип. М.: Академия, 2005. 192 с.
4. Львовская З.Д. Теоретические проблемы перевода. М.: URSS, 2007. 220 с.
5. Новиков А.И., Нестерова Н.М. Реферативный перевод научно-технических текстов. АН СССР, Ин-т языкознания. М.: Наука, 1991. 146 с.
6. Черноватий Л.М. Методика викладання перекладу як спеціальності: підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю «Переклад». Вінниця: Нова Книга, 2013. 376 с.

УДК 811.23.25:339.94:378

ДВОРАК В.Н., канд. пед. наук

ПЯЦЕЛІНА А.А., студентка

Гомельскі Дзяржаўны Універсітэт ім. Ф. Скарыны, Республіка Беларусь

КАГНІТЫЎНА-ПСІХАЛАГІЧНЫ НАПРАМАК ТЭОРЫІ ПЕРАКЛАДУ ВА ЁМОВАХ ІНТЭРНАЦЫЯНАЛІЗАЦЫІ ВЫШЭЙШАЙ АДУКАЦЫІ

У гэтым артыкуле разглядаецца адно з самых актуальных напрамкаў у галіне перакладу – кагнітыўнай-псіхалагічнай. Аўтарамі сапраўднай працы вывучаецца пытанне аб тым, якім чынам пазначаны вектар існуе ва ўмовах інтэрнацыяналізацыі вышэйшай адукацыі.

Ключавыя словы: Кірунак, кагнітыўны, псіхалагічны, пераклад, міжнародны.

Одной из актуальных проблем образования является вопрос о современных векторах развития переводческой деятельности в условиях интернационализации высшего образования [1]. А.Г. Минченков выделяет три основных направления в теории перевода: лингвистическое, когнитивно-психолингвистическое и коммуникативное. Особый интерес вызывает когнитивно-психологический комплекс идей касательно работы в сфере перевода. В данном конкретном направлении особую роль играет психологический аспект, так как перевод – это, прежде всего, речевая деятельность.

В условиях интернационализации высшего образования когнитивно-психологическое направление играет достаточно значимую роль, так как создание учебных программ на иностранном языке требует хорошей профессиональной подготовки со стороны специалиста, который будет заниматься преобразованием указанных учебных методических разработок какого-либо университета в необходимый язык [2].

В.В. Сдобников выделяет несколько этапов в создании перевода:

1. Первый этап характеризуется взаимодействием восприятия и осознания мотивов автора исходного текста. Происходит первичная ориентировка в указанном для работы материале. Актуализируется осознание переводчиком своей задачи [3]. Данный период особенно актуализируется на примере перевода учебных программ. В условиях интернационализации высшего образования указанная стадия очень важна. Основа для перевода должна быть релевантной и подбирается

педагогом по конкретной учебной дисциплине. Переводчик, главным образом, должен ориентироваться в терминах дисциплины, к которой принадлежит учебный материал [4];

2. Второй этап необходимо обозначить как период осознания отдельных деталей исходного текста и уход специалиста от восприятия информации исключительно как общей без отдельных подразделов и тезисов. Происходит интенсивная мыслительная активность переводчика, которая выражается в разделении исходного текста на предложения или другие составные части текста;

3. Третий этап характеризуется формированием внутренней программы речевого действия. Данный феномен представляет собой окончательное оформление речевой информации, а также появлением личностного смысла интерпретатора. В отличие от спонтанной речевой активности индивида в обычных условиях, внутренняя программа речевого действия переводчика конкретна и имеет специфическую характеристику, которая выражается в том, что она является лишь результатом деятельности специалиста заключающейся в передаче смысла исходного текста;

4. На четвертом этапе обычно происходит реализация заданной речевой программы. Однако здесь выделяется несколько аспектов, которые необходимо учитывать специалисту, так как возникает проблема между максимально приближенным переводом исходного текста и учётом переводчиком культурных и семантических особенностей языка, на который будет переведен оригинал. В такой ситуации интерпретатор всегда будет вынужден принимать решения в условиях соблюдения приближенного к оригиналу перевода, а также соблюдением культурных особенностей заданного на перевод языка;

5. Реализация перевода в звуковой или грамматической форме [3]. Задачей данного периода главным образом является стимулирование к изучению и обсуждению материала. Вызвать интерес и мотивировать зарубежных специалистов к созданию каких-либо совместных проектов. В ходе этого периода устраняются какие-либо противоречия и непонимания со стороны иностранных граждан [4];

6. Шестой этап можно ещё назвать как этап редактирования получившегося текста. В данном периоде переводчик начинает анализировать полученный перевод с точки зрения получателя. Указанная способность интерпретатора помогает абстрагироваться от своего труда и проанализировать получившийся результат глазами другого человека [3].

Таким образом, необходимо заключить, что психологическое направление в теории перевода в условиях интернационализации высшего образования достаточно актуально, так как переводческая деятельность требует от переводчика не только теоретических навыков, которые он может применять на практике, но и психологической подготовки.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Чупина В.А., Плешакова А.Ю. Интернационализация процесса высшего профессионального образования: проблемы и векторы развития. Гуманитарные научные исследования. 2015. № 11. URL: <http://human.snauka.ru/2015/11/12627>

2. Минченков А.Г. Когнитивно-эвристическая модель перевода (на материале английского языка): автореф. дис. ... д-ра филол. наук. СПб., 2008. 32 с.
3. Сдобников В.В. Психолингвистические аспекты перевода. Allbest: электрон. версия реф. 2017. URL: https://revolution.allbest.ru/languages/00871412_0.html
4. Высшее образование в России. 1993. Петрозаводск, 2018. С. 87–85.

УДК: 811.111/.161.2'373.7/'374.73

ПИЛИПЕНКО І.О., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОМПОНЕНТАМИ «EYE/ОКО» В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

У статті проаналізовані фразеологізми з компонентом «eye/око» в англійській і українській мовах за ознакою близькості відображеного змісту. Вивчаються семантичні особливості всіх вище зазначених одиниць, здійснюється порівняльний аналіз.

Ключові слова: фразеологічні одиниці; семантика; порівняльне дослідження; негативні і позитивні риси характеру; нейтральне значення; виразність.

Одним з найяскравіших і дієвих засобів мови є фразеологія. Нашій мові образність і виразність надають такі якості фразеологічних одиниць як: метафоричність, емоційність, експресивність і інші. У фразеології відображенні уявлення, пов'язані з трудовою діяльністю, побутом і культурою народу. Фразеологічні одиниці використовуються в різних жанрах мови і в повсякденній мові. Вони надають мові особливу виразність, неповторну своєрідність і часто носять яскраво виражений національний характер. Інтерес до порівняльного дослідження фразеології різних мов істотно зріс в останні роки.

Фразеологізми даної групи передають різні відтінки емоційного стану. Виходячи з ознаки близькості відображеного змісту, фразеологізми англійської мови з компонентом «eye» об'єднуються в наступні групи: а) фразеологічні одиниці, які виражають негативні риси характеру людини: байдужість *close (або shut) one's eyes to something* «закривати очі на що-небудь», «дивитися крізь пальці»; б) фразеологічні одиниці, які виражають позитивні риси характеру людини: спостережливість *measure somebody with one's eye* «зміряти кого-небудь поглядом»; впевненість *believe one's (own) eyes* «вірити своїм власним очам»; *see something with one's own eyes* «бачити що-небудь на власні очі»; в) фразеологічні одиниці, які виражають нейтральне значення: привертати увагу *all eyes are turned to (або are upon) somebody (або something)* «всі погляди звернені до кого-небудь (або на що-небудь)»; *be in the public eye* «привернути до себе увагу громадськості», «бути в центрі уваги», «бути на виду»; г) фразеологічні одиниці, що не належать до тієї чи іншої групи: *pipe one's (або the) eye* «плакати», «обливатися сльозами», «лити

сльози»; a black eye «підбите око», «синяк під оком»; appear to somebody's eyes «з'явитися», «постати перед чиймись очима»; a cat's eye «котяче око (напівдорогоцінне каміння)»; close one's eyes «померти», «заснути навіки»;

За ознакою близькості змісту фразеологізми в українській мові можна об'єднати в такі групи: а) фразеологічні одиниці, які виражають негативні риси характеру людини:

байдужість «закривати очі»; брехливість «відводити очі», «пускати пил в очі»; безвідповідальність «залити очі»; грубість «плювати в очі», «тикати в очі»;

«поза очі» б) фразеологічні одиниці, які виражають позитивні риси характеру людини: відвертість «кидати в очі»; розум, розсудливість «з відкритими очима», «не випускати з очей»; в) фразеологічні одиниці, які виражають нейтральне значення: кокетство «стріляти очима», здивування «очі на лоб лізуть», «не вірити (своїм) очам»; душевний стан «очі на мокрому місці; г) ФО, що не входять в ті чи інші групи: «віч-на-віч», «хоч око виколи», «очі злипаються», «куди не кинь оком» і т.д.

Як показав аналіз, переважна більшість фразеологізмів як англійської, так і української мови з компонентом «eye / око» об'єднуються в певні групи. Деяка частина фразеологічних одиниць не входить в будь-які групи. Необхідно сказати, що в ряді випадків включення тих чи інших фразеологізмів в групи не є безперечним. За деякими семантичним нюансам окремі фразеологізми могли б бути включеними в інші групи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Селіванова О.О. Нариси з української фразеології (психологічний та етнокультурний аспекти). Черкаси: Брама, 2004. 276 с.
2. Словник фразеологізмів української мови / укл. В.М. Білоноженко та ін. К.: Наук. думка, 2003. 1104 с.
3. Oxford Advanced Learner's Dictionary. Oxford: Oxford University Press, 2004. 1540 p.
4. Collins Cobuild Dictionary of Idioms. Harper Collins Publishers, 2003. 410 p.
5. Юрченко О.С., Івченко А.О. Словник стійких народних порівнянь. Харків: Основа, 1993. 176 с.

УДК 811.111/161.2'373:070

БЕРЕГОВЕНКО Н.С., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ЛІНГВОКУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ НОВИННОГО МАТЕРІАЛУ КАНАЛУ «ЄВРО Н'ЮЗ» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Стаття присвячена дослідженню лексико-фразеологічних одиниць новинного матеріалу каналу «Євро Н'юз» та способам їх перекладу українською мовою. Визначається поняття лінгвокультурної адаптації тексту при перекладі. Встановлюються основні способи та прийоми,

які використовуються перекладачем при перекладі новин каналу «Євро Н'юз». Описуються лексико-семантичні та граматичні трансформації, які вживаються при перекладі лексико-фразеологічних одиниць новинного матеріалу, а саме: лексична заміна, додавання слова, заміна слова однієї частини мови на слово іншої, смисловий розвиток, логізація, генералізація та ін.

Ключові слова: лінгвокультурна адаптація, переклад, фразеологізми, перекладацькі трансформації, ЗМК, публіцистичний дискурс.

На сучасному етапі розвитку суспільства великого значення набула така галузь життя як засоби масової комунікації. Це стало невід'ємною частиною людського існування. Переклад текстів засобів масової комунікації являє собою дуже велику область праці, оскільки сьогодні це є головним джерелом інформації про навколишній світ та події у ньому. Така галузь не може існувати без перекладу. В цій сфері здійснюється безліч перекладів з метою обміну інформацією. На жаль не всі тексти перекладаються сьогодні українською мовою, тому одним з завдань нинішнього покоління перекладачів є виправити цю ситуацію та підвищити кількість українських перекладів текстів, що належать до засобів масової комунікації (ЗМК). Тексти засобів масової комунікації відносяться до публіцистичного дискурсу. При перекладі таких текстів необхідно брати до уваги багато особливостей та враховувати труднощі які можуть виникнути. Завдання перекладача є дуже не простим, він повинен зробити переклад таким чином, щоб текст перекладу мав той самий вплив на реципієнта що й текст оригіналу на носія мови, враховуючи той факт що публіцистичні тексти це ті тексти, що відносяться до “grey zone” і можуть містити стилістичні прийоми та відображати особисту думку автора.

У ХХІ столітті на передній план виходить лінгвокультурна адаптація тексту при перекладі. В даному контексті термін «адаптація» використовується для позначення способу досягнення рівності комунікативної мети в мові оригіналу та мові перекладу [1, 56 с.]. В широкому контексті термін «лінгвокультурна адаптація тексту» означає систему прийомів пристосування іншомовного тексту (перекладного, навчального) до сприйняття його носіями іншої культури та мови. В сучасних мовознавчих та перекладознавчих дослідженнях цей термін ще називають «мовна локалізація» (language localization) [2, 44 с.]. Тому для перекладача важливим є адаптувати текст до носіїв іншої мови та культури використовуючи ті мовні засоби та прийоми, які для них будуть цілком зрозумілі [3].

Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що дослідження явища лінгвокультурної адаптації на основі перекладів текстів ЗМК має велике значення для сучасної сфери інформації та обміну нею. Україномовна версія каналу «Євро Н'юз» виникла лише нещодавно, ця сфера є недослідженою і являє собою значний великий мовний матеріал та новий простір для досліджень в сфері перекладознавства.

З метою адекватного перекладу тексту, зважаючи на формальні та семантичні розбіжності в системах двох мов, перекладач змушений звернутися до перекладацьких трансформацій, як-от в наступних реченнях:

(1a) *On the eve of the decisive European summit in Brussels the Heads of the state and government are here with one mission in mind – to develop a common strategy to tackling the Euro crisis* [1].

(1б) *За кілька годин до вирішального саміту в Брюсселі лідери країн та урядів що є членами Європейської народної партії зібралися тут у Марселі щоб виробити єдину стратегію*[1].

Отже, при перекладі цього речення було використано відразу декілька трансформацій, а саме: додавання – «*що є членами Європейської народної партії*», в англійському варіанті речення цього не сказано, упущення – “*to tackling the Euro crisis*”, при перекладі ця інформація була упущена.

(2a) *Sentiments shared by Germany Chancellor Angela Merkel.*

(2б) *До порозуміння закликає і канцлер Німеччини Ангела Меркель.* В наступному реченні спостерігається трансформація диференціації, тобто вибору правильного слова за контекстом. Англійське слово *sentiments* в словнику не перекладається як порозуміння, але виходячи з контексту було обрано найбільш відповідний варіант перекладу.

If we don't agree on Friday there will be no second chance, I appeal to the spirit of compromise for rapid decision [1].

Якщо в п'ятницю домовленості не буде, другого шансу Європа не матиме, тому я закликаю до компромісу і швидких рішень [1].

Если в пятницу мы не придем к консенсусу, второго шанса не будет, вот почему я призываю вас искать компромиссы и принимать решения как можно скорее [1].

Це речення представлено двома видами трансформацій, а саме: додавання – в українському перекладі додано *Європа*, на відміну від російського варіанту де ця трансформація відсутня, друга трансформація виконана в обох перекладах, граматична заміна англійське дієслово *agree* в обох варіантах перекладено як іменник – *домовленість, консенсус*, а також слово *decision* в оригіналі вжите в однині а перекладено множиною як в українській версії так і в російській, що зумовлено правилами мови.

(3a) *An envelope containing powder that was sent to the Deutsche Bank Chief Joseph Ackerman was a vitalletter-bomb* [1].

(3б) *Конверт з підозрілим порошком, що надійшов на адресу голови правління німецького Дойче Банку Йозефа Акермана, був справжнім листом-бомбою, тобто вибухнув би в руках того, хто його відкрив* [1].

(3в) *Посылка для директора Дойче Банка Йозефа Акермана оказалась функционирующим взрывным устройством* [1].

Аналізуючи це речення можна сказати, що тут було використано трансформацію додавання (*підозрілим*) та логічного розвитку (*тобто вибухнув би в руках того, хто його відкрив*) в українській мові, та диференціації в російській, оскільки англійське слово *envelope* має перше значення – «конверт».

(4a) *We express concern that we thought were well founded about the conduct of the elections and we are supportive of the rights and aspirations of the russian people to*

be able to make progress and to realize a better future for themselves and we hope to see that unfold in a years ahead [1].

(4б) *Ми висловлюємо обґрунтоване на нашу думку занепокоєння тим, як відбувалися вибори, ми підтримуємо права та надії росіян на краще майбутнє і сподіваємось побачити прогрес в наступні роки* [1].

(4в) *Мы выражаем озабоченность, на наш взгляд обоснованную, проведенными выборами, мы поддерживаем права и стремления русского народа к прогрессу и лучшему будущему. Мы надеемся увидеть это уже в ближайшие годы* [1].

Українське речення має такі трансформації: логічний розвиток - *conduct of the elections* пояснюється таким чином *тим, як відбувалися вибори*, упущення - *to realize a better future for themselves* в українському перекладі звучить як *надії на краще майбутнє*. Російське речення в своєму перекладі містить розподіл довгого підрядного речення на два простих.

Окрім зазначених вище трансформацій можна говорити про багато інших, але наведені трансформації, як ми могли переконатися, є найчастіше вживаними при перекладі. Весь процес перекладу базується на трансформаціях, адже без переробки тексту не можливо адекватно передати інформацію з однієї мови на іншу. Тому перекладач має звертати особливу увагу перекладаючи текст мови оригіналу і намагатись зробити його відповідним до цільової мови та культури.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник. Вінниця: Нова книга, 2003. 448 с.
2. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 303 с.
3. Фененко Н.А. Лингвокультурная адаптация текста при переводе: пределы возможного и допустимого. URL: <http://www.refter.ru/referat.php?id=89633>
4. Офіційний сайт телеканалу Euronews URL: <https://www.euronews.com/>

УДК 821.161.2-14В.Затьора:81'255.4

БУДУГАЙ О.Д., канд. філол. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

ПОЕТИКА ВІРШІВ ВІЛЬЯМА ЗАТЬОРИ МОВОЮ ЕСПЕРАНТО (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДІВ ЙОГО ЛІРИЧНОГО ЦИКЛУ «GERATRALANDO» ЗІ ЗБІРКИ «ЗВЕРНУСЯ ДО СЛОВА»)

Виявлено особливості поетики віршів Вільяма Затьори на мові есперанто. Аналіз здійснено на матеріалі перекладів його ліричного циклу «Geratralando» зі збірки «Звернуся до слова». Окреслено аксіологічні параметри, проаналізовано основні мотиви, специфіку художньої палітри зазначеного циклу.

Ключові слова: переклад, вірші на есперанто, ліричний цикл, поетика, моральні цінності, мотив, образ.

Вільям Затьора

Вільям Затьора – це трудяга і романтик,
Учитель хімії, біолог, агроном,
Поет, есперантист... – Талант, а не «талантик», –
«Просвіти» гідний син, він вів бої зі Злом!..

(Андрій Будугай. *Із циклу «Бердянські етюди»*)

До циклу віршів «Gepatralando» бердянського поета Вільяма Затьори (28.01.1939 – 08.09.2001) увійшли 11 творів на мові есперанто зі збірки «Звернуся до слова». Підрядкові переклади до цих поезій здійснили сучасні українські знавці есперанто Віктор Вільха (м. Львів), Костянтин Дем'яненко (м. Бердянськ) тамолодший син автора Владислав Затьора (м. Бердянськ). Завдяки цим перекладам сучасні читачі мають змогу ближче познайомитися з доробком самобутнього українського поета, усвідомити аксіологічні акценти та художню красу лірики Вільяма Затьори.

Літературознавець і соратник Вільяма Затьори у боротьбі за становлення й утвердження незалежності в Україні професор Ганна Токмань слушно наголосила: «Про життя, переконання, любов розповідають вірші, такі ж щирі, без жодної ноти фальші, як і його вчинки. Його вірші мають стрижень, чітку систему цінностей і критику антицінностей, беззастережну і категоричну» [7, 18 с.]. Життєвий шлях і творчі здобутки митця досліджували також А. Будугай, О. Будугай, Л. Затьора, Ю. Затьора, Л. Заяц, О. Змієвський, А. Олешко, Т. Підус, А. Попова, О. Сухий, О. Чайка та ін. Вони свідчили, що в душі цієї людини органічно поєдналися кілька вимірів. Це був ніжний романтик, палкий природолюб і водночас принциповий борець за правду, свідомий український патріот. Відлуння цих поетових вимірів відчутне й на сторінках його лірики.

Цикл «Gepatralando» починають дві поезії, присвячені феномену есперанто і тим, хто плекає цю самобутню мову. У вірші «**Al Esperanto**» («До мови есперанто») ліричний герой дякує долі за те, що вела його шляхом, на якому він зустрів колись мову есперанто для радості. Ця мова «кожного Божого дня» стала йому другом, порадиником, заспокоювачем у біді: «Amiko mia, konsilanto, / Trankviliganto en la plag» [5, 48 с.]. У вірші «**Al kvindenkjariĝo de «EPC»**» («На п'ятдесятиріччя «EPC»») автор вітає улюблений журнал есперантистів з 50-річчям і зичить йому і далі радувати читачів. Він добирає щедрі епітети для друга любителів есперанто: «Agrabla estas ĝi por lego, / Enhavoriĉa kaj belega, / Herold' rapida kaj laŭtvoĉa, / Plejatendatagast' «EPC»» («Приємний він для читання, / Багатий на зміст і прекрасний, / Вісник швидкий і гучноголосий / Якнайочікуваніший гість» [5, 48 с.]. «EPC» – це китайське періодичне видання мовою есперанто «EIPopola Ĉinio» («Із народного Китаю»). Свого часу в ньому був опублікований один із віршів В. Затьори.

Своє захоплення мовою есперанто педагог і поет передавав своїм учням і студентам. На заняттях гуртка есперанто, який діяв у Бердянському будинку піонерів (нині ЦДЮТ) його керівник Вільям Васильович Затьора прояснював, що термін «есперанто» означає «той, хто сподівається». Штучну мову есперанто винайшов і запропонував для активної комунікації своїм послідовникам польський лікар-поліглот

Людовик Лазар Заменгоф. Завершив він своє творіння у 1887 році. Він жив в Одесі в одному з будинків на уславленій Дерibasівській вулиці. Андрій Будугай, дослідник творчої спадщини В.Затьори, у статті «Листівки на есперанто» пише про особисте спілкування з поетом, своїм колишнім викладачем хімії та плідівництва Бердянського виноградарного технікуму. Автор статті веде мову про зародження цього захоплення : «Вільям Васильович нам розповів, що есперанто його просто накрило з головою саме тоді, коли до рук потрапив словник з цієї мови. У кінці словника на кількох сторінках були викладені «Шістнадцять правил», в яких описувалася грамати́ка есперанто. Ці правила сформулював засновник есперанто. Накрила і підкупила ця мова своєю простотою й універсальністю правил, які біолог, за його словами, «просто проковтнув за півгодини». Того дня армія есперантистів збільшилася на ще одного самовідданого бійця-волонтера...» [2, 5 с.].

Окрім творів про мову есперанто цикл «Gepatralando» містить також поезії про красу рідної природи, мотиви яких ідейно перегукуються або плавно зливаються з творами про долю рідного народу. Поетові вдаються пейзажні замальовки різних місяців року. Описуючи зимовий пейзаж, автор уживає у творі «**Tag' februara**» («Лютневий день») епітети: «Tago sunplena, frosta, grizhara...» («Сонячний, морозний, сивий день...») ; «Tago belega, kvieta kaj klara – / Neripeteblo tag' februara» («Гарний день, тихий та ясний – /Неповторний лютневий день»). Природа жива, але малорухома. Зовнішній рух відсутній, але відчутна внутрішня цілісність. Деревя біля моря «стоять та мовчать, наче намальовані, /Наче наповнені важкими думками» [5, 51 с.].

Мажорними мотивами й світлими мікрообразами наповнені вірші про теплу весняну днину. У творі «**Dezirata gast'**» (Бажаний гість») ліричний герой радіє, що земля «скидає льодяний одяг», «підіймається сонце, прояснюється світовий простір, /Душа відчуває: настає весна, / найбажаніший і найдорожчий гість»[5, 49 с.]. У серці героя народжується радісна пісня як вітання з любої серцю юності. Бажаний гість-весна постає у різних іпостасях. Так, пору цвітіння на рідній землі автор оспівує у поезії «**Ĉeazovastepo**» («Приазовський степ»): «Сонце щедро розливає тепло / На кам'янистий степ півдня». [5, 49 с.]. Починаючи з квітня, «наш степ пишно цвіте», «солодко, п'яно духмяніють / Мигдаль, тюльпани і чебрець». Твір художньо увиразнюють зорові, слухові, дотикові образи. Читач відчує дотик і звук грайливого степового вітру, твердість каменю під ногами, а його око буде милувати пишне цвітіння південного степу навесні.

Літню пору на лоні мальовничого «сонного» і «безтурботного» озера зображено в поезії «**Ensomerenito**» («У зеніті літа»). Автор удався до прийомів строфічної анафори, ряду порівнянь, епітетів. Тричі він починає строфу однаковим рядком: «**Alta ĉirkaŭ lago scirpa tigo**» («Височить навколо озера очеретяна стіна»)[5, 49 с.]. Анафора ніби підтверджує сталість художньо описаної ситуації. Завмерлу водну поверхню-гладь автор порівнює зі скляною дорогою. Листя очерету нагадує «мечі в серпанку». Мирний спокій увиразнено образами «гордих птахів» лебедів, які граційно плывуть. Вони спокійні, але трохи динаміки цьому пейзажу додають широкі кола на воді, які поспішають урізноміч від цих красивих створінь. Далі автор показує, як цей пейзаж

гармонійно доповнює небесна блакить. Твір закінчується філософським висновком: «Oni diros: Kia ĉi novaĵo – / Scirpoj, signoĵ, akva ebenaĵo? / Sed en simpla terbeleco tia / Entenatas la saĝeco Dia» («Скажуть, що то за новина – / Очерет, лебеді, водяна гладь? / Але в усій повсякденності тій / Присутня мудрість Божа») [5, 49 с.]. Отже, поет і філософ тут злилися воедино.

Вірш «**Krono de l'monato**» («Вінець місяця») оспівує вересневий день – «теплий і тихий». Добрий вересень ніжно торкається кожного листка, «фарбує його пістрявою аквареллю» [5, 50 с.]. Мовчазний ліричний герой милується побаченням, вдихає аромат осені. Раптом чує «distan sonon, / Sorantan sonon de l' pasinta jun'» («невиразний віддалений звук, / Що підіймається, звук минулої юності»). Пейзажні мотиви щільно переплітаються в цьому творі з ностальгійно-філософськими.

Філософськими нотами сповнений алегоричний вірш «**Antaŭ sunsubiro**» («Перед заходом сонця»). У цьому творі Вільяма Затьори йдеться не про час доби, а про людський вік. Ліричний герой просить: «Ne hastu vi al mi, maljun': / Ankoraŭ ami mi ne ĉesis. / Kaj ne subiru mia sun': / Ne ĉion fari mi sukcesis» («Не поспішай до мене, старість: / Я ще не перестав любити. / І не заходь, моє сонце: / Не все я встиг зробити») [5, 48 с.]. Герой просить у долі часу, щоб і далі любити найрідніших людей і доробити все, про що він мріяв. Поет розкриває моральні цінності, які сам сповідує у житті. Аналізуючи твори цього митця, Г. Токмань пише: «Дуже зворушливі вірші родинної тематики: думки і почуття, у них висловлені, настільки універсальні, що сприймаються як заповіт усім українцям, як щось найсокровенніше, найголовніше».[7, 20 с.].

Ряд поезій на есперанто сповнені мінорного звучання. Це твори Вільяма Затьори, у яких він порушує теми складної політичної та економічної ситуації в Україні в епоху суворих 1990-тих років. Автор не стояв осторонь боротьби за незалежність. Він боронив українську мову і словом, і конкретними справами разом з однодумцями-просвітянами. І свій біль за те, що не мова титульної нації панує в країні, він теж виливав у гіркі поетичні рядки. У вірші «**Nia tempo**» («Наш час») поет показує причину складного стану речей у країні. Він звертається безпосередньо до неї: «Ukrainio, vin krimuloj regas, / Senhonte kaj libere vin rabegas, / Ĉar kiam vi ricevis la liberon, / Vi ĉe la reg' ne metis filojnverajn» («Україно, тобою правлять злочинці, / Безсоромно та вільно тебе обкрадають, / Бо коли дістала ти свободу, / Ти на правління не поставила справжніх синів»)[5, 50 с.]. Автору болять негаразди епохи: бідність працюючих, яким не виплачують зарплату, безвихідь літніх людей, яким бракує коштів на хліб і ліки, молодь, яка замість навчання змушена йти заробляти гроші на базарах. Гіркі наслідки сумнозвісних 1990-тих років нащадки переборюють і в нашу драматичну добу.

Про ще дві суспільні біди – алкоголізм та ріст злочинності – пише автор у творі «**Tri cerkoj**» («Три труни»). Він не тільки передає стан душі героя, але й розкриває трагічний сюжет. Тому цей вірш нагадує ліро-епічний твір, він має баладну тональність. Початок вірша лунає бадьоро, бо перед читачем постає ідилія люблячих людей: батька, матері, сина: «Були комфорт і тепло в цьому будинку. / Кожен в ньому був наповнений радістю і щастям, / Кожен мріяв і любив, і вірив у

правду, / Вірив і довіряв до цього проклятого вечора» [5, 52 с.].Що ж трапалося того «проклятого» вечора?

Далі перед читачем постає трагедія: батька й сина збиває на машині п'яний водій. Убита горем жінка біжить на вулицю, бо люди сказали їй про це горе. Але «на вулиці її зустріли брутальні п'яниці. / Спіймали її і мучили. / Вони глузували з її сліз і прохань, / Наче виховували цих негідників дикі звірі». Жінка загинула, осиротів і став безлюдним будинок. Автор не згладжує гострі кути проблеми, він звинувачує п'янство як велике суспільне зло і причину людських страждань. Тому вірш закінчується риторичним запитанням: «Стоять три труни. У холодному напівморозі моргу – / Вони в очікуванні вічної підземної квартири. / Хто за ними в сердечній гіркоті заплаче, / З тяжким риданням цю сім'ю згадає?» [5, 52 с.]. Вільям Затьора уболівав за долю країни, за майбутнє дітей. Хотів уберегти молоде покоління від шкідливих звичок.

Назву ліричному циклу дала поезія «**Gepatralando**» («Батьківщина»). У ній ліричний герой простує стежкою дитинства у рідному краю. Вірш сповнений дорогими серцю автора спогадами про дитинство і юні роки на березі річки, у рідному степу. Він пише: «Ця земля – свята / Для мого розуму, мого серця / З дорогою, що йде вдалину, / З властивим тільки їй запахом, / З білими хатами і зеленими полями, / З туманом, що стелиться / Змійкою серед трав, / Річечкою з холодною водою» [5, 50 с.]. Мотиви краси природи тісно поєднані тут із мотивами любові до рідної землі. У кінці твору додається легка нотка жалю за молодістю і надії на зустріч з нею: «Я в емоціях поспішаю / Крізь квапливі роки, ніби вітер. / Можливо, я зустріну десь / Мою юність на мить». Г. Токмань підкреслила: «Вільям Васильович побачив весну в Україні, він був одним з її творців. Його життя було світлим, вірші щирими, справи добрими. Ми, його соратники, друзі по Товариству української мови, шануємо пам'ять вірного і сміливого українця, громадського активіста, людини, яка потверджує: Бердянськ – це місто патріотів, готових виборювати й боронити свою Батьківщину [7, 21 с.]».

Отже, у дослідженому циклі лірики простежуємо наскрізний провідний мотив любові до своєї землі, її природи і неповторної мови. Поета бентежить стан культури й рівень духовності у своїй країні, складна доля українського інтелігента, людини вразливої і вдумливої. Важливу роль відіграють мотиви ностальгії за втраченою золотою порою юності, коли молода поетова сила вирувала і було зроблено багато хороших справ для Батьківщини.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Будугай А.О. Вільям Затьора: педагог, есперантист, поет. Південна зоря. 2019. 07 травня. 6 с.
2. Будугай А.О. Листівки на есперанто. Південна зоря. 2019. 24 січня. 5 с.
3. Будугай О.Д., Будугай А.О. Вірші Вільяма Затьори йшли до читачів десятки років... Південна зоря. 2019. 29 серпня. 7 с.
4. Затьора В.В. Літературно-краєзнавчий проект. Книга 1. Звернуся до слова: спогади про Вільяма Затьору; поезії Вільяма Затьори / упор. А. Будугай, О. Будугай. Біла Церква. Бердянськ :

електронне видання у 4 книгах, 2019. 60 с. Сайт «Берда-Ліра». URL: <https://sites.google.com/site/berdanskliteraturnyj/nasi-vidanna/zatora-v-kn-1-zvernusa-do-slova>.

5. Затьора В.В. *Gepatra lando*. Літературно-краєзнавчий проект. Книга 1. Звернуся до слова: спогади про Вільяма Затьору; поезії Вільяма Затьори / упор. А. Будугай, О. Будугай. Біла Церква. Бердянськ: електронне видання у 4 книгах, 2019. С.48-52. Сайт «Берда-Ліра». URL: <https://sites.google.com/site/berdanskliteraturnyj/nasi-vidanna/zatora-v-kn-1-zvernusa-do-slova>.

6. Олешко А. «Я чесно жив і інших вчив...» Південна зоря. 2009. 29 січня. 5 с.

7. Токмань Г.Л. Вільям Затьора – просвітянин, громадський діяч і поет. Літературно-краєзнавчий проект. Книга 1. Звернуся до слова : спогади про Вільяма Затьору; поезії Вільяма Затьори / упор. А. Будугай, О. Будугай. Біла Церква. Бердянськ: електронне видання у 4 книгах, 2019. С. 17–21. Сайт «Берда-Ліра». URL: <https://sites.google.com/site/berdanskliteraturnyj/nasi-vidanna/zatora-v-kn-1-zvernusa-do-slova>.

8. Zajtjora V.V. *En somerzenito* (вірші мовою есперанто). «Literatura suplemento» («Літературний додаток» до періодичного видання «Helianto» («Соняшник»)). Інформаційний бюлетень Укр ЕА (Української есперанто-асоціації). 1999. Decembro. № 1 (3). 2 p.

УДК 811.111

ЗІНЬСЬКА А.П., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ТЕОРІЇ ВВІЧЛИВОСТІ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті представлені характеристики основних концепції теорії ввічливості. Проаналізовано головні аспекти принципів та визначено функції ввічливості у спілкуванні на особистому та професійному рівнях. Саме таке спілкування є невід’ємною складовою комунікації. Вивчення категорій ввічливості та основних концепцій теорії має важливе значення для характеристики відмінностей у комунікативній поведінці представників різних культур, для підвищення ефективності міжкультурної комунікації. У зв’язку з цим постійний інтерес, що проявляється до цієї теми, видається актуальним і обґрунтованим.

Ключові слова: комунікація, ввічливість, постулат, максима, мовленнєва діяльність.

Спілкування є одним з найважливіших видів людської поведінки. Ввічливість вважається обов'язковим елементом цього спілкування, що забезпечує його успішне протікання. Будучи однією з базових складових міжособистісного спілкування, ввічливість представляє найважливіший регулятор поведінки людини, який потрібен для отримання ефективної соціальної діяльності.

На прагматичному рівні ввічливість розглядається як ряд стратегій, спрямованих на досягнення позитивного результату в комунікації. Вибір тієї або іншої стратегії мовцями залежить від різних факторів, як зовнішніх, так і внутрішніх, а також від ситуації. В контексті прагматики, для дослідження теорії ввічливості необхідно вивчити механізми відбору відповідних мовних стратегій для оформлення мовленнєвих намірів комунікантів, проаналізувати різні аспекти дискурсу.

Вивчення теорії ввічливості та основних її концепцій має велике значення для визначення та пояснення відмінностей у комунікативній поведінці представників різних професій, культур, та для підвищення ефективності міжкультурної взаємодії. У зв'язку з цим інтерес, що проявляється до цієї комунікативної категорії останнім часом, видається актуальним і обґрунтованим.

Дослідженнями цієї проблеми займалися такі науковці П. Браун, С. Левінсон, П. Грайс, Р. Лакофф, Е. Гоффман, Дж. Ліч, БР. Дженні, У. Арнд, Р. Уоттс та ін.

Метою дослідження є визначення та аналіз основних концепцій теорії ввічливості. Завдання полягають в окресленні існуючих підходів до вивчення поняття ввічливості, виявлення відмінностей у визначенні цього явища, в аналізі основних функцій ввічливості під час комунікації.

Попри високу увагу до поняття ввічливості, на сьогодні не існує загальновизнаного визначення. Серед відомих концепцій можна виділити декілька основних: ввічливість як максими, правила; ввічливість як “збереження обличчя” ввічливість як угода про ведення діалогу; ввічливість як такт; ввічливість як дискурс. Коротко зупинимося на кожному з названих напрямів. Теорія про ввічливість як мовні максими, пов'язана з такими вченими як П. Грайс, Р. Лакофф, Дж. Ліч. У 1975 П. Грайс вперше сформулював правила, яких дотримуються мовці в спілкуванні. Він виходив з того, що комуніканти є зацікавлені в передачі інформації. Була висунута ідея про те, що співрозмовники в процесі обміну інформацією допомагають один одному, вносячи свій внесок у процес комунікації та дискурсу. Цей принцип включає 4 постулати: кількості, якості, відношення і манери. Кожен з яких складається зі спеціальних максим, які регулюють мовленнєву поведінку. Мовці слідує цим максимама і влаштовують своє спілкування. [4, 47 с.].

Теорія і П. Браун і С. Левінсона про ввічливість як “збереження обличчя”, що базується на понятті “обличчя”, яке вперше було представлено Е. Гоффманом у 1967, все ще залишається основою для багатьох досліджень в цій галузі.

У різні історичні часи панували різні уявлення про ввічливість. Вчені підійшли до розуміння даного поняття як до вербальної і невербальної поведінки, спрямованої на утворення сприятливих умов спілкування та уникання конфліктів. При аналізі даного питання слід звернути увагу на те, що поняття ввічливості хоча і має загальне міжкультурне, міжпрофесійне розуміння, але все ж кожна культура, кожна особа розуміє це питання по-різному.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Brown P. Politeness: Some Universals in Language Usage Cambridge: Cambridge University Press. 1987.
2. Fraser B. Perspectives on politeness. Journal of Pragmatics 14. 1990.
3. Goffman E. On face-work: an analysis of ritual elements in social interaction II Laver and Hutcheson (eds.). Communication in face-to-face interaction. 1972.
4. Grice H. P. Logic and conversation. – In: Syntax and semantics / ed. G. Cole, G. Morgan. Vol. 3. N.Y., 1975.

5. Hymes Dell H. Discourse: scope without depth II International Journal of the Sociology of Language, 57. 1986.
6. Lakoff R. The logic of politeness, or, minding your p's and q's. Papers from the Ninth Regional Meeting of the Chicago Linguistics Society. Chicago, 1973.
7. Leech G. Principles of pragmatics. London: Longman, 1983.
8. Watts Richard J. Politeness. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

УДК 811.111'276

ПИЛИПЕЙ Ю.А., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

REPRESENTATION OF SLANG IN AMERICAN ENGLISH

So many works exist based on the slang notion but this lexical phenomenon may never cease its development. In this short investigation we will give a quick representation of slang in American English and also provide few examples of the slang lexemes.

Key words: slang, American slang, coining, Americanism.

Current theories show the great importance and significant usage of American slang and the great influence Americanism has on English speakers. Everyone knows that America is a New World and its being so young and developed, enchanted many European, Asian scientists, writers, professors and many other intelligent people come here and examine it and start a new life here, therefore living here these brilliant people transformed the country to a better state and they surely transplanted their culture, giving new colors to this nowadays world leader country and made modification in the language borrowing from their countries without perceiving the invention of slang [1].

The United States has become the land of opportunity, entertainment and the land of freedom. Many people of different nationalities took part in creation of this country starting from cultivating lands and making inventions and innovations and the absence of names of newly invented words became the reason of creating Americanisms and American Slang that have a great role in Modern English.

In surveying American slang, not only do we have to consider the social factors which influence slang, but we must recognize the part played by slang in its own character. However, the complexity of slang is immediately apparent when we examine its function.

Numerous investigations have shown that the most marked peculiarities of American English are to be found in slang and substandard language. Quite a few, nevertheless, are typical of standard speech and are accepted as literally norms in the USA.

This work is an attempt to study Americanisms and American Slang, and show the vitality of their usage in America. These two phenomena give uniqueness to American

English and it is known to everyone that Americanisms are words, expressions, or other features that are characteristic of American English.

American slang is a product of society, it is produced and created by people who live in it. It is one of the linguistic features and varieties, which we cannot separate from its social background and social surroundings.

The process of coining new lexical items started as soon as the colonists began borrowing names for unfamiliar flora, fauna, and topography from the Native American languages. Examples of such names are opossum, raccoon, squash and moose (from Algonquian). Other Native American loanwords, such as wigwam or moccasin, describe articles in common use among Native Americans. The languages of the other colonizing nations also added to the American vocabulary; angst, kindergarten, sauerkraut from German, levee, portage ("carrying of boats or goods") and (probably) gopher from French; barbecue, stevedore, and rodeo from Spanish [3, 46 p.].

It's natural that English is not spoken with uniformity in the USA, on the British Isles, in Australia and in New Zealand, etc. Careful examination, nonetheless, reveals that these varieties are essentially different in character. Only two have their literary standards, i.e. their own generally accepted norms of speaking and writing- British English and American English.

American linguist, H.L. Mencken [2], speaks of two separate languages with a steady flood of linguistic influence first from Britain to America (1914) and since then from America to the British Isles. He even proclaims that the American influence on British English is so powerful that there will come time when the American standard will be established in Britain. Other linguists regard the language of the USA as a dialect of English.

Slang, profoundly considered is the lawless germinal element, below all words and sentences, and behind all poetry, and proves a certain freedom and perennial rankness and Protestantism in speech. Slang is an attempt of common humanity to escape from bald literalism, and express itself illimitably, which in highest walks produces poets and poems, and doubtless in pre-historic times gave the start to, and perfected, the whole immense tangle of the old mythologies.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Goldenkov M. A. Beware! Hot dog! Modern active English. M., 2000. 272 p.
2. Mencken H. L. The American Language. New York: A.A. Knopf, 1992. 777 p.
3. English Language and Literary Criticism. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=QH91072JCpoC&printsec=frontcover&dq=3.%09English+Language+and+Literary+Criticism&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwiiivrDtidzoAhW0wcQBHYiOAxoQ6AEIKDAA#v=onepage&q=3.%09English%20Language%20and%20Literary%20Criticism&f=false>.
4. How Americanisms are killing the English Language. URL: <http://www.bbc.com/culture/story/20170904-how-americanisms-are-killing-the-english-language>.

ТАРАСЮК А.М., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

СТРУКТУРНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕЧЕННЯ ТА ГЕНЕРАТИВНИЙ ПІДХІД АНАЛІЗУ СТРУКТУРИ РЕЧЕННЯ

Розглянуто структурну характеристику речення та проаналізовано різні моделі речення. Акцентовано увагу на генеративній граматиці та генеративному підході у синтаксисі.

Ключові слова: генеративна лінгвістика, генеративний підхід, структурна характеристика речення, модель речення, іменна група, дієслівна група.

При системному описі синтаксису речення за відправне слугує поняття моделі речення. Саме модель речення дозволяє інвентаризувати багатоманітність конкретних речень мови у вигляді списку синтаксичних структур, що становить одне з найважливіших завдань синтаксису. Ця праця виконується на методологічній основі генеративної граматики із залученням розробленого в межах цієї парадигми інструментарію. Генеративна лінгвістика підвищила вимоги до експліцитності лінгвістичного опису, звернула увагу на об'єкти синтаксису неприступні до спостереження, існування яких визначається опосередковано, сприяла розробці детального описового апарату в синтаксисі. Популярність цієї парадигми свідчить на користь широких можливостей застосування її положень у синтаксичних пошуках, у студіях вітчизняних учених (І.Р. Буніятова, І.Є. Грачова, В.І. Нодь, Г.М. Семененко, І.Є. Снісаренко). Посилення інтересу до теорії власне синтаксичних змін, їх виокремлення із граматичних не в останню чергу спричинені досягненнями генеративної граматики, що дозволило подивитися на знайомі речі під новим кутом зору й отримати цікаві результати з урахуванням надбань 'хомськіанської революції' [4, 29 с.].

Ми оперуємо поняттями, розробленими цим напрямом: іменна група [NP], дієслівна група [VP], допоміжне дієслово [AUX], незаповнена категорія *es* (*emptycategory*). Послідовниця генеративного підходу до вивчення синтаксису на теренах вітчизняної науки І.Р. Буніятова зазначає, що дефініції понять поверхневої і глибинної структур завжди змінювались, й інтерпретація поверхневої структури як приступної для лінгвістичного аналізу залишалася відносно прозорою, а формулювання глибинної у багатьох випадках – досить абстрактним. У тезах приймається робоче визначення поверхневої структури речення як рівня синтаксичної репрезентації, який експлікує поверхневе розташування конститuentів речення. Глибина структура речення – рівень синтаксичної репрезентації речення, який кодує предикатно-аргументні відношення, а також рольові характеристики аргументів дієслова. Наше дослідження першочергово братиме до уваги поверхневу структуру речення, оскільки нас цікавить насамперед

структурна організація речення, маніфестованого на рівні SS, приступному для спостереження.

Семантичним напрямом генеративної граматики розроблено поняття проєкційних правил (*projectionrules*), що базуються на врахуванні смислових відносин між словами в реченні, або лексичної дистрибуції, і взаємодії між значенням слова й синтаксичною структурою [4, 29 с.].

Згідно з генеративним підходом, синтаксис містить базовий і трансформаційний субкомпоненти. База – система елементарних правил, імовірно близьких для різних мов, з яких виводиться обмежена кількість глибинних структур – прототипів речень. Перше правило бази $S \Rightarrow NP + VP$ розкладає вихідний символ речення *S* на послідовність складників: [NP] (*nounphrase*) – іменну групу (група суб'єкта) та [VP] (*verbphrase*) – дієслівну групу (групу предикатива). Безпосереднім складником [NP] є *N*, [VP] – *V*. Правила фразової структури передбачають такий формат групи суб'єкта:

$NP \rightarrow DetNPP$

$NP \rightarrow DetN$

Групи предиката:

$VP \rightarrow VNPPP$

$VP \rightarrow V(NP)$

Стрілка вказує на відношення між окремою категорією зліва й низкою категорій (безпосередніх складників) справа, які нами розглядаються як відношення домінування (за Р. Фрейдіном) і визначають ієрархічну будову речення.

Генеративна граматика оперує поняттями 'термінальний' (який не розкладається), 'нетермінальний' (той, що розкладається) символ. До термінальних належать символи частини мови: *V* – дієслово, *N* – ім'я, *Adj* – прикметник, *Det* – артикль. Правила бази застосовуються рекурсивно доти, поки буде отримано ланцюжок термінальних символів з їх структурною характеристикою, що має вигляд дерева безпосередніх складників або дужкового запису. Всі термінальні символи лексикалізуються відповідно до обмежень сполучуваності лексикону породжуючої граматики. Трансформації дозволяють виконувати чотири типи операцій над символами: додавання, випущення, пересування й заміна символів [1].

Як відомо, англійське речення переважно утворюється шляхом переміщення конститuentів у межах речення, тому важливим для нашого дослідження видаються поняття, яким оперує генеративний напрям: принцип незаповненої категорії (ес __), який полягає у тому, що сліди незаповненої категорії мусять мати лексичне керування й зв'язування. Слід – це незаповнена категорія (ес __), яка утворюється в результаті просування безпосереднього складника до іншої позиції. Принципове положення стосовно особливостей структурного формату речення сучасної англійської мови:

Базова структура речення

$NP (AUX) + INFLVP$

Отже, дослідження здійснено з позиції генеративної граматики. Безпосередніми складниками речення, релевантними для виокремлення

структурних моделей речення є іменна і дієслівна група [NP] [VP]. Просте речення отримує двогілковий запис, що можна зобразити у дужковому записі як [S[NP] [VP]] [3].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гак В.Г. Типология преобразований в актантной структуре высказывания при переводе. Вопросы филологии. № 1 (10), 2002. С. 42–473.
2. Гарбовский Н.К. Теория перевода. М.: Изд-во Московского университета, 2004. 862 с.
3. Дж. Гринберг Новое в лингвистике. Некоторые грамматические универсалии, преимущественно касающиеся порядка значимых элементов. М.: Прогрес, 1970. С. 114–162.
4. Калитюк Л.П. Питальне речення в історії англійської мови: структурний та прагматичний аспекти: дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04. Київ, 2008. 233 с.

УДК 811.581'36

ЄРКО А.І., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ У РОБОТІ З ГРАМАТИЧНИМ МАТЕРІАЛОМ НА ЗАНЯТТЯХ З КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Акцентовано увагу на сутності питання комунікативного підходу до навчання іношомовного спілкування, зокрема навчання граматичного матеріалу, адже даний етап у формуванні навичок говоріння є дуже актуальним в процесі вивчення мов у сучасній вищій школі. Окреслено завдання, що стоять на шляху щодо створення умов, за яких у студентів з'явилося б бажання та потреба щось сказати, правильно зреагувати та підтримати бесіду іноземною мовою.

Ключові слова: активізація навичок, ГС, іноземна мова, мовні вправи, граматичний матеріал, професійна підготовка.

Сучасна професійно-мовленнєва підготовка майбутніх перекладачів китайської мови представлена в контексті освітньо-нормативної бази України. Формування граматичної компетентності є необхідною умовою успішного навчання майбутніх перекладачів китайської мови. Без знання граматики виучуваної іноземної мови, зокрема китайської, неможлива підготовка фахівців, здатних здійснювати міжкультурне спілкування, і, найголовніше, –робити адекватні переклади документів та науково-технічної літератури. Питанням викладання граматики займалися такі науковці як Л.М. Черноватий, Т.О. Стеченко, Д.А. Руснак та ін. Слід зазначити, що у працях вищезгаданих науковців розроблено методіку викладання граматичного матеріалу для майбутніх фахівців з європейських мов. Так, Д.А. Руснак розглядає формування граматичної компетенції у майбутніх викладачів французької мови, Т.О. Стеченко досліджує формування англомовної граматичної компетенції. Нашим завданням є, спираючись на дослідження з

методики викладання європейських мов, розробити методику викладання активного граматичного матеріалу для майбутніх перекладачів-китаїстів.

Методика формування китайськомовної граматичної компетентності у вживанні загального запитання не була розроблена. Вибір для дослідження граматичного явища «загальні запитання» був зумовлений наступними факторами. По-перше, саме загальні запитання стимулюють розвиток як рецептивних, так і репродуктивних мовленнєвих дій. По-друге, у китайській мові у структурі загального запитання закладена відповідь на нього. Отже, у процесі навчання ставити загальне запитання студент одночасно навчається відповідати на нього.

По-третє, вміння ставити загальне запитання спонукає до тренування його вживання у діалогічній єдності, яка є одиницею навчання діалогічного мовлення. Отже, метою нашої статті є опис методики формування у майбутніх перекладачів-китаїстів граматичної компетентності, а саме навчання вживання загального запитання як активного граматичного матеріалу. У сучасній методиці викладання іноземних мов виділяють такі етапи формування навичок володіння активним граматичним матеріалом: 1. ознайомлення студентів із новою ГС та автоматизація дій із новою ГС на рівні фрази і понадфразової єдності. Ознайомлення студентів з новою ГС здійснюється за таким алгоритмом:

- повідомлення функції ГС;
- демонстрація вживання ГС у типовій ситуації;
- перевірка розуміння функції ГС;
- фонетичне опрацювання ГС;
- формулювання правил утворення ГС;
- запис ГС.

Проілюструємо зазначені етапи прикладом навчання майбутніх перекладачів китайської мови вживання загального запитання в усному мовленні:

ЕТАП I. Ознайомлення студентів з новою ГС;

ЕТАП II. Автоматизація дій студентів з новою ГС на рівні фрази;

ЕТАП III. Автоматизація дій студентів з новою ГС на рівні понадфразової єдності.

Таким чином, дані етапи у вивченні нової ГС додають навчальному спілкуванню комунікативної спрямованості, зміцнюють мотивацію вивчення іноземної мови і значно підвищують якість оволодіння нею [1, 3, 7]. Перспективою подальших наукових досліджень є розробка інших новітніх методів подання до вивчення граматичних явищ китайської мови.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Артемов В.А. Психология обучения иностранным языкам: учеб. пособие. М.: Просвещение, 1983. 222 с.
2. Кобзов М.С., Горбачев Н.А. Сократический метод обучения. Саратов, 1991. 178 с.
3. Колесникова О. А. Ролевые игры в обучении иностранным языкам. Иностранные языки в школе. 1989. № 4. С. 38–74.

4. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: навчальний посібник. Харків, 1997. 338 с.
5. Лордкипанидзе Д.О. Принципы, организация и методы обучения. 27-е изд. Москва: Учпедгиз, 1957. 172 с.
6. Лукач С.П. Бесіда на уроках мови. К., 1991. 102 с.
7. Люшер М.А. Сигналы личности. Ролевые игры и их мотивы. Воронеж: Реал, 1995. 180 с.
8. URL: <https://studychinese.ru/grammar/>
9. URL: http://wikihsk.ru/publ/grammatika/hsk_2_ehlementarnaja_grammatika_kitajskogo_jazyka
10. URL: <http://www.chine-culture.com/>

**Секція: ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ
АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ: ПЕДАГОГІЧНІ
ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ**

УДК 159.9.075

ДВОРАК В.Н., канд. пед. наук

ГОРДЕЕВА Т.В., магістрант

*УО «Гомельский государственный университет имени Францика Скорины»,
Республика Беларусь*

**ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРОБЛЕМЫ АДАПТАЦИИ
ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ К ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ
СРЕДЕ УНИВЕРСИТЕТА**

В психологической науке понятие социально-психологической адаптации занимает одно из ведущих мест, что обусловлено признанием исследователями того факта, что, только вступая во взаимодействие с внешней средой, человек как биопсихосоциальная система может развиваться. Целью данной статьи является проведение анализа особенностей феномена социально-психологической адаптации иностранных студентов к образовательной среде белорусского университета.

Ключевые слова: социально-психологическая адаптация, иностранные студенты, образовательная среда, технологи воспитания.

Подготовка иностранных специалистов имеет политическую, экономическую и социальную значимость для стран, предоставляющих образовательные услуги. На процесс адаптации иностранных студентов оказывают влияние различные факторы. Длительность и сложность адаптационного процесса часто зависит от степени удаленности двух культур – родной и новой, от внешних факторов родной и чужой страны (климат, география и др.), от состава студенческой группы (многонациональные и мононациональные группы), от организации

образовательного процесса и т.д. В условиях увеличения числа иностранных граждан среди студентов учреждений высшего образования Республики Беларусь, роста академической мобильности студентов, с одной стороны, и необходимости обеспечения качества получаемого ими образования, с другой стороны, особую значимость приобретает проблема адаптации иностранных студентов. Очевидно, что оптимизация процесса адаптации студентов-иностранцев к условиям учреждений высшего образования Республики Беларусь является необходимым условием для повышения качества их профессиональной подготовки.

Адаптация рассматривается как приспособление человека к социальной среде, взаимодействие с ней. В зарубежной литературе проблеме адаптации уделено внимание в различных направлениях: от психоанализа до гуманистической психологии (З. Фрейд, Э. Эриксон, Ф. Франкл, К. Роджерс). В русскоязычных исследованиях адаптация рассматривается в трех аспектах: как процесс, как способность и как результат. В работах зарубежных авторов раскрыт целый ряд проблем, касающихся социально-психологических факторов адаптации иностранных студентов к социальным и культурным различиям в таких странах, как США, Англия, Австралия, Индия и Германия.

В системе высшего образования Республики Беларусь большое внимание уделяется привлечению и успешной адаптации иностранных студентов. На законодательном уровне принимаются программы, решения Республиканского совета ректоров учреждений высшего образования, которые направлены на повышение эффективности образовательного процесса. В каждом учреждении высшего образования (УВО) проводятся исследования по адаптации иностранных студентов к условиям проживания и обучения в университете. Среди белорусских исследований белорусских учеников можно выделить отметить работы Л.Н. Гущиной, Е.С. Зданович, С.В. Зенченко, М.А. Кожевниковой, О.П. Мариненко, М.В. Мишиной, Т.В. Щелковой и других.

С каждым годом стандарты образования приближаются к европейским. В последние годы в белорусском высшем образовании нарастает новый тренд: в страну приезжает учиться всё больше иностранных студентов. Этому активно способствует государство. Адаптация иностранных студентов представляет собой многофакторный процесс вхождения, развития и становления личности студента-иностранца в образовательное пространство университета. От того, как долго по времени происходит процесс адаптации, зависят успехи иностранных студентов в учёбе, процесс их профессионального становления. К осложняющим адаптацию внешним факторам относятся: недостаток информации и возможное невнимательное отношение к иностранным студентам со стороны сотрудников деканата, общежития и преподавателей. К внутренним факторам, облегчающим адаптацию, относятся опыт обучающегося человека (особенно в преодолении трудностей), хорошее здоровье и волевые качества.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРЫ

1. Зданович Е.С. Проблемы адаптации иностранных студентов к образовательно-культурной среде учреждений высшего образования Республики Беларусь. Актуальные проблемы организации учебного процесса в обучении иностранных граждан в высших учебных заведениях : сб. науч. ст. Минск: Изд. центр БГУ, 2016. С. 70–73.
2. Гущина Л.Н. Адаптация иностранных студентов к обучению и социально-культурной среде в Гродненском государственном медицинском университете. Журнал гродненского государственного медицинского университета. 2016. № 1. С. 112–116.
3. Комплекс мер по совершенствованию работы с иностранными гражданами, обучающимися в белорусских учреждениях образования. Решения Республиканского совета ректоров учреждений высшего образования. URL: <http://srrb.niks.by>.

УДК 378.147:811.133.1

МАЙЄР Н.В., д-р пед. наук

Київський національний лінгвістичний університет

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР

Розкрито особливості методичної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта до використання сучасних засобів професійно орієнтованого навчання іноземних мов і культур.

Ключові слова: викладач іноземних мов і культур, здобувачі вищої освіти, засоби навчання, методична підготовка, професійно орієнтоване навчання іноземних мов і культур.

Реформування системи освіти в Україні вимагає перегляду змісту професійної підготовки майбутнього викладача, який здатен урахувати виклики суспільства і ефективно реалізовувати іншомовне навчання з урахуванням європейських вимог. Ефективність формування у здобувачів вищої освіти професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності залежить, з поміж іншого, від засобів навчання, які використовує викладач іноземних мов і культур.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Французька мова і друга західноєвропейська мова, зарубіжна література, методика навчання іноземних мов і культур у вищих навчальних закладах» [1], яка реалізується в Київському національному лінгвістичному університеті для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 014 Середня освіта, майбутній викладач іноземних мов і культур повинен бути здатним аналізувати й відбирати сучасні методи, технології і засоби навчання, контролю й оцінювання та ефективно використовувати їх для забезпечення освітнього процесу з іноземних мов і культур (фахова компетентність) та самостійно розробляти сучасні засоби для формування іншомовної комунікативної компетентності і контролю за рівнем її сформованості,

зокрема з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (програмний результат навчання).

Методична підготовка майбутніх викладачів до використання сучасних засобів професійно орієнтованого навчання іноземних мов і культур здійснюється у межах навчальної дисципліни «Засоби професійно орієнтованого навчання іноземних мов і культур». Мета вивчення цієї дисципліни полягає в ознайомленні здобувачів вищої освіти з теоретичними основами і методикою використання сучасних засобів формування професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності студентів із застосуванням сучасних методів і технологій навчання, а також у формуванні методичних знань і вміння аналізу, відбору та самостійного розроблення засобів навчання.

Під час лекцій, а також у процесі самостійної підготовки до практичних занять, у студентів формується система методичних знань про особливості використання аудіо- і відеоматеріалів, колажу, про засоби організації проєктної діяльності з іноземних мов і культур, засоби навчання з використанням мовного портфеля і технології «Case study», засоби навчання і контролю на основі інформаційно-комунікаційних технологій.

Методичні вміння здобувачів вищої освіти розвиваються в процесі виконання професійно-методичних завдань з аналізу комплексів вправ і завдань/фрагментів практичного заняття за заданими параметрами та самостійного розроблення навчальних матеріалів з використанням різних засобів навчання. Презентація індивідуально виконаних професійно-методичних завдань відбувається на практичному занятті у формі професійно орієнтованої рольової гри. Наведемо приклади завдань.

Приклад 1. *Ознайомтесь із фрагментом практичного заняття / комплексом вправ, укладеним зручною для вас іноземною мовою. Виконайте аналіз фрагменту заняття або комплексу вправ за параметрами, наведеними нижче. Зафіксуйте результати аналізу в таблиці, додаючи, за необхідності, власний коментар:*

Параметри аналізу	Так (+) / Ні (-)	Коментар
1. Коректність формулювання цілей фрагменту практичного заняття/ комплексу вправ.		
2. Дотримання етапності формування мовленнєвих навичок та розвитку мовленнєвих умінь.		
3. Доцільність обраних прийомів навчання.		
4. Відповідність тематиці чинної Програми з іноземної мови для певного курсу навчання.		
5. Відповідність рівню іншомовної підготовки студентів для конкретного курсу навчання.		

6. Забезпеченість досягнення цілей змістом фрагменту практичного заняття/ комплексу вправ.		
7. Мовна правильність.		

Далі пропонується матеріал для аналізу.

Приклад 2. *Розробіть навчальний кейс для розвитку вмінь одного з видів іношомовної мовленнєвої діяльності (курс навчання і тему оберіть самостійно).*

Для розвитку рефлексивних умінь пропонуємо завдання для формулювання методичних знань і вмінь, які необхідні майбутньому викладачу задля ефективного використання відповідних засобів навчання іноземних мов і культур. Наведемо приклад.

Приклад 3. *Сформулюйте методичні знання і методичні вміння, які необхідні викладачу іноземних мов і культур для ефективного використання засобів організації іношомовної проєктної діяльності студентів. Заповніть таблицю:*

Методичні знання	Методичні вміння

Поточний контроль полягає у визначенні рівня підготовки студентамагістратури до практичних занять та оцінюванні якості виконання професійно методичних завдань у процесі самостійної позааудиторної роботи. Методична готовність майбутніх викладачів до використання сучасних засобів в процесі професійно орієнтованого навчання іноземних мов і культур здійснюється під час рубіжного контролю і передбачає виконання індивідуальних проєктних завдань як альтернативу модульної контрольної роботи. Наведемо приклад такого завдання.

Приклад 4. *Доберіть подкаст (курс навчання і тему оберіть самостійно) для розвитку в студентів лінгвосоціокультурної компетентності в аудіюванні в процесі їхньої самостійної позааудиторної роботи. Використовуючи інформаційно-комунікаційні технології, розробіть вправи і завдання дотекстового і післятекстового етапів роботи з подкастом.*

Отже, методична підготовка майбутніх викладачів до використання сучасних засобів професійно орієнтованого навчання іноземних мов і культур відбувається в межах спеціальної навчальної дисципліни шляхом оволодіння методичними знаннями під час засвоєння теоретичного і практико орієнтованого навчального матеріалу та методичними вміннями в процесі реалізації діяльності з аналізу, відбору та самостійного розроблення засобів навчання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Майер Н.В. Освітньо-професійна програма «Французька мова і друга західноєвропейська мова, зарубіжна література, методика навчання іноземних мов і культур у закладах вищої освіти». Науково-методичний журнал «Іноземні мови». 2018. № 1. С. 36–40.

2. Майер Н.В., Устименко О.М. Практикум з методики використання сучасних засобів, методів і технологій навчання іноземних мов і культур: навч.-метод. посіб. для самостійної роботи студентів магістратури. Київ, 2018. 224 с.

УДК 2. 378.016:81-057.875:373.5

THOMAS GRONIER, канд. істор. наук
Федерація обмінів «Франція-Україна», Франція

LA FORMATION LINGUISTIQUE DES ÉTUDIANTS PAR LES CHANSONS

Il s'agit de outils modernes pour l'apprentissage de la langue française. Surtout la formation par la chanson qui représente la méthode unique qui exerce des effets non négligeables sur la motivation de l'apprenant et le processus d'apprentissage sous les angles différents.

Mots clés: chanson, apprentissage, langue française, méthode, motivation.

Grâce aux outils modernes de communication, l'apprenant dispose à présent d'une variété de moyens pour l'apprentissage de la langue française.

Parmi eux, la chanson populaire et le cinéma français, seront présentés ici. L'un et l'autre, par leurs supports, la mélodie et l'image, font appel à l'émotion et à l'esthétique, et exercent des effets non négligeables sur la motivation de l'apprenant. Ils permettent d'aborder l'étude de la langue française sous différents angles, ne négligeant aucun de ses aspects.

Ils constituent chacun un processus de socialisation dans la culture française et francophone. Ils remplissent tous deux pleinement une fonction didactique.

La chanson populaire, malgré sa littéarité particulière par rapport aux autres littératures sous forme écrite, fait partie de la littérature française. D'un point de vue anthropologique, la chanson populaire est une pratique culturelle qui représente le monde humain et révèle les rapports entre les hommes ou l'homme et le monde. Elle a pour objet d'exprimer des émotions humaines, ou de raconter des souvenirs de l'individu, ou de décrire des pratiques quotidiennes d'un ensemble de gens, ou d'espérer un avenir probable, ou d'interroger l'environnement où l'on vit, la société etc... En l'écoutant et l'étudiant, l'apprenant se familiarise avec la langue cible et réalise le processus de socialisation dans cette culture qui est essentiel pour l'acquisition de la langue. La musique, et donc une chanson, peut avoir un impact important sur le déroulement de l'apprentissage, au niveau cognitif, émotionnel et créatif, mais aussi au niveau culturel et sociologique.

Le recours à la chanson dans l'apprentissage du FLE permet d'agir sur plusieurs champs.

La mémorisation des mots par les chansons est facilitée:

1. Les rimes (sons identiques en fin de mots) et la répétition des mots facilitent leur mémorisation.

2. La mélodie (l'air de la chanson) va s'imposer assez facilement dans la mémoire.

Il est à présent connu que dans le cerveau humain, il existe des circuits de mémoires différentes: la mémorisation des textes parlés et celle des textes chantés empruntent ces circuits. Par ailleurs, une bonne mémoire musicale, permet de chanter ce que l'on souhaite mémoriser.

3. Le plaisir d'écouter une musique est essentiel. Aimer ce que l'on écoute et ce que l'on apprend, accroît les capacités de mémorisation. Cela s'explique aussi par les liens importants dans le cerveau entre le plaisir et la mémoire.

Apprendre ou pratiquer régulièrement est une clé pour progresser. Le plaisir permet une régularité dans les apprentissages. Il s'agit de découvrir la grande diversité musicale des régions françaises (sans oublier chants de marins et les chants de régions de montagnes) et plus globalement de la francophonie (notamment la chanson québécoise, mais aussi d'Afrique francophone). A ce titre, la francophonie est présente sur les cinq continents, ce qui procure à l'enseignant et l'apprenant un immense corpus de chansons.

Les styles et les thèmes abordés sont vastes: chant de travail, d'amour, berceuses, comptines, chansons à boire, à danser, chansons propres à un métier, chansons de prisonniers, etc. Certaines chansons sont riches d'informations sur l'époque, l'histoire, la géographie, la sociologie, les préoccupations de la société.

Le français oral est complexe à maîtriser. Comprendre et parler sont pourtant des compétences essentielles pour parler une langue couramment. Les chansons constituent des ressources authentiques de français oral. Il est donc possible d'identifier les différents éléments du français oral dans les chansons :

- le vocabulaire qui appartient en général au niveau de langue courant mais aussi au niveau de langue familier. En effet, le vocabulaire familier est souvent présent dans les chansons.

La chanson est donc un matériau riche en vocabulaire et en expressions utiles dans les conversations en français.

- la prononciation : dans les chansons, il est possible d'entendre les particularités de la prononciation du français oral et ensuite de s'entraîner à chanter et à prononcer de la même manière.

- enfin, la chanson fournit d'innombrables exemples dans l'apprentissage de la grammaire : les temps et les conjugaisons des verbes, la place des adjectifs, les prépositions, les pronoms... Elle témoigne aussi de la façon de parler à une époque donnée, dans un lieu donné.

Les chansons permettent de pratiquer tous les éléments de la langue française . L'étude de la langue avec des chansons suscite le désir de comprendre. Il s'agit de la compréhension orale et écrite à la lecture des paroles. Grâce à des exercices, il devient possible d'apprendre et de pratiquer le vocabulaire et la prononciation de manière approfondie mais aussi la grammaire et l'expression orale et écrite.

BIBLIGRAPHIE

1. Briet Geneviève. La chanson en classe de FLE, «Revue de didactique du FLE», Bruxelles, EME. 2013.
2. Calvet, Louis-Jean. La chanson dans la classe de français langue étrangère. Paris: CLE International. 1980.
3. Dumont Pierre. Le français par la chanson. Paris, L'Harmattan. 1998.
4. Dumont Pierre et Demougin Françoise. Cinéma et chanson pour enseigner le français autrement. Paris, Delagrave. 1999.
5. Gordienko Nadine. Formation des professeurs en France et en Russie, Lille, Atelier national de reproduction des thèses. 2008.
6. Gourvennec Ludovic. Pour une théorisation des utilisations de la chanson en classe de langue : genres, contextes et publics: contribution à une définition de la chanson en tant que genre et perspectives méthodologiques / sous la direction de Marie-Jo Berchoud et de Jean-Jacques Richer. 2011.
7. Richer Jean-Jacques. Les genres de discours: un concept émergent en didactique du F.L.E, Colloque de l'institut de Touraine. 2014.
8. Schaeffer Jean-Marie. Qu'est-ce qu'un genre littéraire, Paris, Seuil. 1989.
9. Schön Daniele, Maud Boyer, Sylvain Moreno, Mireille Besson, Isabelle Peretz, Régine Kolinsky (2008), Songs as an aid for language acquisition. Cognition, 2008, Vol. 106. No 2. P. 975–983.

УДК 001:061.1(430+477)'2017/2020'Ю.Бойко-Блохин

БЛОХИН Д.Д., д-р філософії

Німецько-українське наукове Об'єднання імені Юрія Бойка-Блохина (НУНО), ФРН

ДІЯЛЬНІСТЬ НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО ОБ'ЄДНАННЯ ІМЕНІ ЮРІЯ БОЙКА-БЛОХИНА В МЮНХЕНІ (НУНО) 2017-2020 РОКІВ У РІЧИЦІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ НАУКИ, ОСВІТИ, КУЛЬТУРИ В ЄВРОПІ

У статті показано активну українознавчу діяльність НУНО з метою зміцнення тісного зв'язку між українською та німецькою науковою, культурною, освітньою діяльністю. Стаття створена на основі джерел архіву Ю. Бойка-Блохина та матеріалів конференцій, річних звітів НУНО.

Ключові слова: НУНО, архів професора Ю. Бойка-Блохина, українознавча діяльність, наукова співпраця, конференція, круглий стіл.

На сучасному етапі історії, на нашу думку, завдання української культури і науки є таким: враховуючи нашу ментальність і нашу глибоку давню історію, культуру, науку, перебирати водночас мистецькі і філософські вартості безпосередньо із Заходу. Відтак перед Україною будуть схилити голови інші держави, як схилилися в давнину перед величчю княжої Київської Держави.

Мета дослідження – окреслити роль діячів НУНО у розвитку науки в Європі, у поширенні знань про видатних науковців, педагогів, діячів культури України за її межами. В умовах глобалізації зв'язки між етносами й культурами стають дедалі тіснішими. Однак для сучасних молодих українців імена багатьох діячів, які виявили себе патріотами української культури не тільки на рідній землі, але й в

умовах вимушеної обставинами еміграції, залишаються ще мало дослідженими, недостатньо поцінованими. Про українські культурні й наукові здобутки ще недостатньо відомо в інших країнах світу. Певним чином сприяє ліквідації цієї лакуни плідна діяльність членів НУНО – Німецько-українського наукового Об'єднання імені Юрія Бойка-Блохина (Мюнхен, Німеччина).

Про діяльність вітчизняних учених і письменників у діаспорі вели мову дослідники Д. Блохин, А. Будугай, О. Будугай, Я. Гаргаун, П. Кононенко, Т. Конончук, М. Корпанюк, Г. Самойленко, Г. Токмань та ін. Наукове. Це Об'єднання науковців, одностумців, що знайшли свою Батьківщину в культурній спадщині Гр. Сковороди, І. Котляревського, Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, І. Рєпіна, Ю. Нарбути, Св. Гординського, Дм. Чижевського, Ю. Бойка-Блохина, Олега Ольжича, Є. Коновальця та інших діячів української культури, історії і науки. **Метою НУНО** є поширення української науки, історії, культури в німецькому світі та розвиток німецько-українських наукових, культурних та економічних зв'язків. Робота цієї інституції ведеться по чотирьох провідних напрямках діяльності. Плідно діють **4 комісії** НУНО:

– *історико-філологічна* (голова комісії проф., д-р Д. Блохин);
– *культурно-мистецька та філософська* (голова комісії д-р філософії, художниця Марта Оберраух-Мельничук (Мюнхен) та член комісії компоніст Зальцбургської філармонії Марія-Штефан Карл);

– *комісія німецько-українських економічних зв'язків* (голова комісії проф. Гергард Май та док. технічних наук, док. хімічних наук Володимир Супрун (Н.-д. інститут біоресурсів та біоенергетики в Ляйпцігському університеті) та президент німецько-українських зв'язків, менеджер-радник «Баварського дому «Одеса» в Україні Вальтер Карл, м. Карлфельд);

– *комісія суспільно-політичних зв'язків України з державами Західної Європи* (голова комісії маг. історії, докторант УВУ Тарас Федорів).

Осідок НУНО був заснований і знаходиться нині в Мюнхені. Об'єднання засноване 27.01.2007 року Ми співпрацюємо з різними українськими та німецькими інституціями. Між НУНО і дуже багатьма українськими університетами й середніми навчальними закладами підписано угоди про наукову співпрацю. Щороку президент НУНО та члени НУНО беруть участь у вагомих наукових подіях у ФРН, в Україні та в інших державах Європи. Ми спільно відзначаємо важливі дати українського політичного і культурного календаря, вшановуємо ювілеї видатних українців різних епох. Щороку видається друком збірник праць наукових форумів НУНО. Сюди ж додаються і звіти про результати роботи року та анотації на цілий річний збірник. Ці збірники унаочнюються світлинами знакових подій року. Детальний звіт за увесь рік робиться на німецькій мові передусім для Мюнхенського державного суду, при якому НУНО є офіційно зареєстрованою громадською установою.

Міжнародні наукові заходи НУНО проходять у формі асамблей, круглих столів, конференцій з представницькою участю. Ми співпрацюємо з українським консульством у ФРН, з передовими діячами церкви.

НУНО сприяє праці українських вчених у фондах німецьких архівів, бібліотек, різних німецьких наукових установ. Нами також надається посильна допомога кільком ліцеям, середнім школам, дитячим будинкам в Україні.

Як Президент НУНО, авторка цих рядків протягом усіх років діяльності НУНО (тобто понад 12 років поспіль) приїздить до України мінімум двічі на рік, щорічно бере участь у кількох (від 5 до 10) наукових конференціях лише на території України, організовує щорічну міжнародну конференцію, у якій на пленарному засіданні чи на одній із секцій обов'язково ведеться мова про спадщину Ю. Бойка-Блохина. Беру участь в інших наукових і культурних заходах німців та представників української діаспори в Європі, є ініціатором проекту «Імена замість номерів» (Книг пам'яті про українців-в'язнів нацистських концентраційних таборів, остарбайтерів і дітей війни), стала автором понад 900 наукових статей на різні теми, видала кілька десятків книг.

НУНО прагне об'єднувати науковців і творчих людей для хороших справ, задля миру й поступу на землі. Окремо відзначу, що досить плідна співпраця склалася між осередком НУНО та Білоцерківським НАУ. Угода про співпрацю між ФПЛ БНАУ в особі декана Борщовецької В.Д. та НУНО в особі Президента НУНО Дарини Блохин діє з 16 травня 2017 року по 15 травня 2022 року. Координатор з укладення й реалізації пунктів угоди – доцент кафедри іноземних мов Будугай О.Д. За час нашої спільної праці студенти-філологи БНАУ прослухали дві мої наукові лекції про внесок українських діаспорних учених у світову науку на ФПЛ БНАУ. У теплій атмосфері пройшли й мої зустрічі зі студентами-філологами на виховних годинах (18.10. 2018 та 31.05.2018). Ми вели мову про сучасну молодь Німеччини та України, навчання й наші наукові перспективи, шляхи співпраці двох європейських країн. У рамках наукового круглого столу студенти й викладачі зробили повідомлення про своїх рідних у роки Другої світової війни. Не зайвими для майбутніх перекладачів стали й поради щодо специфіки вивчення німецької мови.

Мною була взята участь у Міжнародній науково-практичній конференції БНАУ «Українська ментальність: мовно-літературний, правовий, психолого-педагогічний виміри» (30.11.2017) на базі БНАУ. Продовжила нашу співпрацю участь викладачів БНАУ Будугай О.Д., Єрко А.І., Носенко М.М., Великої К.М. та студентів ФПЛ у міжнародних наукових конференціях НУНО в Переяславі-Хмельницькому 22.05.2019 р. Тема конференції була актуальною: «Політична діяльність проф. д-р. Юрія Бойка-Блохина. Робота над проектом «Книга пам'яті: остарбайтери та діти Другої світової війни». Зустрічі зі студентами й викладачами України завжди дають поштовх до подальшої праці. На лекціях і конференціях в Україні намагаюся наголосити на відповідальності молоді за своє майбутнє, на ролі цілеспрямованої самостійної праці над собою.

Отже, ми не повинні ні в якому разі копіювати західноєвропейську культуру, особливо сучасну, яка занепадає. Ми щасливі, що ще не до кінця отруєні культурою занепаду. Тож, шановні вчені, до праці і до самостійного, Вами знайденого власного шляху дослідження і побудови нашої Великої і Самостійної Держави, на

яку будуть рівнятися інші країни. Глибоко вірю і переконана, що прийде такий час, коли наша Україна буде першою серед перших країн світу в усіх напрямках розвитку та вдосконалення науки, культури. Віряться й нашому українському молодому поколінню, яке так позитивно і швидко змінюється на очах в сучасних умовах інтернаціоналізації різних видів людської діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Блохин Д. Роль українських діаспорних учених у розвитку науки в Європі. Німецько-українські зв'язки: минуле, сучасне та майбутнє: збірник наукових праць за матеріалами Х Міжнародної конференції (22-23 травня 2017 р.) / за заг. ред. Д. Блохин. Мюнхен-Ніжин, 2017. Том X. С. 74–105.
2. Будугай О., Будугай А. Ще один крок до співпраці науковців України і ФРН: міжнародна конференція німецько-українського наукового об'єднання (НУНО) імені Юрія Бойка-Блохина. Вища школа. 2017. № 7. С. 99–105.
3. Будугай О. Рецензія на Збірник № 9 наукових праць за матеріалами ІХ-го Міжнародної наукової конф. «Українська наука в європейському контексті. Німецько-українські зв'язки: збірник наукових праць / уклад. і заг. ред. Д. Блохин. Мюнхен, 2016. Т. 9. 544 с.
4. Німецько-українські зв'язки: минуле, сучасне та майбутнє: збірник наукових праць за матеріалами Х Міжнародної конференції (22-23 травня 2017) / за заг. ред. Д. Блохин. Мюнхен-Ніжин, 2017. Том X. С. 327–344.
5. Гаргаун Я.І. Теоретичні засади ідеології українського націоналізму в працях Ю. Бойко-Блохина. Наукові праці: науково-методичний журнал. Вип. 270. Т. 282. Історія. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. С. 7–10.
6. Родинний Архів Блохин при Переяславському Університеті.
7. Тетерина-Блохин Д. Діяльність Юрія Бойка-Блохина в німецькому світі. Переяслав-Хмельницький – Мюнхен, 2009. 400 с.
8. Dariana Blochyn. Die wissenschaftliche und politische Tätigkeit von Jurij Wojko-Blochyn. Briefwechsel. München-Ternopil, B. I. 513 p.

УДК 378.014.53(477)

ЦВИД-ГРОМ О.П., канд. філол. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Акцентовано увагу на важливості формування етнокультурної компетентності в умовах інтернаціоналізації вищої освіти. сутності, принципах та процесові дигіталізації освітнього процесу в Україні. Окреслено завдання, що стоять в умовах формування єдиного європейського освітнього простору важливим є врахування особливостей національного досвіду, українського менталітету, національного характеру тощо.

На шляху до успішного входження до Європейського простору вищої освіти, ухвалені у Паризькому комюніке, зокрема щодо цифрової освіти.

Ключові слова: етнокультурна компетентність, вища освіта, інтернаціоналізація, етнокультура, самоідентифікація.

Сучасні виклики у сфері вищої освіти, зокрема – глобалізація освітнього простору, процес інтернаціоналізації – безумовно, сприяють підвищенню її якості та є засобом підготовки здобувачів вищої освіти до адаптації в умовах світового, конкурентного, соціально-економічного середовища.

Характерною рисою розвитку багатьох країн світу на початку третього тисячоліття є актуалізація національного фактору, що впливає на формування національної свідомості і, водночас, симулює попит на інформацію про національно-культурне життя етнічних спільнот в умовах глобалізації. У зв'язку з цим, найважливішим вектором соціальної місії університету є надання освіти, зокрема вищій, високого етичного статусу в суспільстві. «Трансляція університетом етичних цінностей, слушно зауважує О. Стасевська, є його фундаментальним внеском у розвиток культури суспільства і держави, імпульсом та каталізатором пошуків молоддю свого шляху в складному та швидко змінюваному світі, у вибудовуванні життєвих, зокрема моральних, настанов, та водночас визнанні глобальної, позачасової та позапросторової значущості вищих духовних цінностей» [3].

В умовах формування єдиного європейського освітнього простору важливим є врахування особливостей національного досвіду, українського менталітету, національного характеру тощо.

Компетентнісний підхід до інтернаціоналізації вищої освіти передбачає, що окрім спеціальних, фахових компетентностей, випускники повинні володіти загальними компетентностями, у них мають бути сформовані ціннісні якості, «зокрема – компетенції глобального громадянства, мультикультурності та інші аспекти міжкультурного спілкування, а також якості, котрі допомагають підготувати випускників як творців соціального блага у невизначеному майбутньому. Якісні характеристики випускників включають не тільки результати навчання, але можуть розглядатися як відмінна риса навчання у кожному окремому університеті у доповнення до отриманого у процесі навчання багажу знань».

На думку М.О. Шульги етнокультурна компетентність дає змогу її представникові орієнтуватись у світі, будувати свою поведінку відповідно до своєї культури й одночасно відчувати її межі, закінчення і початок світу іншої культури [4, 45 с.]. Етнокультура як галузь певних гуманітарних знань зосереджує, передусім, увагу на етнічних особливостях традиційної культурно-побутової сфери. Етнокультура безпосередньо пов'язана з народно-поетичною творчістю, бо саме фольклор відтворює сталу традицію, сферу безперервних та необмежених змін. Національна культура – це глибоке усвідомлення належності до певної держави, почуття громадянської гідності, відповідальності, обов'язку, здатність рішуче відстоювати суспільно-державні цілі в певних соціальних ситуаціях. Введення молодого покоління в систему цінностей громадянського суспільства передбачає формування в нього громадянської (національної) культури. Включення компонентів громадянської культури в тематику предметів гуманітарного циклу дає можливість синтезувати закономірності багатьох наук в єдину світоглядну систему.

Етнічна самоідентифікація включає: 1) зовнішні орієнтири-стимули (етнотип, мова; культура, родина; відчуття «малої батьківщини»; спільність традицій, звичаїв; епос, історія етносу; відомі предки); 2) внутрішні орієнтири: самовідчуття, самопочуття в даному етносередовищі; внутрішньо етнічна близькість; емоційний зв'язок з етнічною спільнотою, ціннісні орієнтації.

До етнокультурної компетентності входять такі складові, які інтегруються між собою, утворюють її. Насамперед, перша група чинників утворює матеріальну сферу культури (народна архітектура, вбрання, види творчої діяльності), друга група чинників пов'язана зі сферою духовної діяльності народу (мова, усна народна творчість, народне мистецтво, тощо), третя група чинників пов'язана з феноменом найскладнішим і остаточно невизначеним (менталітет народу або етнопсихологічні риси етносу) [1].

Отже, для запобігання загрози перетворення інтернаціоналізації вищої освіти на комерційний проект із притаманними йому дегуманістичними деформаціями важливо здійснювати інтернаціоналізацію вищої освіти на основі особистісно орієнтованих культурно-гуманітарних стратегій [2]. Освіта повинна сприяти усвідомленню людиною власних коренів, свого місця у світі, засвоєння кожним індивідом етнокультури спільноти, як способу її буття, з тим, щоб у майбутньому вміти вступити в діалог з іншими культурами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Березюк О.С. Методичні засади формування етнокультурної компетентності особистості. URL: [http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/8346/1/Venzh no ch.pdf](http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/8346/1/Venzh%20no%20ch.pdf)
2. Культурно-гуманітарні стратегії розвитку університетської освіти в умовах динамічних суспільних трансформацій: монографія. К.: ІВО НАПН України, 2018. 226 с.
3. Стасевська О.А., Уманець О.В. Етична складова соціальної місії університету // Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. № 4 (39) 2018. С. 143–150.
4. Народознавча компетентність дітей та молоді: принципи та методи дослідження: збірник наукових праць / за ред. проф. Н.В. Лисенко. Івано-Франківськ, 2007. 280 с.

УДК 378.014.25:316.476

ПАСІЧНИК Н.С., канд. істор. наук

Білоцерківський інститут економіки та управління Університету «Україна»

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗВО

Досліджено явище інтернаціоналізації вищої освіти в контексті конкурентоспроможності ЗВО. Окреслено фактори та види інтернаціоналізації вищої освіти, проаналізовано її переваги та завдання в умовах глобалізації освітнього простору.

Ключові слова: інтернаціоналізація вищої освіти, академічна мобільність, інтернаціоналізація навчальних планів і програм, конкурентоспроможність ЗВО.

В умовах глобалізації, зростаючої взаємозалежності країн, в умовах побудови суспільства знань інтернаціоналізація вищої освіти є неминучим процесом, однією з головних тенденцій розвитку сучасної освіти.

Як засвідчує 5-й Глобальний огляд тенденцій інтернаціоналізації вищої освіти, підготовлений Міжнародною асоціацією університетів, в якому узагальнюються дані 907 закладів вищої освіти (ЗВО) з 126 країн світу, більшість ЗВО надають великого значення інтернаціоналізації. У переважній більшості закладів (понад 90 %) інтернаціоналізація згадується в їхній місії/стратегічному плані, що є свідченням її широкого розповсюдження у вишах світу. Інтернаціоналізація – це цілеспрямований процес, що здійснюється закладами вищої освіти, але її наслідки виходять за межі вищої освіти і впливають на суспільство в цілому. [4]

Пріоритетність інтернаціоналізації обумовлена низкою факторів: посиленням ролі ЗВО в побудові економіки знань, зростанням конкуренції між університетами на ринку освітніх послуг, посиленням міжнародної співпраці у сфері науково-дослідницької діяльності, бенчмаркінг університетів з використанням міжнародних стандартів і рейтингових списків, зміни на ринку праці, які вимагають від працівників мобільності і вміння працювати в мультинаціональному оточенні. Працедавці в багатьох європейських країнах при підборі кадрів все більше звертають увагу на досвід навчання або роботи за кордоном, оскільки це свідчить про адаптивні можливості кандидатів, навичках спілкування з представниками іншої культури.

Інтернаціоналізація вищої освіти передбачає, з одного боку, уніфікацію різних елементів освітньої діяльності різних країн, з іншого – мобільність науково-педагогічних та студентських кадрів.

Інтернаціоналізація вищої освіти включає різні форми міжнародної взаємодії:

- мобільність освітніх програм та інституційну мобільність;
- індивідуальну мобільність студентів та науково-педагогічного персоналу з науково-освітньою метою;
- формування нових міжнародних стандартів освітніх програм;
- інтеграція в навчальні програми міжнародних освітніх стандартів та гармонізація систем вищої освіти;
- інституційне партнерство (створення стратегічних освітніх і наукових альянсів і міжнародних освітніх корпорацій). [1, 15 с.]

Інтернаціоналізація спрямована на вирішення багатьох завдань у діяльності ЗВО, зокрема: розширення навчальних планів і підготовка студентів в закордонних вишах-партнерах, диверсифікація і збільшення фінансових надходжень завдяки залученню іноземних студентів на платне навчання, розширення регіональної мережі ЗВО для ефективного використання ресурсів, підвищення якості освіти та дослідження завдяки участі в міжнародному обміні знань тощо. Розвиток

міжнародної співпраці ЗВО дозволяє організовувати спільні дослідницькі проекти, програми обміни як для студентів, так і для викладачів, створювати програми для навчання іноземних студентів. При цьому, інтернаціоналізація має свої переваги для усіх бенефіціарів: для науковців і викладачів – це насамперед нові можливості для проведення досліджень, розвитку кар'єри, підвищення міжнародної репутації; для студентів – міжнародна мобільність, стипендіальна підтримка, гарантії успішного працевлаштування; для керівників ЗВО – отримання додаткового фінансування, підвищення репутації свого закладу та нарощування його потенціалу; для країни в цілому – підготовка якісних кадрів і зміцнення позицій країни на міжнародній арені.

Разом з тим, як свідчать дослідження інтернаціоналізації у країнах пост-радянського простору є вагомими стримуючі чинники інтернаціоналізації, а саме постійне недофінансування університетів, низький рівень знання іноземних мов та відсутність підтримки інновацій з боку держави, а також внутрішні проблеми ЗВО, насамперед, небажання самих освітніх закладів фінансувати та впроваджувати у систему підготовки сучасні підходи та технології навчання, що гальмують інтеграцію цих країн у світовий освітній простір. [2, 58 с.]

Таким чином, інтернаціоналізація повинна стати частиною стратегії ЗВО і враховуватися при вирішенні ключових питань його розвитку. Очевидним є те, що інтернаціоналізація – це цілеспрямований процес, а не пасивний досвід. Разом з тим, вона не є самоціллю, а насамперед засобом підвищення якості вищої освіти та наукових досліджень. В умовах глобалізації інтернаціоналізація освіти стає фактором конкурентоспроможності, що дозволяє підвищити впізнаваність та престижність ЗВО та його освітніх програм і послуг.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Балабанов К.В. Міжнародна діяльність як умова конкурентоспроможності університетів України (досвід Маріупольського державного університету). Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи: матер. II міжнар. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 18-19 квітня 2018 р. Маріуполь: МДУ, 2018. 646 с.
2. Ільїн О.О. Управління якістю підготовки студентів шляхом застосування окремих форм інтернаціоналізації. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2019. № 3 (29). С. 55–59.
3. Фокина В.В. Интернационализация высшего образования как фактор конкурентоспособности высших учебных заведений. Управленческое консультирование. 2014. № 11. С. 108–112.
4. Internationalization of Higher Education: An Evolving Landscape, Locally and Globally. IAU 5th Global Survey. International Association of Universities. URL: <https://www.iau-aiu.net/Global-survey-on-Internationalization>

ХАХУЛА Л.П., канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті окреслено шляхи впровадження дуальної освіти у закладах вищої освіти України та досліджено особливості розвитку дуальної системи навчання в умовах інтернаціоналізації вищої освіти. Визначено зв'язок теорії та практики у підготовці висококваліфікованого фахівця. Розглянуто перспективи можливої ліквідації наявного розриву між рівнем фахової підготовки у сучасних закладах вищої освіти та потребами і вимогами роботодавців з використанням зарубіжного досвіду з дуальної освіти.

Ключові слова: дуальна освіта, дуальна система, інтернаціоналізація вищої освіти, компетентність, випускники, роботодавці.

Інтеграція України у світовий освітній простір та процеси глобалізації, приєднання до Болонського процесу докорінно змінило філософію освіти та концепцію її розвитку. Система освіти сама здатна впливати на глобалізацію, формуючи лінію майбутньої культури, економіки, політики регіону, держави і світу в цілому. Якщо саме з таких позицій розглядати Болонський процес, то можна говорити про реальну модернізацію національної системи освіти, вдосконалення і підвищення якості освітніх послуг, створення умов для формування сприятливих умов для індивідуального розвитку людини, її соціалізації і самореалізації в європейському просторі.

Вивчення міжнародного досвіду є надзвичайно важливим для України, оскільки відсутність чіткої національної стратегії інтернаціоналізації освіти призводить до низького обсягу експорту освітніх послуг, незадовільних темпів розвитку міжнародних освітніх програм і, відповідно, ускладнює ефективну інтеграцію вітчизняної освіти до загальноєвропейського та світового освітнього простору.

Саме тому дане дослідження дозволить визначити майбутні цілі освітніх систем, враховуючи спільні риси та національне різноманіття; визначити нові європейські нормативи, основні вміння, які необхідно набути з метою здійснення навчання впродовж життя; пристосувати європейські формальні та неформальні системи освіти до потреб суспільства, що ґрунтуються на знаннях, та спрямувати на розвиток особистої мотивації, критичного мислення та уміння вчитися; удосконалити наявні освітні системи та розробити нові диференційовані стратегії [2, 3].

Визначення взаємозв'язку між системами освіти у країнах Європейського Союзу та їх об'єднання забезпечить вільний вибір місця навчання, сприятиме розвитку єдиної освітньої системи найвищого рівня в Європі [1].

Проаналізувавши освітні напрями системи освіти в деяких країнах світу, бачимо, що для того, щоб зробити економіку країни конкурентоспроможною, необхідно мати достатню кількість висококваліфікованих фахівців, які мають

відповідну професійну придатність. А тому набуває особливої актуальності проблема підготовки освіченої, з належними компетенціями особистості, здатної до постійного оновлення знань та практичних навичок, професійної мобільності і швидкої адаптації до змін ринкових умов, виробничих відносин та технологій. Тому сьогодні як ніколи необхідно реформувати систему освіти в частині методологій, створення навчальних програм нового покоління, проектування змісту професійної та вищої освіти на основі комплексного підходу та системи дуальної форми навчання. Оскільки цей процес підтримується на найвищому рівні в державі, то його потрібно прискорити і запровадити в якомога більшій кількості закладів вищої освіти за рахунок ефективного планування та організації освітнього процесу у тісній співпраці з промисловістю та бізнесом, результатом якого має бути створення індивідуальних траєкторій навчання студентів (з можливістю гнучкого коригування навчальних планів, програм, модулів, різного виду практик тощо) та з метою досягнення належного рівня універсальних і професійних компетенцій, необхідного для розв'язання відповідного класу виробничих задач. Використання закладами вищої освіти перевіреного часом закордонного досвіду надання освітніх послуг за принципами дуальної освіти дозволить разом з роботодавцями напрацювати «дорожню карту» підготовки кадрів та, водночас, і стимулів для подальшого розвитку бізнесу [4].

Дуальна освіта (від лат. Dualis – подвійний) – вид освіти, при якій поєднується навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації.

Теоретична частина підготовки фахівця проходить на базі освітньої установи, а практична – на робочому місці. Здобувачі вищої освіти поєднують навчання та стажування на підприємстві. При цьому підприємства здійснюють замовлення освітнім установам на конкретну кількість фахівців певної спеціальності, працедавці беруть участь у формуванні навчальної програми. Зі свого боку роботодавці можуть мати різні форми співучасті у підготовці фахівців – повністю оплачують навчання; закупають необхідне обладнання; покривають всі видатки, пов'язані з процесом їх виробничого навчання; виплачують грошові винагороди студентам за використання їхньої праці тощо[5].

Запровадження дуальної форми здобуття вищої освіти має забезпечити:

- 1) рівновагу між попитом та пропозицією фахівців на ринку праці;
- 2) участь професійних спільнот та бізнесу у формуванні навчальних програм, професійних стандартів і організації освітнього процесу;
- 3) формування нового покоління навчальних планів, в яких, окрім теоретичної складової, вагоме місце займатиме практичне стажування на виробництві;
- 4) зближення двох структур – системи освіти і системи зайнятості, забезпечуючи баланс інтересів між потребами роботодавців і пропозицією закладів освіти;
- 5) збільшення частки працевлаштування випускників закладів вищої освіти;
- 6) поряд із професійними здатностями молодих фахівців набуття ними соціальних та комунікативних компетентностей;

- 7) можливість для роботодавця відібрати на роботу найкращих фахівців;
- 8) фінансову впевненість здобувачу вищої освіти під час навчання; гарантії працевлаштування та відкриту дорогу до майбутньої професійної кар'єри;
- 9) підвищення іміджу університету серед абітурієнтів та роботодавців, якісний і мотивований контингент здобувачів вищої освіти та їх успішне працевлаштування, перспективу отримання нових технологій та підвищення кваліфікації викладачів, додаткове фінансування, поліпшення матеріальної бази та тіснішу інтеграцію освіти, науки і бізнесу [6].

Саме тому необхідно сприяти подальшому розвитку експорту елементів дуальної форми підготовки кваліфікованих фахівців та прискорити запровадження її елементів у систему професійної та вищої освіти України.

Таким чином, пріоритетним напрямом вищої освіти залишилося досягнення рівних можливостей в отриманні освіти, забезпечення всіх громадян компетентностями, які необхідні їм для соціальної та професійної інтеграції у суспільство, в якому вони живуть; підвищення якості освіти і забезпечення індивідуального розвитку; зближення змісту освіти до очікувань роботодавців; пристосування нових форм навчання до існуючої системи кваліфікацій у галузі освіти і підготовки кадрів; інтенсифікація мобільності студентів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Абашкіна Н.В. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині: монографія. К.: Вища школа, 1998. 207 с.
2. Басюк М.П. Вплив передумов на формування сучасної дуальної системи вищої освіти Німеччини. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2014. № 4 (38). С. 92–98.
3. Бойчевська І. Роль системи дуальної освіти у професійній підготовці молоді Німеччини. Порівняльно-педагогічні студії. 2009.
4. Дрозач М.І. Розвиток професійного навчання кадрів на виробництві в контексті зарубіжного досвіду. Наука та інновації. 2008. Т. 4. № 3. С. 88–94.
5. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. Сайт Міністерства освіти і науки України. МОНУ, 2018.
6. Дуальна форма здобуття вищої освіти: методологічні підходи та особливості організації підготовки студентів за спеціальністю 201 «Агрономія» / В.С. Хахула та ін. Біла Церква, 2019. 25 с.

УДК 378.147

ШМИРОВА О.В., канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

РОЛЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В СРЕДЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ И ПРАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ

В статье рассматривается роль современного преподавателя иностранного языка, осуществляющего педагогическую деятельность в виртуальной среде дистанционного обучения, формулируются квалификационные характеристики преподавателя.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, дистанционное обучение, иностранный язык.

Внедрение информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) в учебный процесс рассматривается как основа для реализации современной концепции образования. Эта концепция базируется на личностно-ориентированном проблемном подходе и на внедрении новых педагогических технологий. В наибольшей степени ИКТ способны реализовать свой образовательный потенциал в дистанционных формах обучения. При дистанционном обучении (ДО) субъекты учебного процесса взаимодействуют между собой и со средствами обучения на расстоянии и в специализированной образовательной информационно-коммуникативной среде – виртуальной среде обучения.

Виртуальная среда обучения представляет собой структурированное сетевое окружение участников учебного процесса, которое включает комплекс обучающих программ и различных средств (образовательных, прикладных, инструментальных, коммуникационных). Это позволяет организовать учебное взаимодействие как постоянно контактирующих, так и разделенных пространством во времени субъектов обучения, с использованием современных педагогических технологий.

С развитием ИКТ изменились требования к современному преподавателю. Профессиограмма современного педагога должна включать не только ряд личностных качеств, педагогических и предметных компетентностей, всестороннюю готовность к педагогической деятельности, но и высокий уровень информационной культуры, свободное владение современными информационно-коммуникационными технологиями, среди которых все большее место занимают средства, способные расширить пространственные и временные границы традиционного обучения: теле-, аудио- и видеоконференции, социальные сервисы, электронная почта, чаты, форумы, голосовая почта и т.п. От современного преподавателя требуются умения организовывать педагогическую деятельность, как с очными, так и с дистанционными студентами в ИКТ-насыщенном информационно-образовательном пространстве.

Дистанционная форма обучения иностранному языку (ДО ИЯ) по сравнению с дистанционной формой обучения теоретическим дисциплинам является более сложной в организационном отношении и проходит в специализированной виртуальной языковой среде обучения, учитывающей данной предметной области – практическую направленность и коммуникативно-деятельностную основу обучения.

Преподаватель, являясь архитектором учебного процесса, оценивает общую среду под дидактическим углом зрения, выбирает модель ДО и структурирует среду в зависимости от целей и задач обучения: отбирает и комбинирует компоненты и элементы среды, активно взаимодействует с ней, обновляя, редуцируя и расширяя в зависимости от динамики обучения, т.е. находится в опосредованном контакте с «удаленным» учащимся.

Процес навчання при дистанційній формі здійснюється в трьох формах: а) самостійна індивідуальна робота студента без викладача; б) самостійна індивідуальна робота студента з викладачем; в) самостійна робота студентів в віртуальних групах з викладачем.

В дистанційному навчанні, як і в будь-якій іншій формі навчання (очної, заочної, самоосвіти, екстернату), викладач – ключове ланка педагогічної системи, саме він керує навчально-пізнавальною діяльністю студентів за допомогою електронних навчальних ресурсів і різних засобів ІКТ.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Основи діяльності тьютора в системі дистанційного навчання: спеціалізований навчальний курс / С.А. Щенников і др. 2-е вид. М.: Дрофа, 2014.
2. Warschauer M., Kern R. Network-Based Language Teaching: Concepts and Practice. Cambridge University Press. 2015.

УДК372.8:378:811

ДЕМ'ЯНЕНКО О.О., канд. пед. наук

ЧЕРНОБРОВ Ю.А., канд. філол. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ СТУДЕНТІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Визначено основні характеристики дисципліни історії зарубіжної літератури з позиції професійно орієнтованої спрямованості, компетенцій та стратегій, якими мають володіти майбутні фахівці з перекладу.

Ключові слова: історія зарубіжної літератури, професійно орієнтоване навчання, фахова компетентність, філологічний аналіз твору.

Сучасні заклади вищої освіти в Україні зорієнтовані на оновлення змісту навчання майбутніх перекладачів, пошуку ефективних шляхів досягнення стратегічної мети вивчення іноземної мови – формуванню комунікативної компетентності. Якість професійної підготовки фахівців із перекладу залежить від того, якою мірою освітні програми дисциплін враховують потреби їхньої галузі.

Питання професійно орієнтованого навчання історії зарубіжної літератури має кілька аспектів розгляду.

Так, дисципліна базується на загальноосвітній підготовці студентів (хід реформування шкільної літературної освіти у напрямі інтеграції мов і літератур, правда, може змінити ситуацію пропедевтичної готовності студентів до вивчення курсу). Однак шкільний предмет «зарубіжна література» має інакші психолого-

педагогічні й художньо-естетичні чинники, цілі й завдання – прилучення учнів до кращих здобутків літератури як мистецтва слова.

Курс історії зарубіжної літератури належить до циклу фундаментальних професійно орієнтованих дисциплін для перекладачів. Визначення основних цілей опанування цього предмета враховує потреби студентів, зокрема види їхньої майбутньої діяльності, компетентність і стратегії, якими перекладачі мають володіти й удосконалювати на перспективу. Важливо при цьому формувати у студентів розуміння специфіки й стилів художнього перекладу, а також мотивацію перекладацької діяльності. Фахівцям із перекладу важливо вміти сприймати, узагальнювати, інтерпретувати, створювати дискурс відповідно до ситуації та мети спілкування. Вивчення історії зарубіжної літератури слугує формуванню професійної компетенції через опанування системи художніх засобів, прийомів, системи міжтекстових відношень (наприклад, алюзій, ремінісценцій, інтертекстуальності), реалізацій різних способів інтерпретації тексту, розмаїття варіантів перекладів художніх творів від відомих фахівців.

Процес навчання, на нашу думку, має бути практикозорієнтованим, тісно пов'язаним із філологічним дослідженням. Історико-культурний і літературознавчий контексти історії зарубіжної літератури усвідомлюються у такий спосіб не внаслідок засвоєння значного об'єму теоретичного матеріалу, наданого здебільшого під час лекції. Модель вивчення літератури є змішаною (blended learning), коли важливі контексти теми досліджуються студентами самостійно, а евристичність і дослідницький характер навчання забезпечується практичним аналізом текстів – у структурно-семантичному, лінгвістичному, стилістичному, інтертекстуальному, компаративному, міфологічному та інших вимірах.

Іншим чинником професійно орієнтованого вивчення історії зарубіжної літератури є інтермедіальність аналізу (обговорюється історія інтерпретування літературних творів у різних видах мистецтв, медіапросторі). Адже студенти є учасниками сучасного медіакультурного простору й такий спосіб сприйняття видатних зразків мистецтва є для них природнім. А це передбачає використання широкого спектру методичних прийомів дослідження текстів у зіставленні з різними медіатекстами – аудіовізуальними, креолізованими, документальними, науковими тощо.

Важливою складовою навчання є тема художньої перекладацької майстерності. Курс з історії зарубіжної літератури має виняткові можливості для дослідження текстів мовою оригіналу (англійська, німецька, французька, іспанська, італійська, латина) чи у перекладах, а ще – для формування у студентів уявлення про українську перекладацьку школу, завдяки якій твори світової літератури стають надбанням вже національної літератури. Так, уже на 1 курсі, вивчаючи зразки античної драми Софокла, студенти усвідомлюють роль перекладацької діяльності І. Франка [4].

Практичний аналіз-зіставлення оригінальних творів (фрагментів творів) У. Шекспіра, для прикладу, у перекладах П. Куліша, М. Старицького, Г. Кочура, І.

Костецького та ін. є поштовхом до обговорення різних стилів поетичної мови, відтворюваних майстрами у перекладах. У ході такого занурення у мистецтво художнього перекладу студенти усвідомлюють, що переклад, зосереджений на інтерпретації засобів висловлювання, представлятиме *складний стиль* поетичної мови; ...– на інтерпретації змісту висловлювання – *класичний та белетристичний*; – інтерпретації асоціативно-конотативних реалій – *бароковий* [2, С. 17–18]. У результаті дослідження текстів оригіналу й варіантів українських перекладів студенти аргументовано дискутують про стиль поетичної мови і техніки перекладу, працюючи із сучасним перекладом трагедії У. Шекспіра «Гамлет» Ю. Андруховичем (2017 р., вид-во А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА).

Надалі процес розвитку комунікативних умінь студентів інтенсифікується на матеріалі вивчення кращих творів європейської літератури XVIII–XX століть. На третьому курсі викладання і вивчення історії зарубіжної літератури, зосереджене на внеску митців Англії та США у світовий літературний процес, здійснюється вже англійською мовою.

Таким чином, упродовж усього курсу викладання історії зарубіжної літератури навчання перекладачів передбачає:

- занурення у сфери комунікативної діяльності майбутніх фахівців із перекладу (художні, публіцистичні, наукові твори);
- розвиток навичок оперування мовним матеріалом за допомогою філологічного аналізу творів;
- використання іноземної мови для добору, аналізу та узагальнення теоретичних засад дисципліни (наприклад, для анотування або реферування наукової літератури іноземною мовою);
- вивчення культурних надбань країн, мову яких вивчають;
- формування ціннісного ставлення до творчих надбань української літератури як складової світового літературного процесу (на основі дослідження художніх перекладів видатних майстрів слова).

Можемо стверджувати, що історія зарубіжної літератури сприяє формуванню комунікативної, лінгвістичної, міжкультурної та соціолінгвістичної компетенцій майбутніх фахівців із перекладу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. Київ. 2003. 273 с.
2. Перекладознавчі семінари: методологічно-стильові орієнтири в українському поетичному перекладі від кінця XIX до початку XXI століття (на матеріалі перекладів англійської поезії та поетичної драми): навчальний посібник. Київ. 2011. 495 с.
3. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням. Київ. 2006. 344 с.
4. Франко І. Відгуки грецької і латинської літератур в українському письменстві. Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Т. 30. Київ. 1981. С. 240–252.

MARCHUK V.V., Cand. of Ped. Sciences
Bila Tserkva National Agrarian University

CONCEPTS OF THE CATEGORIAL VALUE

Attention is drawn to the fact that the concept of value generally applies to every thing, denoting in it an identical function (realization of opportunity) with respect to the different in each case content. But the concept of the categorial value, unlike value in general, indicates only certain content, limited to it by the function of realization.

Key words: values, categorial value, personality, theory of values, society.

The concept of value generally applies to every thing, denoting in it an identical function (opportunity realization) with respect to the different in each case content. But the concept of categorial value, unlike value in general, indicates only certain content, limited to it by the function of realization. Existence, as the fundamental value of all values, being in inevitable connection with the content of single things, has the only indisputable meaning in the creative act of the absolute existence - good (love) - truth (knowledge), or in absolutely self-sufficient value. The value, being constructed by virtue of its derivative character from the absolute of cognition and love, may re-emerge as the object of cognition and sense of attraction, first and foremost, on the part of man. Due to this secondary generalization, value can be determined. At the same time, cognition must be directed primarily at the object, not within it, at subjective values. Therefore, wisdom lies not only in knowledge but also in love. This is precisely the decisive and fruitful (good) message of man, which causes its development as a person.

The search for the answers to the question what is "good", "truth", "benefit", "beauty" continued throughout all stages of society.

The problems of value attracted the attention of the researchers by the fact that it was from the standpoint of the value approach that they tried to justify the ability of the individual to make rational choice of means of achieving positive results of their activity. It is known that this period in the development of pedagogical thought was characterized by a variety of currents and trends, whose representatives expressed often quite polar points of view on both general problems of social development and problems of values.

The theory of values expressed the view of fundamental differences between real facts and values, that is, between what is real and what should be. The question of values was seen as an empirical question and the thesis of "value freedom", in particular the value freedom of scientific knowledge, was expressed. In science, we seek truth that is universally meaningful, that is, equal for everyone.

The concept of "value freedom" does not mean that values do not play any role in the knowledge of the world. All knowledge about culture and society is substantiated by value concepts. Knowledge, which is recognized by normative points of view, is based on values. Value concepts are prerequisites for the sciences of culture and society. Changes

in the social sciences can be the result of profound shifts in society itself and in society's views on values, that is, in value judgments and concepts. Scientific research is constituted by means of value concepts, and science itself must be free, independent value.

In addition to the concept of "value" is also widely used the concept of "norm", "truth". The value system is decisive and accepted in a particular historical era. It determines the importance of science, art, religion, ethics, economic and political relations, education. Besides, any value implies a certain norm, which is referred to as a standard, for example, the rule of law and morality, the norm of education, the norm of etiquette, etc. These norms carry the significance of positive or negative value.

УДК 378.091.33:004.9

ІВЛЄВА К.С., ст. викладач

Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"

ХМАРНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИКЛАДАЧА

Розглядається одна з найбільш популярних освітніх концепцій, яка тісно пов'язана з інформаційними технологіями та може доцільно застосовуватися у процесі викладання іноземної мови студентам немовних спеціальностей. Наголошується на перевагах використання хмарних технологій, у процесі використання яких, інформація постійно зберігається на віртуальних серверах, що знаходяться в хмарі, а також тимчасово кешується на комп'ютерах, ноутбуках, нетбуках, мобільних пристроях.

Ключові слова: сучасні технології, хмара, викладання іноземної мови, технічні спеціальності, зберігання інформації.

У сучасних умовах інтенсифікації процесів інтеграції України у світовий та європейський освітній простір одним із пріоритетних напрямків державної політики України в сфері освіти є використання інноваційних технологій. Сьогодні для покращення якості освіти, на наш погляд, доцільно більш активно впроваджувати в навчальний процес саме використання хмарних технологій (Cloudcomputing).

Аналіз літературних джерел показав, що методика використання хмарних технологій в освіті стала об'єктом дослідження багатьох вітчизняних вчених таких як: В.Ю. Биков, М.І. Жалдак, М.А. Шиненко, Н.В. Морзе та ін.

Мотивами для особистої модернізації викладача повинно стати бажання оволодіти новими методами навчання і підвищити свої знання в ІТ (Information Technology), розвиватися заради себе і наступних поколінь. Одним із чинників розвитку творчого потенціалу та життєвої компетенції студентів через використання інформаційно-комунікаційних технологій є хмарна освіта.

У широкому сенсі хмарні обчислення – це Інтернет-технології віддаленого зберігання даних. Ці технології передбачають використання високошвидкісних комп'ютерних мереж (хмар) і забезпечують доступність інформаційних ресурсів для студентів і викладачів.

У процесі використання хмарних технологій інформація постійно зберігається на віртуальних серверах, які знаходяться в хмарі, а також тимчасово кешується на комп'ютерах, ноутбуках, нетбуках, мобільних пристроях і т.п. Для вивчення іноземної мови в технічному ВНЗ викликають інтерес публічні і громадські хмарні системи, використання яких мають наступні переваги:

– економічні; такі послуги, як електронна пошта, безкоштовно надаються зовнішніми провайдерами. Обладнання для цих послуг може використовуватися для інших цілей або ліквідуватися. Приміщення звільняються, що є актуальним в умовах, коли відчувається недостатність учбових аудиторій;

– технічні; мінімальні вимоги до апаратного забезпечення (обов'язкова умова – наявність доступу до мережі Інтернет);

– технологічні; більшість хмарних послуг високого рівня або досить прості у використанні, або вимагають мінімальної підтримки;

– дидактичні; різноманітний спектр онлайн-інструментів і послуг.

Хмарні технології можуть бути багатим джерелом можливостей, як дидактичний засіб формування соціокультурних компетенцій:

- умови віртуального соціокультурного середовища мови країни, що вивчається;
- автентичність матеріалів, представлених у мережі;
- гіпермедійне представлення матеріалу, яке сприяє наочності і індивідуалізації засвоєння знань;
- мотивація до самостійної пізнавальної діяльності;
- можливість спілкування з реальними носіями іноземної мови і культури за допомогою сучасних телекомунікаційних технологій;
- підвищення інформаційної культури студента як необхідної складової загальнокультурної компетенції сучасного професіонала.

Отже, хмарні технології надають можливість інтегрувати різні активні методи навчання в інформаційне середовище, привабливе для студента (блог, веб-квест, веб-конференції та Інтернет-чат).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Vakaliuk T., Medvedyeva M. Advantages and disadvantages of use cloud data warehouse. Journal L'Association 1901 "SEPIKE". Frankfurt, Deutschland. Poitiers, France. Los Angeles, USA. Edition 11. 2015. P. 104–106.

2. Вакалюк Т.А., Шевельова М.К. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в загальноосвітніх школах для підвищення якості освіти. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб підвищення якості освіти. Зб. наук. гр. / ред. кол.: В.С. Берека (гол) та ін. Хмельницький : Видавництво ХОППО, 2015. С. 40–45.

3. Вакалюк Т.А. Можливості використання хмарних сховищ. Інформаційно-комунікаційні технології навчання: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, 23 травня 2014 р. МОН України, Уманський ДПУ імені Павла Тичини; гол. ред. Ткачук Г.В. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2014. С. 19–22.

УДК378.881.37.014.6

РСЗНІК В.Г., ст. викладач

Білоцерківський національний аграрний університет

ТЕХНОЛОГІЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ (BLENDEDLEARNING): НОВІ МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Акцентовано увагу на можливостях підвищення ефективності навчального процесу на заняттях з іноземної мови за рахунок інтеграції технології *blended learning*. Окреслено питання переваг змішаного навчання у порівнянні з традиційною формою навчання.

Ключові слова: інноваційні технології, *blendedlearning*, змішане навчання, інтернет-ресурси, навчальний курс.

В епоху швидкого розвитку суспільства одним з найважливіших завдань закладів вищої освіти України є формування у студентів умінь самостійно планувати й організовувати свою навчальну діяльність, сприяючи розвитку студентської навчальної автономії, умінням орієнтуватися в нескінченному потоці інформації та критичного її осмислення. У цих умовах система традиційного навчання не може повною мірою задовольнити запити суспільства.

На основі аналізу опублікованих результатів досліджень зарубіжних та вітчизняних науковців (Є. Бутенков, А.Л. Назаренко, Т.І. Краснова, Т.В. Сидоренко, О.В. Львова, М. Hauck, С. Dziuban, М. Tammelin, В. Barrett, Р. Valiathan та ін.) зазначимо, що рішення вищезазначеної проблеми можна досягти запровадженням у навчальний процес інноваційної технології *blended learning*, або змішаного навчання, де інтегруються різні види інформаційних технологій, що дозволяють диференційовано підходити до процесу навчання та акцентують увагу на особистості студента. Даний метод поєднує сильні сторони традиційного навчального процесу та переваги дистанційних технологій. Тобто, змішане навчання є ефективним засобом вирішення проблем розбіжностей між вимогами сучасного суспільства та можливостями вищої освіти [3].

Метою нашого дослідження є розгляд можливостей підвищення ефективності навчального процесу на заняттях з іноземної мови за рахунок інтеграції технології *blended learning*.

Провідні зарубіжні науковці Г. Дьюдні та Н. Хоклі визначили модель змішаного навчання як комбінацію традиційних аудиторних занять з онлайн та оффлайн медіаресурсами (Інтернет, CD-Rom) [6]. Запровадження інтерактивних комп'ютерних програм, навчальних онлайн сайтів, електронних освітніх ресурсів надає можливості більш досконало здійснювати методичні та дидактичні принципи

навчання. Крім того, сам процес навчання набуває творчої спрямованості. Студенти отримують можливість працювати в індивідуальному темпі [7].

Зміст змішаного навчання, за визначенням науковців, складається з трьох компонентів: а) безпосередній контакт з викладачем під час традиційних аудиторних занять; б) самостійна робота студентів в електронному середовищі (виконання пошукових завдань, квестів, проектів, тестів, написання есе тощо); в) групове електронне навчання (вебінари, онлайн конференції, вікі тощо) [5].

Наведемо приблизний алгоритм проведення занять з елементами змішаного навчання: студенти відвідують традиційні аудиторні заняття й отримують завдання для самостійної роботи на навчальній онлайн платформі (наприклад, у Moodle). Дистанційна робота над темою може проводитися як індивідуально, так і з групами студентів. Роль викладача мінімальна: він частково контролює і, за потреби, надає студентам консультації. Головна функція викладача – це складання змісту навчального курсу та розподіл навчального матеріалу. Тобто викладач визначає, які і яка кількість завдань мають бути виконані на аудиторних заняттях, що студенти вивчатимуть самостійно, індивідуально або у групах тощо. Наразі традиційні заняття можуть відбуватися у різних форматах: захист проектів, презентації, дискусії тощо [6].

Слід зазначити, що розробка навчальних курсів з вивчення іноземних мов на основі змішаного навчання вимагає також високого професіоналізму від викладача (комп'ютерна грамотність, знання особливостей роботи за моделлю змішаного навчання, готовність до додаткових навантажень), оскільки йому доводиться не лише виступати в ролі консультанта-радника, координатора навчального процесу, але й перебувати у постійному контакті зі студентами як на аудиторних заняттях, так і в електронному середовищі. [4].

Погоджуємося з думкою про те, що на даний момент самоосвіта за підтримки викладача з використанням електронного навчального середовища та якісних електронних освітніх ресурсів можуть реально забезпечити ефективне формування й розвиток іншомовної комунікативної компетенції у студентів. Результативність формування іншомовної комунікативної компетенції студентів-філологів подвоюється за рахунок інтеграції самоосвіти та мультимедійного супроводу [1].

Як стверджують дослідники, до переваг змішаного навчання належать наступні фактори:

а) автоматизація навчального процесу, постійний доступ до навчальних матеріалів та реєстрації результатів навчальної діяльності студентів, безперервний моніторинг прогресу пізнавальної діяльності з боку викладача, можливість асинхронного навчання, об'єктивність контролю;

б) гнучкість (самостійне вивчення теоретичного матеріалу в індивідуальному темпі з подальшою активною комунікативною діяльністю на заняттях в аудиторії);

в) розвиток критичного мислення та здатності до автономної діяльності;

г) інформаційна доступність;

д) облік індивідуальних особливостей студентів (тип вищої нервової діяльності, когнітивні здібності тощо);

є) інтерактивність (принцип, що надає можливості викладачеві ефективніше організувати процес навчання, а студенту забезпечує залученість до активної комунікативної діяльності та високий рівень зацікавленості у вивченні предмета[2].

Отже, перспективність та ефективність застосування технології змішаного навчання (*blended learning*) у навчальний процес не підлягає сумніву та дозволяє грамотно організувати процес навчання та взаємодії між суб'єктами навчального процесу. Проблеми відбору засобів навчання з великої кількості ресурсів та сервісів, що існують в мережі Інтернет, можна попередити створенням відповідних методичних рекомендацій та алгоритмів щодо їх використання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Барышников Н.В. Векторы развития рациональной методики обучения иностранным языкам в неязыковых вузах. Сборник статей по материалам II Международной научно-практической конференции «Перспективы развития языкового образования в неязыковом вузе», г. Таганрог, 14-16 июня 2012. Таганрог: ТТИ ЮФУ, 2012. С. 3–6.

2. Бондарев М.Г. Модель смешанного обучения иностранному языку для специальных целей в электронной образовательной среде технического вуза. Известия ЮФУ. Технические науки. 2012. № 10. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/model-smeshannogo-obucheniya-inostrannomu-yazyku-dlya-spetsialnyh-tseley-velektronnoy-obrazovatelnoy-srede-tehnicheskogo-vuza>

3. Краснова Т.И., Сидоренко Т.В. Смешанное обучение как новая форма организации языкового образования в неязыковом вузе. Образовательные технологии и общество. 2014. № 2. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/smешannoe-obuchenie-kak-novaya-forma-organizatsii-yazykovogo-obrazovaniya-vneyazykovom-vuze>

4. Фандей В.А. Теоретико-прагматические основы использования формы смешанного обучения иностранному (английскому) языку в языковом вузе: автореф. дис. ... канд. пед. наук. М., 2012. 23 с.

5. Bonk C.J., Graham C.R. Handbook of blended learning: Global Perspectives, local designs. San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing, 2005.

6. Hauck, M., Stickler, U. What does it take to teach online? CALICO Journal, 2006. 23. P. 463–475. URL: <https://www.calico.org/memberBrowse.php?action=article&id=100>

7. Valiathan P. Blended Learning Models. URL: <http://www.learningcicuits.org/2002/valiathan>

УДК378:378.14:81

НОСЕНКО М.М., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

HANDLUNGS- UND INTERAKTIONSORIENTIERUNG ALS WESENTLICHE PRINZIPIEN DER GESTALTUNG VON AUFGABEN UND ÜBUNGEN BEIM DAF-UNTERRICHT

Акцентовано увагу на важливості застосування принципу зворотного планування у виборі та підготовці вправ та завдань на заняттях іноземної мови, розкрито розуміння діяльнісно-орієнтованого підходу відповідно до РРС.

Ключові слова: Prinzip der Rückwärtsplanung, Übung, Aufgabe, handlungsorientierter Unterricht, Interaktion. Принцип зворотного планування, вправа, завдання, діяльнісно-орієнтоване заняття, інтеракція.

Das zentrale Konzept des Gemeinsamen europäischen Referenzrahmens für Sprachen (GER) bestimmt das Ziel des Fremdsprachenunterrichts in der Vorbereitung der Lernenden auf die Verwendung der Sprache außerhalb des Unterrichts [1]. Nach GER wird Handlungsorientierung als wesentliche didaktische Prinzip betrachtet. Man könnte den Kerngedanke des GER so formulieren: die Lernenden sollen im Unterricht mit Sprache handeln. Mit anderen Worten: Sie sollen die Fremdsprache im Unterricht so verwenden, wie sie es auch außerhalb des Unterrichts tun würden.

Effektiver Sprachunterricht sollte sich laut Corder [3] an natürlichen Prozessen orientieren, sie unterstützen und fördern und die Motivation der Lernenden nutzen. Je mehr wir uns in allen Lernaktivitäten im Unterricht daran orientieren, was Menschen ohnehin im Alltag mit Sprache tun, desto erfolgreicher und nachhaltiger ist der Lernprozess.

Deshalb ist es wichtig für Lehrende nach dem Prinzip der Rückwärtsplanung den Unterricht zu gestalten. Also, jedes Mal erst klar das genaue Ziel verstehen, was sollen am Ende des Unterrichts / der Unterrichtssequenz die Lernenden können. Darauf basierend bereitet der Lehrer die kommunikative Aufgabe zum Schluss der Sequenz / des Unterrichts vor. Wenn absehbar ist, dass einzelne Teilfertigkeiten oder Kenntnisse ausgebaut oder reaktiviert werden müssen, kann man daraus erforderliche Übungen zur Vorbereitung auf die Aufgabe ableiten. Übungen bereiten Aufgaben vor, indem sie Wortschatz, Aussprache, Strukturen oder einzelne Fertigkeiten gezielt trainieren. Sie zielen auf die korrekte Anwendung und möglichst rasche Verfügbarkeit des Geübten und seine freie Anwendung in Aufgaben ab. Sie müssen für die Lernenden erkennbar auf eine Aufgabe vorbereiten. Sie müssen in einen inhaltlichen Zusammenhang, den Kontext (z.B. Umzug, Stadtbesichtigung), eingebettet sein, der zu Sprachhandlungen (z.B. über den letzten Umzug berichten, nach dem Weg fragen), also zu Aufgaben, hinführen. Übungen sind sinnvoll, wenn sie einen klaren Bezug zum Ziel = Aufgabe haben. Haben sie das nicht, sind sie nicht sinnvoll und damit vielleicht Zeitverschwendung [2].

Also, es geht im Fremdsprachenunterricht darum, dass Lernende die Sprache aktiv anwenden und die Aufgaben möglichst echte, realistische Situationen berücksichtigen. Die im Unterricht angebotenen Situationen sollen etwas mit der Lebenswelt der Lernenden zu tun haben. Diese sollen am Ende einer Unterrichtssequenz in der Lage sein, mündlich oder schriftlich mit Partnern zu kommunizieren, um sich über Inhalte zu verständigen und bestimmte Absichten zu verfolgen – innerhalb und außerhalb des Kursraums. Aufgaben und Übungen dienen dazu, dass die Lernenden nach und nach die zur Kommunikation notwendigen Kompetenzen aufbauen.

Der Unterricht muss so geplant werden, dass die Lernenden am Ende in der Lage sind, mit der Sprache selbstständig zu handeln. Darauf müssen sie vorbereitet werden. Sie müssen auf Situationen vorbereitet werden, in denen sie sprachlich handeln, auf

landeskundliche Kontexte, auf ihre Rolle als Sprecherinnen und Sprecher der fremden Sprache und auf die Kommunikation mit Muttersprachlern. Das heißt nicht nur, die Lernenden sollen andere verstehen und sich verständlich machen, sondern auch Bedeutungen von Wörtern oder Gesten aushandeln, argumentieren, Inhalte zusammenfassen, Stellung nehmen, Meinungen ausdrücken oder auf Meinungen eingehen. Die Übungen und Aufgaben im Unterricht müssen auf diese Ziele ausgerichtet sein. So können die Lernenden mit Menschen verschiedener Kulturen sprachlich angemessen umgehen. Den Lernenden sollten in einem handlungsorientierten Unterricht Situationen und Themen angeboten werden, die für ihre Lebenswelt bedeutungsvoll sind. Die Situationen, in denen die Lernenden im Unterricht handeln, sollten so auch außerhalb des Unterrichts vorkommen können.

Das didaktisch-methodische Prinzip der Handlungsorientierung besagt, dass alle Lernaktivitäten im Unterricht darauf ausgerichtet sein sollen, die Lernenden zu befähigen, in authentischen Kommunikationssituationen sprachlich handeln zu können.

Nach dem Prinzip der Interaktionsorientierung sollten Lernende im Unterricht durch Übungen und Aufgaben dazu angeregt werden, in einem sozialen Kontext miteinander zu kommunizieren und zu handeln. Dies kann durch Partnerübungen erfolgen, in denen man nach fehlenden Informationen fragt, oder durch Rollenspiele, in denen etwas ausgehandelt wird usw.

Unterricht, der auf Interaktion ausgerichtet ist, schafft einen Raum, in dem Lernende sich als sprachlich Handelnde erfahren. Es wird davon ausgegangen, dass die Lernenden auch jenseits des Klassenzimmers oder Kursraums handlungsfähig sein werden, wenn sie mündlich, schriftlich und auch körpersprachlich (z.B. durch Mimik und Gestik) geübt haben, die Fremdsprache in vielfältigen Situationen einzusetzen. Die Qualität der Interaktion, d.h. der sozialen Beziehung und der Kommunikation zwischen den Lernenden und Lehrenden sowie der Lernenden untereinander, und die aktive Beteiligung der Lernenden am Unterricht ist entscheidend für die Qualität des Unterrichtsergebnisses.

Die Handlungsorientierung und Aufgabenorientierung beschreiben als Ziel von Sprachunterricht das Bewältigen von Aufgaben, das sprachliche Handeln in Situationen, wie sie auch außerhalb des Unterrichts vorkommen können. Dabei findet sprachliches Handeln meist in einem gemeinsamen Agieren von Menschen statt. Dies sollte sich auch in der Interaktion im Unterricht widerspiegeln, wie das Prinzip der Interaktionsorientierung betont.

Also, die Entscheidungen über das, was man übt, wie und wie lange man es übt, sind die wichtigsten Entscheidungen für Erfolg oder Misserfolg im Unterricht. Wir halten fest: In einem Unterricht, in dem etwas Anderes geübt wird, als am Ende von den Teilnehmenden erwartet und getestet wird, stimmen die Unterrichtsaktivitäten nicht mit den Zielen überein. Die Übungen sind dann nicht zielführend. Wenn Lernenden flüssig und möglichst korrekt sprechen lernen sollen, müssen Lehrende dafür die entsprechenden Übungen anbieten: nämlich solche, in denen gesprochen wird. Und bei der Wahl und Vorbereitung der Übungen und Aufgaben basiert sich in der ersten Linie auf Prinzipien der Handlungs- und Interaktionsorientierung.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Europarat: Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen. Berlin: Langenscheidt. 2001. URL: <http://www.goethe.de/z/50/commeuro/i2.htm>.
2. Hermann Funk Christina Kuhn Dirk Skiba Dorothea Spaniel-Weise Rainer E. Wicke. Aufgaben, Übungen, Interaktion. Klett-Langenscheidt München. 2014. URL: https://www.goethe.de/lrn/pro/fernunterricht/pdf/DLL4_Schnupperkapitel.pdf
3. Eva Burwitz-Melzer, Grit Melhorn, Claudia Riemer. Handbuch Fremdsprachenunterricht. A. Franke Verlag Tübingen. 2016. 694 p.

УДК 338.43-057.1:81'243

ХАХУЛА Б.В., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ІНОЗЕМНА МОВА ЯК ІНСТРУМЕНТ УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО АГРАРІЯ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

У статті розглядаються головні напрями формування професійної комунікативної компетенції студентів, що означає навчання іноземного спілкування та міжкультурної взаємодії. Підкреслюється також, що система вищої освіти України не тільки має готувати професіонала високого рівня, але й вимагає підвищення рівня навчання іноземних мов. Визначено важливість іноземної мови, яка впливає на позитивну соціальну адаптацію студентів до життя за кордоном та наголошено на обов'язковості застосування цієї компетенції під час міжнародної академічної мобільності згідно з вимогами європейської системи вищої освіти.

Ключові слова: освітня політика, іноземна мова, компетенції, інтернаціоналізація вищої освіти, міжнародна академічна мобільність.

На сьогодні країни Європи ведуть активний пошук основних механізмів для міжуніверситетської кооперації. Міжнародне співробітництво не лише збагатить вищу школу у кожній Європейській державі, але й вирівняє якість вищої освіти. Нові підходи до освітнянського процесу мають на меті підготувати наших студентів до збільшуваних потреб міжнародної академічної мобільності, яка сприяє збагаченню життєвого досвіду, розвитку мовних та культурних компетенцій молоді. Для забезпечення мобільності студентів необхідно добре володіти хоча б однією іноземною мовою.

В останнє десятиліття почали інтенсивно розвиватися міжнародні зв'язки між Україною і країнами Європейської Співдружності, між українськими та зарубіжними фірмами, підприємствами й організаціями у різних сферах діяльності. Показовою є ситуація на ринку праці: практично всюди потрібні фахівці, які знають принаймні одну іноземну мову. Володіння іноземною мовою – один з визначених факторів у формуванні сучасного висококваліфікованого фахівця. Для спеціалістів, зокрема аграріїв, знання іноземної мови стає не тільки засобом отримання інформації з оригінальних джерел, але і засобом професійної комунікації, їм

доводиться спілкуватись зі своїми зарубіжними колегами, знайомитися з їх методами і формами роботи, обмінюватися досвідом. Тому студенти-аграрії, усвідомлюючи це, розуміють важливість вивчення іноземної мови, зокрема аграрної термінології.

Проблема вивчення іноземних мов студентами-аграріями в умовах інтернаціоналізації вищої освіти є надзвичайно актуальною. Все, що відбувається в даний час у світі і навколо нас – все підлягає зміні і прогресу. І щоб не відставати від цього самого прогресу, необхідно рухатися семимильними кроками і бажано попереду цього самого прогресу. Саме безпосереднє значення в розвитку сучасної людини – це знання іноземної мови і, зокрема, знання англійської мови, оскільки саме вона є мовою міжнародного спілкування. Фактично всі дослідження показують, що саме англійська мова еволюціонувала у мову спілкування між країнами-членами ЄС та виконує такі внутрішні функції: вона є обов'язковим або основним предметом для вивчення у школі; володіння англійською мовою є необхідною умовою набуття вищої освіти та подальшого підвищення професійного рівня.

Враховуючи, що різноманітність культур, традицій, особливостей, у тому числі і у сфері освітніх систем, є значним надбанням країн Європейського Союзу, то першочерговим завданням є їх збереження, а також стимулювання розвитку національних культур держав-членів Європейського Союзу. Разом з тим відкриті ринки праці, право громадян на вільне пересування в межах території Європейського Союзу з метою поселення, навчання чи працевлаштування, які створюють підґрунтя для визначення і формування таких компетентностей, які б були універсальними для всіх країн ЄС [2].

Професійні стажування в іншій країні формують звичку сприймати новий досвід (нову мову, нових людей, нові способи поведінки тощо) та застосовувати інші компетенції для того, щоб діяти у реальній професійній ситуації. При цьому, окрім професійних навичок, формуються вміння знаходити, розуміти, аналізувати і передавати нову інформацію, з наявності, використовуючи нові технології. Все це сприяє вдосконаленню усвідомлення особистості молодої людини, вихованню в неї толерантності з огляду на Європейське лінгвістичне та культурне розмаїття [1].

Англійська мова стає превалюючою у ракурсі реформ вищої освіти країн-членів ЄС. Вона є другою мовою (крім державної), на якій ведеться освітній процес; підручники англійською мовою широко використовуються у вищій освіті практично з усіх предметів; володіння англійською є в багатьох випадках необхідною умовою працевлаштування; англійська мова є надзвичайно вживаною в медіа, попкультурі, суспільному та приватному житті. Цьому сприяють наступні фактори:

1. Процес глобалізації та глобальної модернізації, в якому англійська мова відіграє роль світової. Заходи урядів, спрямовані на модернізацію, одночасно ведуть до англізації внутрішнього середовища. Ідеологія глобалізації передбачає, що англійська мова є предметом вжитку, який в будь-якому разі має бути придбаним чим раніше, тим краще.

2. Процес інтернаціоналізації вищої освіти, який є однією з цілей реформ. Підвищення статусу європейських освітніх інституцій та збільшення конкурентоспроможності на світовій арені неможливе без збільшення кількості курсів англійською мовою та кількості викладачів, які ці курси здатні викладати. Привабливість європейської освіти для зарубіжних студентів неможлива, якщо викладання не ведеться англійською.

3. Освітня політика ЄС, яка має уже досить довгу історію і зараз активно реалізується. Наслідком масштабності та популярності різного роду програм ЄС, в тому числі обмінних, є те, що університети пропонують навчальні курси англійською, бо більшість приїжджих студентів з країн-членів ЄС не здатні навчатися мовою приймаючого ЗВО. За статистикою, якщо немає можливості поїхати до англійської країни, студенти вибирають ту країну, де англійська є найбільш вживаною та поширеною.

4. Університетські кафедри мають в своєму складі викладачів, які здатні викладати англійською, а також викладачів, для яких рідною є англійська.

5. Процес уніфікації документів про освіту. Додаток до диплома видається англійською, хоча Європейською Комісією передбачається його видача на найбільш вживаних європейських мовах.

6. У системі обов'язкової освіти, не дивлячись на те, що концепція «дві іноземні мови» не вказує на те, які саме мови вивчати, на практиці ні в кого не виникає сумнівів щодо того, що першою іноземною має бути англійська [3].

Основною метою навчання іноземної мови в аграрних закладах вищої освіти є формування комунікативної компетенції, що означає навчання спілкування і формування міжкультурної взаємодії. На жаль, для студентів-аграріїв не завжди відводиться достатня кількість годин для вивчення іноземної мови, що ускладнює досягнення мети. Викладачі-мовники розуміють, що студент повинен мати доступ до програм різного рівня та фахового спрямування навчання іноземних мов. Лише у цьому випадку зможуть здійснитися мрії студентів про «міграційне навчання», професійне стажування та працевлаштування. Програма міжнародної академічної мобільності має на меті зміцнення співробітництва між закладами вищої освіти різних країн світу для ефективного обміну знаннями. Вона покликана сприяти міжвузівській співпраці з метою передачі знань, розвитку та вдосконаленню підготовки фахівців у вищій школі, а також інтернаціоналізації вищої освіти [4].

Сучасний фахівець-аграрій – це особистість, яка досконало володіє професійними компетентностями, іноземними мовами та інформаційними технологіями. Саме ці складові відкривають двері у європейський простір знань. Необхідно наголосити, що сьогодні гостро стоїть проблема досконалого володіння іноземними мовами, тому викладачі-мовники повинні докласти максимум зусиль для знищення мовних кордонів не тільки на рівні повсякденного спілкування, а й на рівні фахового мовлення. Зрозуміло, що цей процес є складним, адже слід змінити не тільки ставлення до підготовки занять з іноземних мов, а й втілювати у життя новітні технології навчання іноземних мов на кожному занятті.

Сучасна українська вища школа навряд чи в змозі впоратися з лінгвістичною проблемою. Мабуть, зміни слід починати із середньої школи, бо людина, яка не знає іноземної мови, не буде спроможна стати повноправною учасницею загальноєвропейського освітнього процесу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Жук Л.Я. Підвищення мовного рівня за кордоном як чинник удосконалення університетської освіти. Наука і методика. 2007. № 11. С. 12–16.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Наук. ред. укр. видання проф. С.Ю. Ніколаєва. К., 2003. 273 с.
3. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: навчальний посібник. Київський університет імені Бориса Грінченка. Рівне: Овід, 2012. 352 с.
4. Хоменко Л.О. Фактор мови у Болонському процесі (з досвіду НАУ). Наука і методика. 2004. № 2. С. 168–170.

УДК 378.147:811.111

ДУКА М.В., канд. пед. наук

ХОЛОДНА М.М., магістрантка

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

АКТУАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У роботі висвітлено ряд теоретичних положень щодо особливостей формування англомовної соціальної компетентності у закладах загальної середньої освіти. Систематизовано підходи до визначення поняття «англомовна соціальна компетентність» та проаналізовано її специфічні складники: знання правил вербального і невербального спілкування, етикету, правил і норм поведінки, табу, ритуалів, звичаїв та уміння такими знаннями користуватися на практиці.

Ключові слова: соціальна компетентність, лінгвосоціокультурна компетентність, табу, ритуал, норми поведінки, невербальні засоби комунікації.

Нова освітня система в Україні, державний освітній стандарт з іноземної мови вимагають якісно нового підходу до організації процесу навчання. Вивчення іноземної мови у школі – це тривалий і складний процес, метою якого є формування в учнів здатності швидко адаптуватися до іншомовного середовища відповідно до ситуації спілкування, здатності до міжкультурної комунікації – особливої форми спілкування, за якої учасники належать до різних лінгвокультур.

Відомо, що найчастіше страх спілкування виникає не тільки через недостатню кількість знань лінгвістичного характеру або відсутності практики спілкування, а здебільшого через незнання правил вербального і невербального спілкування: мовного етикету, правил і норм поведінки, табу, ритуалів, звичаїв,

тощо – аспектів, що входять до складу лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСКК) як невід’ємної складової іншомовної комунікативної компетентності (ІКК) [3, 425 с.].

Київська методична школа [3, С. 425-432] визначає ЛСКК як складне і багатокомпонентне утворення, до складу якого входять соціолінгвістична, соціокультурна та соціальна субкомпетентності, кожен з яких розглядають як сукупність певних знань, навичок і вмінь, а індикатором її сформованості є здатність й готовність індивіда до повноцінної участі в процесі міжкультурної комунікації. Зупинімося детальніше на розгляді змісту та структури СК.

На думку Л. С. Панової [4, 328 с.], СК означає компетентність, що включає знання про соціальні звичаї, умови життя, особливості міжособистісних стосунків, цінності певної суспільної групи.

Представники київської методичної школи [3, 430 с.] зауважують, що СК є здібністю особистості вступати в комунікативні стосунки з представниками інших країн у певних ситуаціях. СК базується на знаннях певних правил і норм спілкування, ритуалів та моделей комунікативної поведінки, на вміннях їх адекватно інтерпретувати, а також на готовності та бажанні взаємодіяти з іншими і на здатності до емпатії, толерантності та неупередженості.

Серед знань та вмінь, що входять до складу цієї компетентності знаходять своє місце: 1) знання культурно-специфічних правил і норм спілкування та вміння ними користуватися у різних комунікативних ситуаціях; 2) знання ритуалів і стандартизованих моделей комунікативної поведінки та вміння ними користуватися; 3) знання невербальних засобів комунікації (НЗК), які є також культурно обумовленими та вміння їх використовувати.

Особливу проблему складають такий тип знань культурно-специфічних правил і норм спілкування, як *табу* притаманні конкретній лінгвокультурі. У дослідженнях комунікативного етикету табу розглядається як 1) вимога необхідного збереження конфіденційності стосовно особи адресата; 2) завдання не нанести моральної шкоди іншій людині (не обов'язково учаснику даної ситуації спілкування); 3) пересторога стримувати негативні емоції, пом'якшувати або вуалювати негативну інформацію; 4) заборона приниження або образи людської гідності, виключати грубість і насильство [2, 79 с.].

Найбільш поширеними тематичними табу, що обмежують теми у спілкуванні в англійській лінгвокультурі, є такі, як: 1) смерть; 2) інтимні стосунки; 3) расова, національна, гендерна, релігійна приналежність; 4) захворювання; 5) дискусійні теми з точки зору моралі, етики і права (аборт, сурогатне материнство, клонування, суїцид та ін); 6) питання особистісного характеру (вік, дохід, місце роботи, сімейний стан та ін). [5, 177 с.; 6, 239 с.].

Наступною проблемою можуть стати *норми поведінки* англійського соціуму, тобто правила, дотримання яких забезпечує певну очікувану поведінку, що можуть

носити як формальний (норми, зафіксовані в організаційних документах), так і неформальний (норми, що склалися в організації, але не мають документального закріплення) характер.

Відомо, що англійська поведінка – це уособлення всього строгого та офіційного. Саме у Великій Британії зародилося поняття про закони та правила етикету. Так, наприклад, непристойним вважається звертання до незнайомої людини, якщо в першу чергу ви їй не представились. Крім того, англійці уникають відкритого погляду в очі. Надмірна емоційність є поганим аспектом у спілкуванні, також потрібно відмовитись від жорсткого та різкого тону. Проте гумор є важливим в англійській культурі.

Англійці вміють терпляче вислуховувати співрозмовника. При веденні переговорів іноді виникають паузи, під час яких не потрібно боятися мовчати, навпаки, грубою поведінкою вважається, коли багато говорять.

Що стосується *НЗК*, то в роботах багатьох науковців наводяться їх різні визначення (й навіть різні терміни на позначення самого поняття) та їх різні типи.

Узагальнюючи інформацію, що стосується НЗК у дослідженнях І.Н. Горелова, Г.Ю. Крейдліна, Л.В. Солощук та Ф. Rayatos, у своїй дисертації М.В. Дука[1, С. 33-50], наводить методичну типологію НЗК. В цій типології наведено різні типи НЗК відповідно до таких критеріїв, як: 1) фізична природа їх продукування (кінесичні, проксемічні, просодичні, знакові декоративні елементи; відповідно до специфічності значення (універсальні, національно-специфічні та індивідуально визначені та відповідно до контекстуального значення(стандартні та ситуативні)

Підсумовуючи вищевикладене, можемо зробити висновок, що формування соціальної компетентності є обов'язковим у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дука М.В. Методика формування у майбутніх філологів лінгвосоціокультурної компетентності у процесі читання англійських художніх творів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. ДЗ «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського». Одеса, 2015. 218 с.
2. Колтунова М. В. Конвенции как прагматический фактор делового диалогического общения. Гос. ин-т рус. яз. им. А. С. Пушкина. М.: Акад. гуманитар. исслед., 2005. 228 с.
3. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О.Б. та ін.; за загальн. ред. С.Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2013. 590 с.
4. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л.С. Панова та ін. К.: ВЦ "Академія", 2010. 328 с.
5. Тульнова М. А. Табу в контексте глобализации. Политическая лингвистика. 2010. № 4 (34). С. 176–180.
6. Wardhaugh R. An Introduction to Sociolinguistics (Fifth edition). Oxford: Blackwell Publishers Ltd, 2006. 418 p.

КОВАЛЬ В.С., викладач

Білоцерківський коледж Університету «Україна»

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ОСВІТІ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Розглядається дистанційне навчання як спосіб отримання вищої освіти людьми з обмеженими фізичними можливостями.

Ключові слова: особа з інвалідністю, студенти з особливими освітніми потребами, дистанційна освіта, дистанційне навчання, прикладні програми.

Однією з характеристик розвинутої держави є соціальне благополуччя тих категорій населення, які потребують особливої уваги та піклування. Безперечно, вагому частину з них становлять люди з фізичними обмеженнями. Як свідчить статистика Міністерства охорони здоров'я, в Україні проживає понад 2,6 млн. осіб з інвалідністю. [4].

У 1994 р. Організацією Об'єднаних Націй були прийняті стандартні правила щодо урівняння можливостей інвалідів, однією зі сфер упровадження рівної співучасті яких є освіта [1, 28 с.]. Здобуття освіти, зокрема вищої, є важливим етапом у житті кожної людини. Способом самоствердження, самореалізації є вища освіта для людей із особливими потребами. Проблему вищої освіти осіб з інвалідністю намагаються вирішувати Всеукраїнський центр професійної реабілітації інвалідів, Центр розвитку нових комп'ютерних і інформаційних технологій серед інвалідів "АІК" та інші реабілітаційні центри [3, 35 с.]. Одним із завдань, які стоять перед нашою державою на сучасному етапі щодо інвалідів, є розроблення механізму реалізації їх права на вищу освіту. Механізм її становить комплекс нормативно-правових і нормативно-методичних документів, які регулюють і забезпечують організацію навчального процесу студентів із особливими потребами [5, 19 с.].

Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна", свого роду унікальний вищий навчальний заклад інтегрованого типу в Україні, був створений у 1999 р. [2]. Одне з основних завдань концепції навчання студентів з особливими потребами передбачає відбір найефективніших освітніх технологій в умовах вищої освіти, з урахуванням інфраструктури Університету, навчально-матеріальної бази та освітніх запитів студентів з особливими освітніми потребами.

Зауважимо, що світовий досвід вищої освіти включає в себе як очні, заочні, вечірні форми навчання, так і дистанційне навчання [6, 7]. Саме дистанційне навчання як складова ланка дистанційної освіти доповнює наявну систему освіти і залучає таку категорію студентів, як студенти з інвалідністю. Під дистанційною освітою розуміємо метод, форму навчання, що веде до професійної підготовки,

здобуття вищої освіти та поєднує використання друкованих матеріалів з іншими видами навчальних технологій і засобів масової інформації – такими, як Moodle, Skype, Viber, Zoom, Telegram, Google Classroom тощо. Дистанційна освіта характеризується розвиненим інформаційно-технічним середовищем, яке дає змогу здійснювати навчання на будь-якій відстані від освітньої організації, гнучкістю навчання, модульним принципом, новими формами контролю навчання, новими функціями викладачів та високою економічною ефективністю.

Існують такі варіанти форм дистанційного навчання:

- навчання-учіння (distancelearning);
- навчання-викладання (distanceteaching);
- дистанційна освіта (distanceeducation);
- теленавчання (teleteaching);
- навчання за допомогою мережі (teachingbynetwork);
- телематична освіта (telematiceducation) [7].

Наступні характеристики дистанційної освіти є особливо важливими для студентів з інвалідністю: навчання за місцем проживання, гнучкий графік навчального процесу, який може бути цілковито вільним, контакти з викладачем, що здійснюються за допомогою прикладних програм, передача студентам теоретичних матеріалів у вигляді електронних навчальних посібників, що дає змогу повністю відмовитись від приїзду до навчального закладу.

Отже, одним із шляхів вирішення питань здобуття вищої освіти людьми з інвалідністю є використання дистанційного навчання. Система дистанційної освіти доповнює очні та заочні форми навчання, не виступаючи їх антагоністом. Вона якнайкраще інтегрується в ці системи, удосконалюючи та розвиваючи їх, сприяє посиленню інтеграції різноманітних освітніх структур та розвитку неперервної освіти громадян.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Васильєва О. Інвалідність – не причина для утримання стереотипи). Соціальний захист. 2018. № 2 . С. 28–29.
2. Іванова І.Б. Професійна підготовка студентів з особливими потребами в адаптації. Вісник Університету "Україна". К., 2017. № 1. С. 86–90.
3. Монукало Є. Комп'ютер – це наш світ. Соціальний захист. 2001. № 9 . С. 35–36.
4. Соціальний захист населення України: статистичний звіт//Державна служба статистики України, 2019. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Таланчук П., Коноплицька Д. Комплексний підхід до проблем інвалідів: статистика, дійсність, майбутнє. Соціальний захист. 2015. №1. С. 18–20.
6. George J., Nylehn B., Stokken A. Distance Education in Norway and Scotland. Experiences and Reflections. Edinburgh: John Donald Publishers LTD, 1996.
7. Lockwood F. Materials Production in Open and Distance Learning. Newcastle upon Tyne: Paul Chapman Publishing LTD, 1994.

ЛОБАЧОВА С.В., ст. викладач

Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ У ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

У статті розглянуто особливості організації навчання іноземної мови у сучасних умовах. Новітні технології, які стають доступними широкому колу користувачів мережі Інтернет, створюють нові можливості для запровадження різноманітних дистанційних форм навчання і сприяють розвитку базових компетентностей студентів, тому застосування цих технологій має стати одним із завдань інноваційної політики у закладах освіти.

Ключові слова: дистанційне навчання, іноземна мова, онлайн-навчання, змішане навчання, освітній процес.

Сучасний випускник повинен володіти навичками спілкування (як усного, так і письмового), а тому розвиток професійно орієнтованої мовної компетенції виходить на перший план у вивченні іноземної мови у закладі вищої освіти.

У зв'язку з вищевказаним, питання вибору завдань для індивідуальних та групових проєктів, а також текстів для аудіювання та самостійного опрацювання видається особливо актуальним.

Сучасні вимоги до організації навчання та студентоцентрований підхід вимагають пошуку нових активних стратегій навчання для залучення студентів до процесу отримання знань та розвитку їх когнітивних здібностей.

Як свідчать результати анкетування студентів та досвід вчених (Clark & Patrick, 2007, Valiathan, 2010 та ін.), навички критичного мислення можна розвивати через виконання практичних завдань самостійно та під контролем викладача. Такий підхід спирається на досвід та конструктивістські моделі навчання та заохочує викладачів до повного залучення студентів до навчального процесу, а тому освітнє середовище має бути організоване таким чином, щоб забезпечити здобувачам вищої освіти умови для доступу до інформації, а також для застосування засвоєних раніше знань та досвіду.

Процес впровадження дистанційного навчання в систему освітніх різних країнах має свої особливості [1]. Це залежить від державної політики країни: або дистанційне навчання визнається однією з форм отримання освіти разом з іншими формами навчання, або дистанційні освітні технології використовуються в системі освіти як засобу навчання. Проте можливості дистанційного навчання, зокрема використання електронних ресурсів у навчанні на сьогодні є потужним інструментом подачі матеріалу, контролю рівня засвоєння знань студентами та розвитку когнітивних здібностей студентів.

Нові підходи до організації занять з іноземної мови у вищій школі мають інтегрувати методи навчання в Інтернеті, включаючи доставку матеріалів в Інтернеті через веб-сторінки, дошки для обговорень та / або електронну пошту з традиційним методом навчання. Педагогіка такої організації ґрунтується на припущенні, що при взаємодії викладача зі студентами віч-на-віч існує ряд переваг, а також на розумінні доцільності використання онлайн-методів у певних ситуаціях (карантин у вузі, інші ситуації, коли окремих студент не може відвідувати заняття у виші протягом певного часу). Таке змішане навчання використовується для опису моделі організації навчального процесу, яка поєднує різні заходи, засновані на методах, що включають аудиторії віч-на-віч, електронне навчання в режимі реального часу та самостійне навчання.

Надання декількох онлайн-варіантів на додаток до традиційного навчання в аудиторії фактично збільшує можливості студентів навчатися, хоч і може скласти певні труднощі для обох сторін-учасників процесу. Такими варіантами можуть бути інтернет-ресурси (програма Лінвотренажер, платформа PreZi, Google Classroom) і технології Веб 2.0., які забезпечують можливість для збільшення обсягу мовного спілкування іноземною мовою в очному і дистанційному навчанні.

Завдання викладача, на нашу думку, полягає в тому, щоб поєднати доставку навчального контенту через Інтернеті з найкращими можливостями взаємодії в аудиторії щоб персоналізувати навчання, дати можливість кожному студенту працювати у зручному для нього темпі і допомогти кожному визначити найбільш доцільні засоби для вирішення поставлених завдань.

Ця практика інтегрує різні моделі викладання та стилі навчання, завдяки чому навчання в аудиторії та онлайн-навчання покращують і доповнюють один одного.

Така модель, як свідчить досвід викладачів закладів освіти усіх рівнів, виявляється високоефективною в умовах 21 століття з їх викликами та можливостями доступу до джерел інформації і сприяє розвитку критичного мислення студентів, що є одним із завдань підготовки сучасного спеціаліста.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Владимірова Л.П. Проблемы интеграции формального и неформального образования в условиях единой информационно-образовательной среды. Научно-практический журнал "Открытое образование". № 5 (100). 2013. С. 18–21.
2. Clark I, Patrick J. Blended learning: an approach to delivering science courses on-line. URL: <https://openjournals.library.sydney.edu.au/index.php/IISME/article/view/6430/7077>.
3. Valiathan P., Blended Learning Models. American Society for Training & Development. URL: <https://www.purnima-valiathan.com/wp-content/uploads/2015/09/Blended-Learning-Models-2002-ASTD.pdf>.
4. Swan K. Virtual interaction: design factors affecting student satisfaction and perceived learning in asynchronous online courses. Distance Education, 2001. 22(2). P. 306–331.

РЕЙДА О.А., ст. викладач

Білоцерківський національний аграрний університет

ПЕРЕВЕРНУТЕ НАВЧАННЯ ЯК ОДНА З КЛЮЧОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ СУЧАСНОСТІ

Розглядається один із найсучасніших підходів у методиці викладання іноземних мов – «перевернуте навчання», що являє собою різновид змішаного навчання. Акцентовано увагу на видах та основних перевагах «перевернутого навчання». Пояснюється основна мета застосування даного методу у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: змішане навчання, перевернуте навчання, електронні освітні ресурси, навички самоорганізації, нетрадиційний формат.

Сучасні вимоги до організації освітнього процесу при підготовці майбутніх фахівців зумовлюють необхідність пошуку нових форм та методів навчання. Одним з таких підходів, який набув останнім часом великої популярності, є метод «перевернутого навчання» – (flipped classroom). Як відомо, при традиційній моделі організації освітнього процесу у вищих навчальних закладах аудиторна робота проводиться у формі лекцій, семінарських або практичних занять, на яких студенти особисто відповідають на запитання викладача, демонструють вирішення домашніх завдань тощо. При здійсненні «перевернутого навчання» ситуація змінюється навпаки. Аудиторія отримує новий матеріал за новою темою заздалегідь у різному вигляді: відео, презентації, анімації тощо. До проведення аудиторних занять цей матеріал самостійно опрацьовують вдома. На наступному ж етапі, заняття з цієї теми проводяться у вигляді активної участі студентів в навчальній діяльності, відпрацюванні матеріалу, взаємодії з викладачем та одногрупниками. Студенти можуть працювати індивідуально або в невеликих групах. Різні групи можуть вивчати і досліджувати різноманітні аспекти однієї і тієї ж теми одночасно.

Модель "перевернуте навчання" як один з компонентів сучасної технології змішаного навчання (Blended Learning) використовується для організації самостійної учбової діяльності студентів, для освоєння програмного або додаткового учбового матеріалу по іноземній мові.[1, 128 с.]. Для цієї моделі навчання характерне чергування компонентів денного і дистанційного навчання. При цьому реалізація дистанційного навчання здійснюється поза ВНЗ: викладач надає можливість доступу до електронних освітніх ресурсів для попередньої теоретичної підготовки вдома (наприклад, засвоєння граматичного матеріалу). На учбовому занятті організовується практична діяльність. У процесі роботи у режимі "перевернута аудиторія" зростає відповідальність студента, стимулюється розвиток його особових характеристик (активність, відповідальність, ініціативність) і навичок самоорганізації, управління часовими ресурсами. Застосовуючи модель "перевернута аудиторія", студенти, наприклад, мають можливість не лише

прочитати у підручнику про традиції святкування деяких англійських свят, але і побачити своїх англійських однолітків; нетрадиційний формат домашнього завдання мотивує студентів до подальшого вивчення іноземної мови.

У практиці закордонних педагогів зустрічаються такі види «перевернутого навчання»:

Типовий перевернутий клас (The Standard Inverted Classroom). Студенти отримують домашнє завдання, яке передбачає перегляд відеолекцій, ознайомлення з матеріалами, що стосуються теми наступного уроку, під час якого на практиці застосовують отримані теоретичні знання, а вчителі мають додатковий час для індивідуальної роботи з кожною дитиною.

Орієнтований на дискусію перевернутий клас (The Discussion-Oriented Flipped Classroom). Студенти отримують завдання переглянути певні відеоролики або матеріали інтернет-ресурсів. А викладач організовує обговорення отриманої інформації.

Псевдоперевернутий клас (The Faux-Flipped Classroom). Застосування цієї форми буде доцільним у тому випадку, якщо ви не можете бути впевнені, що студенти точно готуватимуться вдома. Така модель дозволяє дивитися відео на занятті й після цього виконувати відповідні завдання. А викладач може бути впевнений, що всі готові до виконання практичних завдань і, переходячи від одного студента до іншого, надавати їм індивідуальні консультації.

Груповий перевернутий клас (The Group-Based Flipped Classroom). Ця модель спонукає вчитися один в одного, пояснювати однокласникам відповіді, ефективні способи отримання інформації, проведення наукового дослідження тощо. Перед заняттям студенти мають за власним бажанням або за рекомендацією викладача об'єднатися в групи, ознайомитися з відповідними матеріалами. А на занятті працювати разом над певною науковою проблемою.

Віртуальний перевернутий клас (The Virtual Flipped Classroom). Можна організувати роботу таким чином, щоб весь процес навчання відбувався дистанційно: викладач пропонує матеріал для перегляду, видає практичні завдання, консультує онлайн, проводить тестування і виставляє підсумкові оцінки.

«Перевернутий» вчитель (Flipping The Teacher). Не обов'язково всю роботу має виконувати викладач – готувати або шукати відеоматеріали, формувати практичні завдання, консультувати, перевіряти роботи. Певні види робіт можуть виконати студенти, а викладач стежитиме за тим, як буде організовано процес навчання, як буде представлена інформація, і надаватиме у разі необхідності допомогу.

Застосування інноваційних мультимедійних освітніх технологій дозволяє не лише зробити процес навчання змістовним, захоплюючим і цікавим, але і робить його безперервним упродовж особистої професійної життєдіяльності студента, що дає їм прекрасну можливість самореалізації в плані особистого розвитку, розкриття творчого і професійного потенціалу, кар'єрного зростання для того, щоб якнайкраще адаптуватися до сучасного професійного життя. Одним з таких інноваційних технологій є модель навчання «Перевернутий клас» (Flipped Class), що

являє собою різновид змішаного навчання. Головною особливістю даного навчання є зміна ролі вчителя у навчальному процесі, студенти самі відповідають за отримані знання, спрямовують навчальний процес, шукають практичне застосування отриманій інформації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Зенкин А.С., Кирдяев В.М., Пильгаев Ф.П., Лащ А.П. Самостоятельная работа студентов: метод указания. Саранск: Изд-во Мордов. ун-та, 2009. 35 с.
2. Wilson L.O. Anderson and Krathwohl Understanding the New Version of Bloom's Taxonomy. A succinct discussion of the revisions to Bloom's classic cognitive taxonomy by Anderson and Krathwohl and how to use them effectively. URL: <http://goo.gl/2HMwYF>
3. Бугайчук К.Л. Друга міжнародна науково-практична конференція «Moodle-Moot Ukraine 2014. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle». (Київ, КНУБА, 22-23 травня 2014 р.): тези доповідей. К.: КНУБА, 2014. 5 с.

УДК 811.133.1'243:37.046

СТОЛБЕЦЬКА С.Б., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

МІЖКУЛЬТУРНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

У даній публікації розглянуто проблему впровадження викладачами французької мови інтеркультуралізму з метою формування здатності майбутніх фахівців до ефективної міжкультурної комунікації.

Ключові слова: культура, мова, французька мова як іноземна, міжкультурні комунікації, навчальний процес, інтеркультуралізм.

Викладання іноземної мови завжди відбувається у контексті взаєморозуміння між декількома культурами (принаймні двома). Як наслідок, учасники навчального процесу знаходяться у міжкультурній ситуації. Звичайно, дуже важливою складовою процесу навчання іноземній мові є лінгвістичний зміст, який реалізується в аспектах мови (фонетиці, лексиці, граматиці, орфографії) і залежить від напрямку ЗВО. Проте викладання мови ніколи не зводиться до передачі простого лінгвістичного змісту. Кожна мова несе в собі культуру. Мова є водночас виробником і продуктом культури, а тому викладання мови завжди супроводжується та доповнюється так званим країнознавчим навчанням.

За останні сорок років інтеркультуралізм настільки увійшов у царину викладання французької мови як іноземної, що сьогодні ніхто й не думає його відокремлювати. Починаючи з середини вісімдесятих років, міжкультурний підхід впевнено завоював своє місце у викладанні французької як іноземної мови, щоправда, ціною ослаблення свого початкового значення (стосунки, обміни між культурами, між різними цивілізаціями). Втім залишається багато розбіжностей

щодо визначення інтеркультуралізму та ролі, яку він повинен відігравати у процесі навчання. Ось чому необхідно з самого початку визначити сферу його впливу на навчальний процес. Найчастіше інтеркультуралізм зводиться до контакту двох культур: культури рідної мови та мови, що вивчається. Однак існує занепокоєння щодо взаємного збагачення при переході від однієї до іншої культури та при обмінах.

Нині час вимагає від фахівців не лише знання кількох іноземних мов, а також володіння культурними компетенціями, які допоможуть легко адаптуватися до способу життя та вписуватися в систему цінностей різних суспільств. Фундаментальний міжкультурний потенціал полягає у вмінні відсторонитися, побачити позитивні сторони іншої культури, у здатності ставити себе на місце інших та резонувати, як вони, відповідно до їх автоматичних реакцій й упереджень.

Завдання викладачів, на нашу думку, полягає в тому, щоб навчити здобувачів вищої освіти виконувати такі дії, не відмовляючись від власного культурного коріння, власних цінностей, власного вибору. Міжкультурна відкритість учасників навчального процесу буде тим глибшою, чим впевненіше вони залишатимуться самими собою, і, навпаки, вони краще опанують власну унікальну культурну спадщину, якщо будуть відкритими до міжкультурного обміну. Отже, це не злиття чи самозабуття, а обмін і збагачення.

Автори посібника з міжкультурної комунікації «Miroirsetfenêtres», основною метою якого є допомога в розвитку комунікативної компетентності, рекомендують спершу «дивитися у дзеркало на свою власну культуру, перш ніж спостерігати через вікно за іншими культурами, які вас цікавлять або з якими ви хочете підтримувати контакти».

Таким чином, впровадження викладачами французької мови справді міжкультурного підходу вимагає від них ґрунтовних знань про себе, про свою культурну спадщину. Адже ставлення до інших формується через самопізнання.

З педагогічної точки зору важливо те, що інтеркультуралізм має динамічний характер. Він породжує запитання, завдяки яким з'являється краще розуміння своєї власної культури. Міжкультурна компетенція – це лише один з аспектів власне культурної компетенції, яка є ключовою і, для своєї повноти, повинна включати міжкультурну компетенцію.

В останні роки все більшу кількість здобувачів вищої освіти та фахівців (зокрема аграріїв) тривожить крос-культурна комунікація, тобто знання цінностей інших без відмови від своїх власних цінностей. Співпраця в аграрному секторі показала, що вона може бути позитивною та ефективною лише за умови реального обміну між партнерами, взаємного пізнання, яке породжує взаємну повагу.

У діловому світі попит на міжкультурну підготовку зростає і перевершує попит на мовну підготовку. З'являється потреба вчитися один в одного, що, безсумнівно, покращує ділові відносини й робить їх більш ефективними. Стає зрозуміло, що культура є частиною культурної ідентичності та самобутності не лише суспільства, але й кожного його члена. Отже, інтеркультуралізм перестає бути розкішшю й стає необхідністю.

Дана ситуація внесла свої корективи у викладання французької мови як іноземної та призвела до його глибокої трансформації. Місце та роль міжкультурної комунікації в навчальному процесі стали більш вагомими. Викладання й вивчення французької мови обов'язково передбачає викладання й вивчення французької культури. Цей мовно-культурний взаємозв'язок вимагає від викладачів та здобувачів вищої освіти застосовувати нові педагогічні підходи на заняттях, які, крім мовного та комунікативного аспектів, повинні також враховувати культурні та міжкультурні аспекти французької мови. Навчання мов сприяє позитивному відкриттю до культурного та мовного розмаїття, а складова «культурна компетенція» стала вагомою частиною у програмах викладання мов в новому міжкультурному контексті.

Рівень інформованості про культурне різноманіття визначає можливість доступу до культур своїх партнерів, що, зі свого боку, дозволяє більш успішно та ефективно розвивати ділові стосунки. Це найважливіше і найбільш делікатне завдання в підготовці майбутніх фахівців.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Niquet Gilberte. Didactiques: Enseigner le français, pour qui? Comment? Paris: Hachette-Livre, 1991, 224 p.
2. Porcher Louis. Le français langue étrangère. Paris: Hachette-Livre, 1995, 105 p.
3. Josette Virasolvit Université de Bourgogne/Cfoad, France URL: <https://gerflint.fr/Base/Chine8/Article6Virasolvit.pdf>
4. Martina Huber-Kriegler, Ildiko Lazar, John Strange. Miroirs et fenêtres Manuel de communication interculturelle. URL: http://www.ecml.at/documents/pub123aF2005_HuberKriegler.pdf.

УДК 159.9.316.6

ДЕНИСЕНКО І.І., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПОЯВИ ТА ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ МОВНОГО БАР'ЄРУ

Дослідження присвячене проблемі мовних бар'єрів, що виникають у процесі навчання та які є значною перешкодою для результативного формування компетентності у говорінні в студентів та випускників українських вишів під час вивчення іноземної мови.

Ключові слова: мовний бар'єр, психологічний бар'єр, лінгвістичний бар'єр, мобілізація, корекція.

Поняття «бар'єр» означає будь-яку перешкоду або заваду (також і під час комунікаційного процесу) та застосовується у багатьох галузях наукового знання. Термін «мовний бар'єр» при вивченні іноземної мови розуміється саме у психологічному контексті, як «індивідуальна, суб'єктивна неможливість

використовувати набуті знання у процесі говоріння, коли людині з деяких причин важко висловити те, що він хоче іноземною мовою при наявності відповідних знань» [2, 90 с.].

Таким чином, мовний бар'єр можна визначити як особисту персональну неспроможність студента залучити наявні у нього знання та вміння до комунікативної діяльності. Це прояв суб'єктивного характеру, що виявляється в реальній ситуації, демонстрацією якої є негативні емотивні переживання, які пов'язані з нервовим напруженням та блокують взаємодію, оскільки учасник спілкування не показує себе через нездійсненність вираження своїх ідей та думок. Внутрішньою психологічною перешкодою є небажання, боязкість, розгубленість, почуття тривоги та неповноцінності, студент у цьому випадку не володіє спонтанним мовленням.

Таким чином, мовний бар'єр відіграє дестабілізаційну роль – студент замовкає або вважає за краще говорити знайомою мовою. Окрім вищезазначених проблем у процесі стихійної іншомовної комунікації може виникати страх висловлюватись перед аудиторією, внутрішнє очікування критики та іронії, невпевненість здійснювати комунікацію з більш «просунутим» учасником спілкування та недостатній лексичний запас. Усі ці приклади свідчать про існування комунікативно-мовного бар'єра, який виявляється перешкодою для здійснення комунікації різномовних учасників.

Вчені та практики, які займаються проблемою виникнення та подолання негативних психологічних станів студентів у процесі вивчення іноземної мови, насамперед виділяють лінгвістичний та психологічний бар'єри.

Причини виникнення лінгвістичного бар'єра ґрунтуються на недостатньому знанні теоретичних, граматичних, а також лексичних норм мови, що вивчається студентами. Сюди можна віднести недостатній словниковий запас і невміння розпізнавати контекстуальні значення слів, невірне тлумачення іншомовних лексичних одиниць через специфіку морфологічної форми. Лексичним бар'єром можуть проявлятися прислів'я і приказки, які не можна перекладати буквально, оскільки вони мають свої еквіваленти у мові, що вивчається. Лінгвістичні труднощі можуть виникнути внаслідок недостатньої базової операційної бази, яка включає граматику і навички сприйняття мови на слух.[1, 90 с.]

Розглядаючи психологічний бар'єр, необхідно відзначити, що вивчення іноземної мови безпосередньо пов'язане з розумом та інтелектуальною активністю студента. Освітня діяльність базується на психологічному та особистісному потенціалі. Психологічний бар'єр – це поняття багатогранне і у свою чергу включає когнітивний, емоційний, операційний та мотиваційний види бар'єрів. В основі психологічного бар'єра лежать, перш за все, страхи, які безпосередньо пов'язані з особливостями характеру, низьким рівнем емоційної рівноваги й почуттям неповноцінності, сором'язливістю. Також, серед причин виникнення психологічного бар'єра можуть бути негативний попередній досвід вивчення іноземних мов та недостатня мотивація.

Таким чином, феномен «комунікативно-мовний бар'єр» та механізми його виникнення все більше набуває важливість вивчення на всіх стадіях навчання студентів. Подолання психологічних бар'єрів — це насамперед внутрішня робота самого студента, що пов'язана з мобілізацією внутрішніх ресурсів, а також створення викладачем іноземної мови умов, що сприяють корекції та повного усунення комунікативно-мовних бар'єрів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Фирсова И.В. Языковой барьер при обучении иностранному языку. Гуманитарные науки. Вестник Финансового университета. М., 2013. № 1. С. 89–92.
2. Харитоновна Е.В. Типы межкультурных барьеров и их языковое выражение. Вестник Иркутского государственного лингвистического университета. Иркутск, 2011. № 2. С. 203–209.
3. Чаплина Е.И. Стратегии преодоления психологических барьеров у студентов при изучении иностранного языка: автореф. дис. ... канд. психол. наук. Курск, 2006. 21 с.
4. Bartee J.W. Defences, Psychological. Encyclopedia of counseling. 2008. Vol. 1. P. 554–556.
5. Lauring J. Rethinking social identity theory in international encounters: language use as a negotiated object for identity making. International Journal of Cross Cultural Management. 2008. Vol. 8. 343 p.
6. Littlewood W. Foreign and Second Language Learning. Cambridge: Cambridge University Press. 1984. 122 p.

УДК 159.9.075.2

ДВОРАК В.Н., канд. пед. наук

ГОРДЕЕВА Т.В., магистрант

Гомельский государственный университет имени Францика Скорины, Республика Беларусь

ОСОБЕННОСТИ АДАПТАЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ В БЕЛОРУССКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ

Результаты психологической диагностики, анкетирования свидетельствуют о том, что около трети иностранных студентов первокурсников имеют выраженные проявления социально-психологической дезадаптации. В статье раскрывается необходимость проведения специальных мероприятий, направленных на социально-психологическую адаптацию данной группы студентов.

Ключевые слова: социально-психологическая адаптация, университет, иностранные студенты, образовательный процесс, программа адаптации.

Иностранные студенты, приезжающие на учебу в Республику Беларусь, должны адаптироваться не только к новой образовательной системе, к университету, не только к особенностям проживания в общежитии и интернациональному характеру учебных групп и комнат в общежитии, но и к жизни в другой стране: к ее культуре, традициям, существующей общепринятой

системе правовых норм и ценностей, новому социальному окружению, новому языку общения, новым климатическим и бытовым условиям.

Мотивы выбора получения высшего образования иностранными студентами в Беларуси обусловлены советами родителей, а также родственников и знакомых, обучающихся у нас, возможностью получения качественного образования и престижной профессии, невысокой стоимостью обучения, желанием учиться за границей. Иностранные студенты объясняли свое желание учиться именно в Республике Беларусь личным спокойствием и безопасностью.

В качестве осложняющих факторов следует отметить недостаточно высокий уровень владения иностранным языком как самих преподавателей и местных жителей, сотрудников государственных учреждений, что осложняет работу с документами для иностранных граждан, а также отсутствие обучающих курсов на английском языке.

Результаты эмпирического исследования процесса адаптации иностранных студентов первокурсников из Туркменистана свидетельствуют о том, что наибольшие трудности у студентов вызывает физиологическая и академическая адаптация. Тем не менее, около трети студентов имеют выраженные проблемы социально-психологической адаптации, что проявляется в сложности установления и поддержания контактов с окружающими людьми (студентами, преподавателями, местным населением), непринятием норм и традиций другой культуры, отсутствием навыков и умений самостоятельно решать различные вопросы, а также истощением нервной системы. Около 15 % студентов имеют хороший уровень адаптации, умеют конструктивно взаимодействовать с окружающими, адаптировались к новой системе образования и условиям проживания.

Доминирующие факторы дезадаптации иностранных студентов, обучающихся в Республике Беларусь, могут быть сгруппированы следующим образом: личностно-психологические трудности, связанные с приспособлением личности, сменой природно-географических и климатических условий, психоэмоциональным напряжением; учебно-познавательные трудности, связанные с недостаточной языковой подготовкой, преодолением различий в системах образования; адаптацией к новым требованиям и системе контроля знаний; организацией учебного процесса, отсутствием навыков самостоятельной работы; социокультурные трудности, связанные с освоением нового социального и культурного пространства университета; преодолением языкового барьера в решении коммуникативных проблем как по вертикали (с администрацией факультета, преподавателями и сотрудниками), так и по горизонтали (в процессе межличностного общения внутри межнациональной малой учебной группы, где трудности проявляются в форме выраженной отчужденности от коллектива учебной группы, внутриличностными и межличностными конфликтами и, как следствие, снижением успеваемости, потерей интереса и смысла учебно-профессиональной деятельности).

От того, насколько успешен будет процесс включения в студенческую среду, зависит результативность всего дальнейшего обучения, профессиональное и

личностное становление. Кроме того, практическая значимость обусловлена необходимостью повышения конкурентоспособности белорусских учреждений высшего образования (УВО) в сфере подготовки иностранных специалистов. Полученные нами эмпирические данные могут быть использованы в практике психологического сопровождения студентов-иностранцев в процессе адаптации к учреждению высшего образования; для разработки эффективных программ психопрофилактической и психокоррекционной работы, направленной на предупреждение дезадаптации и развитие адаптационных возможностей студентов.

Наиболее эффективной формой организации коррекционной работы является совместное системное проведение цикла тренингов с иностранными студентами, которые педагог – психолог УВО осуществляет совместно с иностранными студентами старших курсов. Это способствует более мягкому вхождению иностранных студентов первокурсников в образовательный процесс в белорусском университете.

УДК 159.923.2 – 053.6

ХОМЧУК О. П., канд. психол. наук

Білоцерківський інститут економіки та управління Університету «Україна»

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕФЛЕКСІЇ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Актуальність теми зумовлена тим, що у сучасний період розвитку українського суспільства, що характеризується постійними соціально-економічними змінами, соціум ставить нові вимоги до людини. Постає потреба в особистостях, які здатні самостійно створювати та реалізовувати життєві плани і власні проекти, проявляти соціальну активність, мати власну позицію, захищати і відстоювати свої права, інтереси, відповідати за свої вчинки. Умовою успішної реалізації молоді сьогодні є успішне подолання кризи підліткового віку як періоду відкриття свого внутрішнього світу, перебудови самосвідомості, розвитку рефлексії, саморегуляції.

Особливості розвитку та формування особистості підліткового віку досліджуються в працях Л.С. Виготського, Е. Еріксона, І.Д. Беха, Л.І. Божович, І.С. Булах, М. Кле, А.М. Прихожан, Д.Й. Фельдштейна та інших.

Зокрема Л.С. Виготський приділяв увагу розвитку мислення в підлітковому віці. Головне в розвитку мислення – утворення понять, що веде до вищої форми інтелектуальної діяльності, нових способів поведінки. Л.С. Виготський розглядав проблему інтересів у ролі основоположної протягом усього підліткового віку, відзначав центральні новоутворення – розвиток рефлексії, на її основі – самосвідомості [2].

Л.І. Божович вважає, що основні зміни, які відбуваються в підлітковому віці, стосуються насамперед мотиваційної сфери. На перший план висуваються

мотиви, пов'язані зі світоглядом. Мотиви формуються не спонтанно, а усвідомлено, на ґрунті свідомо поставленої мети. Крім того, значне місце відводиться моральним переконанням. Одночасно з переконаннями формуються ціннісні орієнтації. Наступне важливе новоутворення даного вікового періоду – розвивається самовизначення, як здатність розуміти самого себе, свої можливості, здібності, свій соціальний статус у суспільстві [1].

Т.В. Комар зазначала, що «зміни рефлексії підлітка посутньо пов'язані із змінами у сферах самопізнання, ставлення до самого себе, образом власного „Я”, саморегуляцією поведінки та діяльності. Ступінь розвитку цих здатностей безпосередньо пов'язаний із становленням моральних якостей. Розвиток рефлексії визначає і загальний перебіг становлення саморегуляції, самовиховання, цілеспрямованості у зміні власної особистості»[4, 57 с.].

Психологічний зміст поняття «рефлексія», на думку вчених, полягає у розгляді внутрішніх психічних актів і стані самопізнання. Зокрема О.З. Зак розглядає рефлексію як спосіб опрідметнення змісту свідомості, звернення пізнання людини на саму себе, на власний внутрішній світ, психічні якості і стани [3].

Т.В. Комар розглядає рефлексію як «специфічний прояв самоактивності особистості, яка виявляється в можливості та готовності індивіда творити свою особистість шляхом самосвідомості, що виступає як сукупність процесів самопізнання, самооцінювання, саморегуляції» [4, 62 с.].

На її думку, несформовані механізми рефлексії сприяють необ'єктивному сприйняттю підлітком самого себе, приписуванню власного погляду, оцінки самого себе – оточуючим, а значить, центруванні на своїх особистісних проблемах. Рефлексія, як форма усвідомлення підлітком як свого внутрішнього світу, так і розуміння внутрішнього світу інших людей, є важливим механізмом самосвідомості [5, 154 с.].

У дослідженнях Г.М. Свіденської, Т.В. Дуткевич, О.М. Лось зазначалось, що людина, яка володіє достатнім рівнем самосвідомості, є впевненою у собі, прагне до самореалізації. Зокрема Г.М. Свіденська досліджувала проблеми психологічних особливостей розвитку самосвідомості особистості в період підліткової кризи. В результаті проведеної корекційно-розвивальної роботи, спрямованої на розвиток умінь рефлексії, було виявлено, що учні стали більш впевнені у собі, навчилися контролювати свої тимчасові емоційні прояви [6].

Рефлексія виступає як прояв самоактивності особистості, яка виявляється в можливості та готовності індивіда творити свою особистість шляхом самосвідомості, що являє собою сукупність процесів самопізнання, самооцінювання, саморегуляції. Самопізнання розширює знання про себе підлітка на біологічному, фізіологічному, психологічному та соціальному рівнях. Здатність оцінити себе не тільки порівнюючи власні якості та можливості з іншими людьми, а й з собою у минулому і бажаному майбутньому стимулює особистість до саморозвитку, саморозуміння, сприяє формуванню самостійності, довіри до себе. Високий рівень рефлексивності передбачає здатність аналізувати свої вчинки,

бачити себе «очима іншого», розуміти реакцію оточуючих на свої дії. Отже, здатність до рефлексії є необхідною умовою розвитку особистості підлітка.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Божович Л.И. Изучение мотивации поведения детей и подростков. М.: Педагогика, 1972. 351 с.
2. Выготский Л.С. Собрание сочинений: в 6 т. Детская психология. М.: Педагогика, 1984. Т. 4. 432 с.
3. Зак А.З. Психологические особенности рефлексии у детей младшего возраста: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. М., 1976. 17 с.
4. Комар Т.В. Особистісна рефлексія як чинник соціального становлення підлітків: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. К., 2003. 207 с.
5. Психология подростка: ученик / под. редакцией А.А. Реана. Спб.: ПРАЙМ-ЕВРОЗНАК, 2006. 480 с.
6. Свіденська Г.М. Психологічні особливості розвитку самосвідомості особистості в період підліткової кризи: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Інститут психології ім. Г.С. Костюка АПН України. К., 2008. 21 с.

УДК 81'243/'272

ВЕЛИКА К.І., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ЗАСТОСУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-СМИСЛОВОГО МЕТОДУ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ АГРАРНОГО ЗВО

Сучасна методика викладання іноземних мов володіє багатьма різноманітними методами і підходами. Викладачі ЗВО намагаються використовувати найсучасніші підходи, щоб створити умови успішного навчання студентів. Тому, дослідження пов'язане з аналізом методів викладання у ЗВО, які найкраще розкривають мовні та творчі навички студентів, заохочують до пізнавальної та навчальної діяльності.

Ключові слова: академічна мобільність, іноземна мова, емоційно-смісловий метод, інтерактивно-комунікативний підхід, студентоорієнтований підхід.

Академічна мобільність студентів у світі зростає. Кожного року університети України беруть участь в міжнародно-наукових проектах, грантах, обмінюються інформацією та досвідом. Для роботи з міжнародними колегами, окрім основних знань своєї спеціальності, студентам необхідно володіти іноземними мовами. Зокрема, дисципліна «Іноземна мова за професійним спрямуванням» викладається для немовних спеціальностей у аграрних ЗВО і зорієнтована на навчання студентів англійської мови з урахуванням особливостей їх професії. Саме тому, одним із завдань сучасної методики викладання іноземних мов є пошук оптимальних шляхів вирішення цієї проблеми.

Сучасна методика викладання іноземних мов володіє різноманітними методами навчання у вищій школі та багажем досвіду практичних напрацювань. У процесі навчання іноземних мов викладачі застосовують інтерактивно-комунікативні, студентоорієнтовані, студентоцентричні, аудіолінгвальні, індивідуальні методи, що спрямовані на гуманізацію та сприймання іншої культури.

На думку С. Куца, під час навчання студентів немовних спеціальностей потрібно використовувати такі методи навчання, які створюють вільну і комфортну атмосферу з позитивними емоціями, стимулюють інтереси заохочуванням, розвивають мовні, когнітивні і творчі здібності з бажанням практичного вживання іноземної мови, стимулюють активність, самостійність і творчість студентів, залучаючи їх до навчання як ключового елемента навчального процесу. Викладачу потрібно створювати такі навчальні ситуації, коли не він є центральною фігурою, а студенти, які навчаються працювати в команді чи в парі, розуміють, що вивчення іноземної мови потрібне для їхньої професії [4].

Під час вивчення методики викладання іноземних мов дослідження підтверджують, що потрібно враховувати, насамперед, психологічну складову, для кращого опанування мовленнєвими навичками. Вивчення іноземної мови здійснюється через психічні процеси та особливості розумової діяльності студентів. Сприймання і розуміння понять відбувається через зорові, слухові, мовленнєво-моторні й рухові сенсори. Чим більше сенсорів задієно у процесі опанування іноземної мови, тим краще вона вивчається [2].

Ці методичні напрацювання підтверджуються в роботах І. Шехтера, Г. Китайгородської, які базуються на методиці болгарського психіатра Г. Лозанова. Психіатр створював групи за інтересами, для створення медитаційної атмосфери та релаксації, використовуючи вивчення іноземної мови як один із його інструментів. Основою його методики є мотивація та пізнавальний інтерес; навчальний матеріал подається великими блоками з комплексом завдань для виконання. Він не використовував механічне запам'ятовування і уникав перевтому [1].

Сучасні викладачі успішно адаптували сугестивну метододіку навчання. Іноземна мова використовується як інструмент зацікавлення і релаксації, коли цікава для студентів інформація подається англійською мовою із підсвідомим залученням слухових, зорових, мовленнєво-моторних та рухових сенсорів.

Психологістверджують, що під час навчання студенти запам'ятовують 90 % того, що роблять і говорять одночасно; 70 % того, що промовляють; 50 % того, що бачуть і чують одночасно; 30 % того, що бачать; 20 % того, що чують; і лише 10 % того, що читають [3].

Тому, лише метод механічного запам'ятовування не дає бажаного результату, а коли студенти зацікавлені до всіх згаданих сенсорів долучається увага та долається мовний бар'єр. Студенти повинні відчувати себе епіцентром у мовному середовищі і пропускати через себе мовні ситуації. Інтерактивно-комунікативні, студентоорієнтовані, аудіолінгвальні, індивідуальні методи слугують інструментом реалізації емоційно-сислового навантаження у процесі навчання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гапонова С.В. Огляд зарубіжних методів викладання іноземних мов у ХХ ст. Іноземні мови. 2005. № 2. С. 18–22.
2. Гунько С.В. Метод асоціативних символів – сучасний високоефективний метод вивчення іноземної мови на початковому етапі. URL: http://innovatelogic.com/publishing_in_press_all/naukovij-v%D1%96snyk--metod-asoc%D1%96ativnih-simvol%D1%96v---suchasnij-visokoefektivnij-metod-vivchennja-%D1%96nozemno%D1%97-movi-na-pochatkovomu-etap%D1%96.html.
3. Кітаєва М. Використання мультимедійних технологій. Початкова освіта. 2011. № 38. 7 с.
4. Куца. С. Сучасні методи викладання іноземних мов. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/757>.

УДК 159.9.074367

ДВОРАК В.Н., канд. пед. наук

КОНАШ О.В., аспірант

Гомельський державний університет імені Франціска Скорини, Республіка Білорусь

К ПРОБЛЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ САМОЭФФЕКТИВНОСТИ В ПСИХОЛОГИИ

The article presents the results of the theoretical analysis of self-efficacy research and self-efficacy's manifestations in different spheres of life. The author clarifies the concept of «self-efficacy», describes its structure and types, and proves the role of self-efficacy in professional activities as a component of future specialists' professional competence.

Key words: competence-based approach, professional competence, self-efficacy in professional activities.

В настоящее время образование находится в состоянии поиска эффективных путей развития. Внедрение компетентного подхода в систему высшего образования соответствует актуальным на сегодняшний день тенденциям модернизации высшей школы и нацелено, в первую очередь, на повышение эффективности профессиональной подготовки специалистов в условиях интеграции вузов в европейское образовательное пространство.

Согласно теоретико-методологическим основаниям разработки компетентного подхода в образовании, результатом профессионального образования должно стать не просто усвоение студентом определенных знаний, умений и навыков, а приобретение им способности на основе этих знаний решать возникающие перед ним профессиональные и жизненные проблемы.

По мнению многих авторов, компетентность не является одномерным образованием, помимо когнитивных и операциональных составляющих туда часто включают личностные компоненты, такие как ценности и склонности, отношение к

содержанию компетентности и объекту ее приложения, эмоционально-волевою регуляцией процесса и результата проявления компетентности [1].

Одним из первых реальных шагов в направлении внедрения компетентностного подхода, безусловно, является формулировка общекультурных и профессиональных компетенций в стандартах высшего профессионального образования. Однако, учитывая интегративный характер феномена профессиональной компетентности, возникает проблема диагностики степени ее реального развития. Если трудности определения уровня операциональной составляющей компетентности постепенно решаются через повышение практикоориентированности учебного процесса и внедрение экспертных оценок в ходе оценивания, то отслеживание изменений личностных компонентов компетентности по-прежнему остается затруднительным. В то же время специалисты отмечают, что именно представление о собственной компетентности, а не сами по себе умения и способности, выступает необходимым мотивационным условием, детерминирующим поведение человека и определяющим степень настойчивости и упорства при освоении, а в дальнейшем и при выполнении конкретных профессиональных действий.

Попытка решения этой проблемы может основываться на переосмыслении детально разработанной в отечественной психологии тематики профессионального самосознания специалиста, представленной под новым углом зрения – через изучение самооэффективности в профессиональной деятельности [2].

Введенное в рамках социально-когнитивной теории в 1977 году А. Бандурой, понятие самооэффективность отражает «представления человека о своей способности действовать в конкретных ситуациях», «оценку собственной поведенческой компетентности, т. е. умения вести себя таким образом, чтобы получить желаемый результат». А. Бандура высказал идею о том, что убеждение в личной эффективности может в значительной степени влиять на поведение, что было подтверждено большим количеством исследований, реализованных в основном зарубежными авторами и связанных с проблемами социальной компетентности, уверенности в сфере социального поведения, психологического здоровья, умения противостоять трудным жизненным ситуациям. В то же время понятие самооэффективность сегодня остается слабо представленным в отечественных концепциях человека как субъекта труда и профессионального развития. Вслед за автором теории самооэффективности А. Бандурой большинство исследователей описывают этот конструкт в качестве когнитивной детерминанты саморегуляции деятельности и определяют его как личное убеждение человека в наличии у него способностей, веру в то, что индивидуум может успешно осуществить поведение, представление личности о себе, как способной достичь цели. Общим в существующих определениях является акцент на оптимистическом самоубеждении человека относительно своих возможностей контролировать события, а также отнесение самооэффективности к предстоящей субъекту активности, а не к уже состоявшейся.

Анализ подходов к определению самооффективности предпринятый в работе Е.А. Шепелевой, позволил дифференцировать ее от таких феноменов, характеризующих сферу самосознания личности, как Я-концепция и уверенность. В то время как Я-концепция представляет собой комплексный конструкт, включающий когнитивный, аффективный и поведенческий компоненты, который подвергается влиянию социальных сравнений, самооффективность является когнитивным конструктом, базирующимся преимущественно на личном опыте успешного выполнения деятельности. Изначально я-концепция рассматривается как обобщенная личностная переменная, в то время как самооффективность целесообразно выделять в конкретных сферах деятельности. Сходства самооффективности и уверенности в себе заключаются в том, что оба конструкта описывают представления индивида о своих способностях, однако самооффективность является только когнитивным конструктом, а у уверенности в себе, как и у я-концепции, есть эмоциональный аспект. Уверенность в себе является более обобщенной личностной характеристикой, тогда как самооффективность узкоспецифична в отношении выполняемой субъектом деятельности.

В то же время в литературе можно встретить иные точки зрения. В частности Н.Б.Парфенова выделяет веру в самооффективность в качестве структурного компонента уверенности в младшем школьном возрасте, тем самым исследуя самооффективность в контексте успешности учебной деятельности. Она подчеркивает, что этот возрастной период представляет собой стадию активного становления самооффективности в учебной деятельности, при этом наблюдается постепенное возрастание адекватности суждений о своей эффективности, согласование их с объективной эффективностью учебной деятельности и ожидаемыми оценками эффективности значимыми другими.

В концепции самоотношения С.Р. Пантिलеева, отмечается, что в структуру самоотношения входят две подсистемы: самооценка и эмоционально-ценностное отношение. Эмоционально-ценностное отношение переживается личностью как система устойчивых чувств и мало зависит от внешних оценок и успехов в деятельности. Самооценка, напротив, выступает в качестве показателя адекватности поведения и результативности деятельности, что отражается в структуре самоотношения в форме самоуважения, чувства компетентности или чувства собственной эффективности [2]. Данное положение представляет наибольший интерес для нашего понимания самооффективности как фактора успешности профессиональной деятельности, поскольку самоотношение (в виде его оценочного компонента) формируется на основе оценки субъектом собственной эффективности в достижении цели и определяет переживания человека в зависимости оттого, насколько он кажется себе авторитетным и успешным в значимых сферах жизни, что в свою очередь проявляется в дальнейшем поведении. Исходя из этого, мы понимаем самооффективность как компонент самосознания, обеспечивающий успешность (результативность) деятельности, который выражает отношение к себе как к человеку, способному достичь успеха в каком-либо из ее видов.

Важным моментом при рассмотрении самооффективности в связи с проблемой формирования профессиональной компетентности является вопрос о её структуре, а именно является ли самооффективность обобщенной, относительно постоянной характеристикой личности, охватывающей практически все сферы ее существования, или же она проявляется по-разному в различных областях жизнедеятельности. А. Бандура полагает, что представления о своей эффективности не являются глобальными диспозициями, а зависят от специфики конкретной ситуации, меняясь в зависимости от обстоятельств. Он говорит о наличии «множества образов самооффективности, которые варьируют от одного вида деятельности к другому, от одного уровня сложности – к другому, а так же от одних обстоятельств – к другим». Исходя из этого, он считает более целесообразным для исследования личной эффективности применять не обобщенные опросники самооффективности как некоего генерализованного образования, а шкалы самооффективности в разных видах деятельности [2].

Анализируя данные подходы, мы в большей степени склоняемся к идее о приоритетном выделении самооффективности в каждом конкретном виде деятельности, поскольку очевидно, что в разных ситуациях ожидания субъекта относительно результатов своего поведения могут существенно отличаться. В то же время нам кажется нецелесообразным полностью исключать характеристику общей самооффективности, которая будет оказывать влияние на ее частные проявления в отдельных видах деятельности.

В связи с актуализированной нами проблемой формирования профессиональной компетентности помимо общей самооффективности наибольший интерес для нас представляет самооффективность в профессиональной деятельности в целом и как более частное ее проявление – восприятие эффективности собственных действий при реализации конкретных профессиональных компетенций.

Таким образом, исследование самооффективности в профессиональной деятельности актуально в связи с важными прикладными задачами, стоящими перед психологией в свете внедрения компетентностного подхода. Поскольку отношение профессионала к себе, как к компетентному специалисту может оказать заметное влияние на его успешность при осуществлении профессиональных функций, в качестве перспектив исследования выделена необходимость детальной разработки структуры самооффективности в профессиональной деятельности врача, апробации психодиагностического инструментария для ее изучения, а также выявления психологических условий ее формирования.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Кричевский Р.Л. Самооффективность и акмеологический подход к исследованию личности. Акмеология. 2004. № 1. С. 47–52.
2. Ромек В.Г. Уверенность в себе как социально-психологическая характеристика личности: дисс. ... канд. психол. наук: 19.00.05. Ростов н/Д, 1997. 242 с.

СЕРПЕНІНОВА Ю.С., магістрантка

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

МЕТОДИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Акцентовано увагу на актуальних питаннях використання сучасних інформаційних комп'ютерних технологій при вивченні іноземних мов. Уточнено переваги використання комп'ютерних засобів у навчальному процесі при викладанні іноземних мов.

Ключові слова: інформаційні комп'ютерні технології, вивчення іноземних мов, англomовна лексична компетентність.

Одним із найважливіших чинників реформування освіти на сучасному етапі її розвитку є інформатизація та діджиталізація за допомогою сучасних комп'ютерних засобів. Розбудова ефективних систем інформатизації в освіті з урахуванням реалій вітчизняного освітнього простору та світового досвіду є важливим науковим і практичним завданням. Сфера вивчення іноземних мов не є виключенням. Пов'язано це, передусім, із суттєвим розширенням можливостей вивчення іноземних мов із застосуванням інформаційних комп'ютерних технологій (ІКТ) у навчальному процесі та для активізації самостійного навчання.

Доведено, що використання ІКТ для вивчення іноземної мови скорочує час навчання майже втричі, при цьому рівень запам'ятовування через одночасне використання тексту, звуку і зображень зростає на 30–40 % [2, 27 с.].

Як свідчить сучасна педагогічна практика, застосування ІКТ при вивченні іноземної мови передбачає вирішення чотирьох типів дидактичних завдань:

- використання комп'ютера як допоміжного засобу для підвищення ефективності вирішення вже існуючої системи дидактичних завдань;
- використання комп'ютера для вирішення окремих дидактичних завдань в межах існуючої загальної структури навчання;
- використання комп'ютера для вирішення нових дидактичних завдань, які не можливо вирішити традиційним шляхом;
- використання комп'ютера для моделювання змісту об'єктів засвоєння [2, 12 с.].

Використання сучасних ІКТ у навчанні іноземних мов має цілий ряд переваг і можливостей порівняно з традиційними засобами навчання:

1. Розширення дидактичних можливостей з пошуку, обробки, аналізу, використання та представлення навчальної інформації:

- оперативний пошук, підготовка та редагування навчальної інформації;
- зберігання, систематизація та резервування інформації;
- різноформатність інформації: текстовий, графічний, звуковий, анімаційний та відеоформати;

- доступ до віддалених баз даних;
- використання різних носіїв інформації;
- передача інформації одночасно великій кількості користувачів;
- передача інформації за допомогою мережевих сервісів та ін.

2. Активізація навчального процесу шляхом посилення мотивації студентів через:

- активне включення в навчальний процес усіх студентів;
- підвищення інтересу до навчання шляхом використання сучасних засобів, привабливих форм подання інформації;
- індивідуалізацію та диференціацію навчання (регулювання рівня складності завдань та часового режиму їх виконання);
- безмежні можливості для активізації самостійної роботи студентів;
- гнучкість видів контролю та ін.

Варто зазначити, що при використанні ІКТ при вивченні іноземних мов є ряд переваг, які характеризують інформацію, отриману за допомогою сучасних автоматизованих джерел, а саме:

- інформація є актуальною, сучасною, постійно оновлюється;
- автентичність інформації, доступ до першоджерел в оригіналі;
- різнобічність інформації, що дозволяє формувати індивідуальні освітні траєкторії та працювати за принципом студентоцентризму;
- відсутність часових рамок і обмежень щодо доступу до інформації;
- цифрові формати представлення інформації дають безліч можливостей для її подальшого оброблення;

Зазначені переваги свідчать про широкі можливості використання сучасних ІКТ, які виступають додатковим мотивуючим чинником, дозволяють урізноманітнити види навчальної діяльності при формуванні англомовної лексичної компетентності, сприяють формуванню творчого потенціалу студента, є засобом активізації процесу самостійного вивчення мов. Новітні досягнення в галузі ІКТ відкривають перед викладачами іноземної мови широкі можливості для вдосконалення навчального процесу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Семенчук Ю.О. Формування англомовної лексичної компетенції у студентів економічних спеціальностей засобами інтерактивного навчання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: – 13.00.02. Київ, 2007. 27 с.
2. Удовенко І.В., Арделян М.В. Методологічні аспекти формування професійних якостей фахівців торговельно-економічної сфери в процесі вивчення іноземних мов в умовах інформатизації суспільства: монографія. Х.: ХДУХТ, 2016. 130 с.
3. Асоянц П.Г., Іванова О.О. Методичні переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності. Теоретичні питання культури, освіти та виховання. Збірник наукових праць КНЛУ, 2014. Вип. 49. С. 90–97.

КОПЕЙКИНА Д.А., магистрант

Гомельский государственный университет им. Франциска Скорины, Республика Беларусь

СОЦИАЛЬНАЯ ПОДДЕРЖКА ВО ВЗАИМОСВЯЗИ С ПРОЯВЛЕНИЕМ ДЕПРЕССИВНОЙ СИМПТОМАТИКИ У ТУРКМЕНСКИХ СТУДЕНТОВ

This article reveals the role of social support in a person's life. The article is devoted to identifying the features of perceived social support among students of the faculty of physical culture. The levels of social support from family, friends, and loved ones are shown. It was found that the most pronounced social support students receive from significant close people.

Keywords: social support, depression, stressful situations, depressive symptoms, disorganization, adapted behavior.

На протяжении всей жизни люди довольно часто сталкиваются с различными ситуациями, которые могут восприниматься им как яркие, эмоционально окрашенные, интересные, значимые, трагические. Некоторые из них являются поворотными в жизни человека.

Процесс адаптации человека при столкновении с какими-либо стрессовым событием в большей части зависит от особенностей построения и восприятия межличностных отношений. Улучшение межличностных отношений способствует развитию эмпатии, обладающей редуцирующим дистресс воздействием. Одним из важных аспектов межличностного взаимодействия является социальная поддержка.

Социальная поддержка удовлетворяет определенные потребности человека: в близости, доверии, защите, помощи, информации, разрядке, общении и пр. Для сохранения здоровой психики, полноценного личностного развития человек должен иметь постоянный и регулярный доступ к социальной поддержке, ему необходимо разделять с кем-то трудности и радости, испытывать удовлетворенность отношениями, построенными на основе взаимопонимания и взаимопомощи.

Социальная поддержка предоставляет человеку недостающие ресурсы, что существенно снижает ощущение незащищенности, беспомощности, чувство одиночества. Поддержка помогает человеку гармонично интегрироваться в общество, создает и укрепляет связи с другими людьми и группами, способствует повышению самооценки [1, 28 с.].

Социальная поддержка имеет огромное значение прежде всего в отношениях между стрессовыми ситуациями и реакциями человека на них, предоставляя тем самым ему условия для формирования и развития эффективных ответов на различные стрессоры внешней и внутренней среды или обеспечивая его ресурсами для решения проблем. «Стресс-буферная» модель социальной поддержки имеет и слабые стороны, например, при низком уровне стресса она не позволяет

обнаружить различия в степени влияния уровня социальной поддержки на проявления дистресса у человека. В то же время при высоком уровне стресса, согласно данной модели, слабая социальная поддержка определяет высокую степень дистресса. Кроме того, данная модель не позволяет учесть, что буферный эффект социальной поддержки проявляется не только в ситуации острого стресса, но и при длительном, хроническом стрессовом воздействии [2, 51 с.].

Можно говорить о том, что люди имеющие высокий уровень социальной поддержки, будут испытывать гораздо меньше проблем с психосоматическим здоровьем независимо от воздействия стрессоров, нежели те, кто сталкивается с трудностями в восприятии и принятии социальной поддержки.

Таким образом, фактором неудачного преодоления стрессовых ситуаций является такое изменение в смысловой сфере личности, в результате которого событие, лишённое когнитивной переработки и не включенное в процесс осмысления, отделяясь от смысловой структуры личности, диссоциируется, превращаясь в автономное образование. Это позволяет индивиду на время отделить от себя негативную ситуацию, что обеспечивает психологическую защиту от внедрения в сознание опыта, не согласующегося с прежней системой оценок и грозящего крахом системе ценностей личности.

В исследовании рассматривается вопрос о роли социальной поддержки.

Для изучения уровня воспринимаемой социальной поддержки была взята методика многомерная шкала восприятия социальной поддержки (MSPSS) в адаптации В.А. Кузнецовой, Г.С. Пушкаревой, Е.И. Ярославской.

Многомерная шкала восприятия социальной поддержки (MSPSS), предназначена для определения уровня социальной поддержки в клинических и социологических исследованиях.

Опросник MSPSS является лаконичным, удобным и простым в заполнении, содержит 12 вопросов с ранжированными вариантами ответа и предназначен для измерения восприятия индивидуумом социальной поддержки. Шкала MSPSS состоит из трех субшкал «Друзья» (вопросы 6, 7, 9 и 12) «Семья» (вопросы 3, 4, 8 и 11) и «Близкий человек» (вопросы 1, 2, 5 и 10).

Опросник MSPSS доказал свою надежность и эффективность во многих социологических и клинических исследованиях.

В исследовании добровольно приняли участие 39 туркменских студентов ГГУ им. Ф. Скорины.

Таблица 1 – **Описательные характеристики данных, полученных методике MSPSS**

	Минимальное значение	Максимальное значение	Среднее значение	Стандартное отклонение
«Друзья»	4	28	20,85	5,779
«Семья»	4	28	24,79	4,175

«Близкий человек»	4	28	23,05	4,785
Общий уровень поддержки	32	84	68,69	12,484

Показатели по методике MSPSS в изучаемой выборке варьировались от 4 до 28 баллов. При этом среднее арифметическое значение (M) по шкале «друзья» составило 20,85, со стандартным отклонением S=5,779. По шкале «семья» (M) составило 24,79, при S=4,175. По данным шкалы «близкий человек» было получено (M) 23,05, при S=4,785. По шкале «Общий уровень поддержки» (M) составило 68,69, при S=12,484. Данные представлены в таблице 1.

В результате исследования было установлено следующее:

В шкалу «Общий уровень поддержки/Социальной поддержки» вошли уровни: «Низкий» – 2,6 % выборов; «Средний» – 28,2 % выборов; «Высокий» – 69,2 % выборов.

Наибольший выбор был отмечен в шкалы «Семья», эту шкалу выбрали у 35,25 % испытуемых.

Так же наибольший количество выборов было обнаружено в шкале «Близкий человек», ее выбрали 35,11 % испытуемых.

Низкое количество выборов шкала «Друзья», которую выбрали 29,64 % испытуемых.

Как показало исследование студенты больше всего получают поддержку со стороны «Семья».

Социальная поддержка связана с психологическим благополучием, поскольку она несет в себе положительные эмоции, одобрение и стабильность в жизни. Социальная поддержка служит буфером при стрессе, придает уверенность и позволяет справляться с проблемами. Например, если социальная поддержка семьи, друзей, соседей оказывается полезна при психологических, физических или материальных трудностях, то она является фактором, снижающим негативные переживания, тем самым способствуя улучшению здоровья в физическом, социальном, интеллектуальном и духовном плане.

Социальная поддержка относится к поддержке, источником которой являются стабильные социальные отношения. Поддержка, в основе которой лежат социальные и культурные системы, может быть основой успешной адаптации и совладания. Социальная поддержка связана с психологическим благополучием, поскольку она несет в себе положительные эмоции, одобрение и стабильность в жизни.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРИ

1. Николаева, В.В. Влияние хронической болезни на психику. М., 1987. 94 с.
2. Бодров В.А. Психологический стресс: развитие и пре одоление. М.: ПЕР СЭ, 2006. 65 с.

Секція: **АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ У КОНТЕКСТІ
ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

УДК 811.161.2:376.1-054.62

КАРПЕНКО С.Д., канд. філол. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

**ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ДІЛОВИХ ПАПЕРІВ НА ЗАНЯТТЯХ
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ**

В тезах порушується питання вивчення і практикування ділових паперів на заняттях з української мови як іноземної. Розглянуто їх перелік у Держстандарті (2018) відповідно до рівнів володіння українською мовою та зроблено висновки про доцільність модульного курсу «Ділова українська мова» для іноземних студентів.

Ключові слова: українська мова як іноземна, ділова українська мова, Держстандарт МОН України (2018) з вивчення української мови як іноземної.

Обізнаність у написанні ділових паперів є обов'язковим для індивіда, що живе у соціумі і користується його благами. Ділові папери є правилами, виконання яких стандартизує і конкретизує наші потреби та прохання про допомогу. Для іноземців також є важливим засвоїти правила спілкування у ділових сферах для забезпечення свого статусу і соціального положення у соціумі чужої для нього держави. Українська спільнота у секторі ділового спілкування користується традиційними діловими паперами, які адаптовані до вимог часу та мають деякі інтернаціональні елементи, закріплені за жанровим розподілом документів.

Пропозиція вивчати ділові папери іноземними студентами не є авторською. Запунктами Держстандарту МОН України (2018) з вивчення української мови як іноземної, розгляд ділових паперів передбачається для рівнів володіння мовою від А2 до С2. Курси довузівської підготовки переважно охоплюють рівні від А1 до В1, що в результаті є достатнім для навчання в університеті. Модуль «Ділова українська мова» займає 1 кредит (30 годин) від навчального плану і враховує набуті студентами знання за іншими видами роботи під час заняття та вдома (письмо, читання, аудіювання та говоріння).

Ділові папери у невеликому обсязі пропонуються для вивчення починаючи з досягненням студентами мовного рівня А2. Рекомендації щодо цього маємо в Держстандарті [1].

Рівень А2 (базовий) визначає основні опорні рисиволодіння українською мовою як іноземною і засвідчує можливість *вибіркового* спілкування у прогнозованих повсякденних ситуаціях.

За видом роботи під час занять «Читання» у переліку загальних умінь студентів-іноземців передбачено наступне: претендент *розуміє* короткі прості приватні листи і факси та короткі інструкції. За типами текстів, студентам пропонується розглянути: листівки, короткі приватні листи, електронні листи, факси, смс-повідомлення, брошури і проспекти.

За видом роботи під час занять «Письмо» у переліку загальних умінь студентів-іноземців передбачено: писати записки / повідомлення, пов'язані із нагальними потребами, привітання, запрошення, оголошення; писати простий приватний лист, наприклад, щоб висловити вдячність комусь за щось чи повідомити у формі розповіді / опису свої враження і думки про осіб, факти, події, учасником чи свідком яких він / вона був / була тощо; підтримувати писемне спілкування із другом у формі листування (також через електронну пошту та смс-повідомлення). Типовими текстами для цього рівня володіння українською мовою з ділового спілкування є: вітання зі святом і побажання на листівках; короткі листи та смс-повідомлення; формуляр з особистими даними (наприклад, анкета у готелі); запис у книзі відвідувачів.

Рівень B1 (рубіжний) визначає необхідний рівень володіння українською мовою як іноземною та засвідчує можливість *розгорнутого* спілкування у повсякденних ситуаціях та в умовах комунікації з елементами непередбачуваності. Рубіжний рівень володіння українською мовою як іноземною рекомендований для всіх іноземних громадян, осіб без громадянства та осіб, для яких українська мова не є рідною (першою), щоб розпочати навчання в університетах України (крім факультетів доуніверситетської підготовки).

За видом роботи під час занять «Читання» у переліку загальних умінь студентів-іноземців передбачено наступне: претендент *можезнайти* головну інформацію в повсякденних матеріалах, таких як: листи, брошури та короткі офіційні документи; претендент *розуміє*: опис подій, почуттів та побажань у приватних листах на рівні, достатньому для листування. Типовими текстами для цього рівня володіння українською мовою з ділового спілкування є: листівки, короткі приватні листи, електронні листи, факси, смс-повідомлення, брошури, проспекти, плакати; деякі види ділових паперів: анотація, відгук, рецензія, щоденники, мемуари.

За видом роботи під час занять «Письмо» у переліку загальних умінь передбачено: претендент *уміє*: оформлювати листи та найуживаніші документи (заява, резюме, автобіографія, пояснювальна записка); заадресувати конверт.

Враховуючи вимоги та пропозиції Держстандарту МОН України (2018) з вивчення української мови як іноземної, на курсах довузівської підготовки Білоцерківського НАУ було розроблено методичні рекомендації спрямовані на забезпечення аудиторної та самостійної роботи студентів, які мають тісний зв'язок з іншими змістовими модулями дисципліни «Українська мова як іноземна» такими як: аудіювання, читання, письмо та мовлення (практика усного і писемного мовлення, практична граматики), а також українознавство. До вивчення пропонуються такі папери ділового стилю: анкета, заява, автобіографія,

оголошення, резюме, лист, привітання, службова записка, анотація. Кожен вид ділового паперу має інструкційні вказівки, що можуть використовуватися як тексти для читання рівня А2, В1 та зразки документів для самостійного їх написання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Державний стандарт України. Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння та діагностика. Укладачі: Данута Мазурик (Львівський національний університет ім. Івана Франка), Олександра Антонів (Львівський національний університет ім. Івана Франка, ГО «Центр україністики»), Олена Синчак (Український католицький університет), Галина Бойко (Національний університет «Львівська політехніка», МІОК). 2018.

2. Українська мова як іноземна. Змістовий модуль «Ділова українська мова». Методичні вказівки для аудиторної та самостійної роботи студентів підготовчого відділення. Укладачі: Світлана Карпенко, Світлана Погоріла. Біла Церква. 2019. 29 с.

УДК 378.147

ТОВТ І.С., канд. істор. наук

КЗВО КОР «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний коледж»

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У тезах обґрунтовано необхідність удосконалення форм, методів, технології навчання української мови в сучасній вищій школі. Автором розглянуто основні традиційні та нові методи навчання мови у ВНЗ.

Ключові слова: інноваційні форми, комунікативні тренінги, методи навчання, кейс-метод, професійні компетенції.

Оновлення змісту курсу "Українська мова (за професійним спрямуванням)", посилення уваги до вивчення державної мови у вищих навчальних закладах, практичної спрямованості вивчення мови як обов'язкової дисципліни, а також визначення багатоаспектних завдань щодо формування професійних компетенцій майбутніх спеціалістів засобами мови й мовлення сприяли вдосконаленню основних форм, методів вивчення курсу, технологій навчання, збагаченню їхнього внутрішнього змісту, збільшенню обсягу годин, що, у свою чергу, активізувало ті аспекти й механізми, які забезпечують формування мовної особистості й стимулювання її пізнавальних можливостей, розвиток професійно комунікативної діяльності.

Проблема сучасних технологій навчання у ВНЗ – одна з актуальних у сучасній методичці. Вона є об'єктом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних педагогів, психологів, методистів (Я.І. Бурлака, І.Я. Лернер, І.П. Підласий, А.В. Хуторський, О.І. Пометун, І.М. Дичківська, Н.Б. Голуб, С.О. Караман, Р. Раул та ін.).

Організаційними формами роботи у процесі вивчення основного курсу "Українська мова (за професійним спрямуванням)" та спецкурсів обрано: лекційні, практично-семінарські заняття, захисти пропонованих проектів, проведення лінгвістичних "круглих столів", дискусій, рольових і сюжетних ігор, тренінгів, які є важливими формами розвивального навчання, сприяють удосконаленню професійного спілкування на задану тему, підвищують інтерес до створення і розв'язання тестових завдань тощо.

Ми спираємося на запропонований О. Любашенко підхід до проектування процесу навчання української мови у вищій школі, що реалізується через комплекс лінгводидактичних стратегій (рецептивно-мовленнєвого спілкування; продукування текстів; репродуктивного та інтерпретаційного текстотворення; контактано-комунікативної мовленнєвої взаємодії у формі монологічних та діалогічних текстів тощо) і значною мірою доповнює сучасний методичний інструментарій вищої школи [2, 18 с.].

Інноваційна перебудова навчального процесу увишах значною мірою впливає на характер форм, методів і засобів навчання, у тому числі й лекції. Практика, як зазначає дослідниця, підтверджує продуктивність нових її видів: лекції-діалогу, проблемної, інструктивної, узагальнювальної, бінарної, лекції-теоретичного конструювання, лекції-ділової гри. Ефективності названих типів лекцій сприяють такі прийоми: з'ясування ключових питань попередньої лекції, привернення уваги студентів до змісту лекції за допомогою ключових фраз, постановка проблемних запитань і завдань, спільна пошукова діяльність тощо [1, 97 с.].

У лінгводидактиці на сьогодні відомі класифікації методів навчання мови за джерелом знань, рівнем пізнавальної діяльності, способом взаємодії (учителя й учнів, викладача та студентів). Сучасні українські лінгводидакти (З. Бакум, М. Вашуленко, Н. Голуб, О. Горошкіна, Т. Донченко, С. Караман, О. Караман, О. Любашенко, Л. Мацько, В. Мельничайко, Л. Паламар, М. Пентилюк, К. Плиско, Т. Симоненко та ін.) виокремлюють такі способи взаємодії (учителя й учнів, викладача та студентів) у процесі навчання мови: розповідь-слухання, сприймання, конспектування; обмін думками з теми, бесіда; спостереження над мовним матеріалом; самостійне опрацювання матеріалу; виконання системи вправ і завдань; науково-дослідна робота.

У методиці навчання мови загальноприйнятими визнано такі методи: усний виклад матеріалу (розповідь, пояснення); бесіда; спостереження над мовою; робота з підручником, словниками; метод вправ. У педагогіці дидакти виділяють такі методи навчання: пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний); репродуктивний; проблемний виклад; частково-пошуковий (евристичний); дослідницький. Наявність різних класифікацій у системі методів навчання мови свідчить про постійний науковий пошук, нагромадження й теоретичне узагальнення педагогічного досвіду словесників, дослідження методів на різних можливих системних рівнях.

У нашому дослідженні основними методами навчання української мови (за професійним спрямуванням) визначено як традиційні, так й інноваційні: лекція,

проблемний виклад матеріалу, частково-пошуковий метод, спостереження над мовою, експеримент, дослідницький метод, метод моделювання, кейс-метод, інформаційно-комунікаційні технології, комунікативні тренінги.

У виборі ефективних технологій навчання української мови (за професійним спрямуванням) нами враховано специфічні умови системи вищої освіти економічного профілю, мети і завдань навчальної дисципліни. В основу взаємодії учасників навчального процесу з різним рівнем інтерактивності й управління навчальним процесом нами покладено сучасні інноваційні технології навчання (інформаційно-комунікаційні (комп'ютерні), ігрові, тренінгові).

Інформаційно-комунікаційні технології в навчанні – це процес підготовки і передачі інформації тому, кого навчають, через комп'ютерну техніку і програмні засоби. Одним із прикладів ефективних освітніх технологій сьогодні є інтерактивні технології навчання, зокрема кейс-технології, або метод аналізу ситуацій, які успішно й широко застосовуються в зарубіжжі, у вітчизняних вишах поки що тільки розвиваються.

Значну увагу приділено проектуванню роботи над мовленням учасників дискусії, їх поведінкою (коректною, некоректною), використанню невербальних засобів спілкування. Комунікативні тренінги допомагають студентам реалізувати потреби в професійному спілкуванні. Продуктивними визначено види робіт, які супроводжуються відеозаписом з подальшим аналізом ситуації, вивченням мовлення учасників, проведенням словникової роботи з професійної термінології. Упровадження сучасних технологій навчання, зокрема моделювання професійної ситуації, в ВНЗ під час вивчення української мови (за професійним спрямуванням) та пропонованих спецкурсів є необхідним аспектом успішного оволодіння професійною мовно-мовленнєвою компетенцією.

Такий підхід до вибору ефективних методів і технологій навчання, форм діяльності, способів взаємодії викладача і студента дозволяє оптимізувати процес навчання української мови (за професійним спрямуванням), поліпшити організацію індивідуальної, групової, колективної діяльності студентів.

Отже, вивчення української мови (за професійним спрямуванням) з використанням сучасних методів та форм навчання створює для студентів вищих навчальних закладів унікальні можливості: здобути уміння і навички орієнтуватися у сферах офіційно-ділового усного й писемного мовлення, опанувати особливості мовної системи, специфіку використання різних мовних одиниць залежно від сфери та мети вживання, долучитися до вироблення мовних, мовленнєвих, комунікативних норм професійного спілкування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Голуб Н.Б. Комунікативно-діяльнісний підхід до вивчення лексикології в школі. Освіта Донбасу. 2003. № 1 (96). 18 с.
2. Любашенко О.В. Лінгводидактичні стратегії: проектування процесу навчання української мови у вищій школі: монографія. Ніжин: ТОВ "Видавництво "Аспект-Поліграф", 2007. 97 с.

ШУЛЬСЬКА Н.М., канд. філол. наук

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

РИМАР Н. Ю., канд. філол. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

СТВОРЕННЯ «НАВЧАЛЬНОЇ МАЙСТЕРНІ» ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗВО

У розвідці проаналізовано особливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), під час викладання лінгвістичних дисциплін у ЗВО, зокрема організації заняття у формі «навчальної майстерні». Описано потенційні можливості такої форми роботи зі студентами під час навчання мови. Указано також на переваги перетворення лекційного чи практичного заняття на «навчальну майстерню»: активну комунікативну діяльність усіх учасників, командну роботу, можливість поєднання різних форм навчальної праці.

Ключові слова: лінгвістичні дисципліни, ІКТ, «навчальна майстерня», ЗВО, лекція, практичне заняття, командна робота.

Нові підходи і вимоги до професійного становлення тих, хто навчається, зумовлюють істотні зміни в методиці організації навчального процесу в сучасному ЗВО, змісті й інструментах підготовки до практичної діяльності. Вектор діяльності викладача в університеті все більшою мірою зміщується в бік застосування на лекціях і практичних заняттях ІКТ, інноваційних форм роботи зі студентами як в аудиторний, так і в позааудиторний час. Сьогодні перед педагогами вищої школи поставлено завдання не лише навчати, а також виховувати людину інноваційного типу – конкурентоспроможну, здатну успішно працювати в команді, володіти лідерськими здібностями, бути творчою й уміти застосувати здобуті знання на практиці. Як зазначає Н. Грицишина, «сучасний випускник повинен володіти рядом компетенцій, а не просто набором знань, умінь і навичок, які не завжди можливо сформувати у межах звичних форм навчання» [1, 49 с.].

Орієнтуючись на європейську практику, українські ЗВО активно впроваджують інноваційні освітні (e-learning), мобільне навчання (m-learning), змішане навчання (blended learning), навчання із залученням інтерактивних методик, навчання за технологією тренінгу та ін. Як технології, популярними серед яких є такі форми навчання: distance learning, електронне навчання зауважує О. Коротун, «це відбувається у зв'язку з наявністю високошвидкісного Інтернету, високим рівнем комп'ютерної грамотності суб'єктів навчання та технічним (комп'ютерним) оснащенням вищих навчальних закладів» [2, 117 с.].

Із метою підвищення ефективності підготовки фахівців вищої школи, а також для перетворення навчальної діяльності в активну взаємодію, викладачі на лекційних і практичних заняттях усе частіше використовують навчання із залученням інтерактивних методик та ІКТ: ділові ігри, тренінги, майстер-класи в режимі онлайн, відеолекції, навчальні майстерні, навчальні форуми, доповнюючи їх технічним

(комп'ютерним) супроводом. Окрім того, використання ІКТ засвідчує переваги над традиційними методичними системами навчання в контексті реалізації особистісно-орієнтованого підходу, оскільки більшою мірою сприяють реалізації принципів індивідуалізації й диференціації навчального процесу, розширенню його змісту, підвищенню інтенсифікації і результативності навчання в цілому [3, 7 с.].

Однією з інтерактивних технологій під час викладання лінгвістичних дисциплін може бути створення так званої «навчальної майстерні» – нетрадиційного заняття, ґрунтованого на багатоплановій дидактичній і психологічній діяльності, спрямованого на вирішення визначеної навчальної проблеми і організованого відповідним способом. Функціонування «навчальної майстерні» на відміну від інших традиційних методів має такі переваги: по-перше, це активна комунікативна діяльність студентів, зреалізована переважно у формі діалогу; по-друге, учасники майстерні можуть працювати в команді, де модератором виступає як знайомий їм викладач, так і незнайома людина – запрошений відомий гість, фахівець-лінгвіст тощо. По-третє, ця технологія передбачає різні види навчальної праці, які дають можливість формувати і розвивати складні компетентності й навички. Ця інтерактивна технологія актуальна тим, що дозволяє створити комфортний клімат навчання та невимушену атмосферу навколо всіх суб'єктів навчальної діяльності. За таких умов у студентів формується креативне мислення, вони знаходять нові й цікаві підходи в розв'язанні запропонованих завдань, швидко вирішують поставлені проблеми, успішно засвоюють навіть складні розумові моделі.

«Навчальна майстерня» на занятті з мови не буде настільки ефективною, якщо під час її організації не використовувати різноманітні інтерактивні методи навчання, які важливо вміло поєднувати, а також комп'ютерний (технічний) супровід – мультимедійні засоби. Серед методів під час викладання лінгвістичних дисциплін в умовах «навчальної майстерні» можна використовувати ділові й рольові ігри, кейс-методи, відеотренінги, мозковий штурм, лекцію-діалог, роботу в парах і малих групах, дискусії (диспути), презентації, демонстрації, навчання дією через тренінги, моделювання ситуацій. Ця навчальна технологія має великий потенціал із погляду фізіологічно-психологічних особливостей тих, хто бере в ньому участь, адже, як відомо, за фізіологічно-мисленнєвими показниками людина засвоює лише 10 % прочитаної інформації, 20 % сприймає на слух, 30–40 % запам'ятовує під час візуалізації інформації, 60 % – в ході усного обговорення, 80 % – під час самостійного пошуку і формулювання проблеми, 90 % – під час самостійного формулювання і вирішення проблеми. Якраз робота в навчальній груповій майстерні із чітко окресленою тематичною спрямованістю передбачає самостійне формулювання і спільне вирішення поставлених проблемних завдань. Аби заняття з будь-якої лінгвістичної дисципліни перетворилося на високопродуктивну навчальну майстерню, повинна бути досягнута велика інтенсивність роботи в групі, а самостійність та активність кожного з учасників мусять бути максимальними. Перед викладачем – організатором навчальної майстерні – поставлені теж непрості завдання: він повинен обрати ті навчальні техніки, методи і прийоми, які відповідають ситуації і групі слухачів; під час

заняття необхідно підтримувати клімат «прийняття»; у навчальній групі повинна панувати «довірливість». Викладач як модератор майстерні скеровує діяльність учасників-студентів у потрібне русло, контролює увесь навчальний процес. Навчальну майстерню потрібно організувати так, аби кожен етап навчання був цікавим і значущим, давав можливість управляти навчальним процесом. У групі серед студентів повинна бути позитивна атмосфера підтримки, взаємоповаги і визнання, аби кожен мав можливість до відкритої комунікації. Для того, аби така форма роботи стала продуктивною, потрібно навчальний процес організувати так, аби навички формувалися поступово. Зважаючи на фізіологічно-психологічні особливості кожного студента – учасника групи, педагог повинен задіювати у ході такого заняття візуальні, емоційні, тактильні, аудіальні, вербальні та невербальні здібності кожного. Добре, коли під час навчальної майстерні присутнє активне оцінювання слухачів, яке більше мотивує, дає можливість прийняти на себе відповідальність за власне навчання, продовжує розвивати здібності.

Отже, можна зробити висновок, що створення «навчальної майстерні» має великий потенціал для навчального процесу, адже акцент зроблено на самостійному навчанні, де немає слухачів чи спостерігачів, а всі активні учасники. Студенти на такому занятті самі заохочені своєю результативністю, яка залежить як від динамічної колективної роботи, так і від індивідуального внеску кожного з його учасників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Грицишина Н.А. Технология «воркшоп» как одна из новых форм и методов обучения студентов иностранному языку. Альманах современной науки и образования. Тамбов: Грамота, 2012. № 3 (58). С. 49–51.
2. Коротун О.В. Методологічні засади змішаного навчання в умовах вищої освіти. Інформаційні технології в освіті. 2016. № 3 (28). С. 117–129.
3. Петухова Л.Є., Співаковський О.В. Актуальні питання формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів. Комп'ютер у школі та сім'ї. 2011. № 1. С. 7–11.

УДК 378.016:811.111'373.7]:2-051

ЛАБІНСЬКА Б.І., д-р пед. наук

НИКІФОРЧУК Ж.В., аспірантка

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ ЯК КОМПОНЕНТ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЧИТАННІ МАЙБУТНІХ БОГОСЛОВІВ

Виявлено, що серед напрямів модернізації вищої освіти є впровадження в освіту компетентнісного підходу. Визначено, що таке фразеологічні одиниці. Окреслено їх види, до яких відносяться фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності та фразеологічні вирази.

Встановлено, що вивчення фразеологічних одиниць для навчання професійно орієнтованої компетентності в читанні є важливим компонентом формування професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів.

Ключові слова: майбутній богослов, релігійні англомовні тексти, фразеологічна одиниця, фразеологічне зрощення, фразеологічна єдність, фразеологічний вираз, компетентність в читанні.

Одним з напрямів модернізації сучасної вищої школи є впровадження в освітню парадигму компетентнісного підходу, націленого на те, щоб сформувати у майбутнього богослова досвід здійснення певної діяльності задля вирішення практичних завдань. З'явилася нагальна потреба переглянути підходи до навчання іноземної мови. Зростаючий обсяг професійно спрямованої іншомовної інформації ставить майбутніх богословів перед необхідністю опрацьовувати значну кількість фахової інформації. Це, відповідно, суттєво підвищує вимоги до розуміння та осмислення змісту наукових іншомовних текстів, що значною мірою зумовлюється рівнем сформованості професійно орієнтованої компетентності в читанні [3, 131 с.].

Акцентуємо, що фразеологічні одиниці – це майже завжди яскраві, образні вислови, котрі є важливим експресивним засобом мови. Саме тому майбутні богослови повинні володіти цими скарбами іноземної мови. Значну кількість фразеологічних одиниць знаходимо в Біблії, Новому Завіті, псалмах, молитвах, заповідях та інших релігійних текстах, з якими майбутні богослови мають справу в професійній діяльності.

Становлячи собою єдність змісту і форми, фразеологічна одиниця розглядається як самостійна одиниця мови, здатна як і інші одиниці мови, виражати свою семантику, вступати з іншими одиницями мови в смислові та граматичні зв'язки, мати граматичні категорії, тобто виконувати самостійну синтаксичну функцію [2, 14–15 с.].

Найвідомішою є класифікація фразеологічних одиниць за ступенем злитості їх компонентів. Зважаючи на це, В.В.Виноградов розрізняє три типи фразеологічних одиниць: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності і фразеологічні вирази [1, 119 с.].

Фразеологічні зрощення – це такі ускладнені мовні знаки, які є неподільними, нерозчленованими стійкими словосполученнями, цілісне значення яких невмотивоване, тобто не впливає із значень слів-компонентів. Основною ознакою фразеологічних зрощень є їх семантична нерозкладність, неподільність, абсолютна неможливість виведення значення цілого звороту із значень компонентів [1, 121 с.].

Наведемо кілька прикладів:

I am the Alpha and the Omega – альфа й омега (тобто початок і кінець); *the salt of the Earth* – сіль землі (іншими словами найвидатніші представники певної групи); *to cast in two lepta* – лепта вдовиці/внести лепту (внести формально малий, але цінний за духовною суттю внесок); *a voice of one crying in the wilderness* – голос волаючого в пустелі (даремний заклик до кого-небудь, залишений без уваги, без відповіді); *to hid one's talent in the Earth* – закопати таланти у землю (невикористання своїх можливостей, талантів, втрату їх, а це означає – не догодити Богові); *there shall by no means be left*

here a stone upon a stone – каменя на камені не залишити (тобто знищити все повністю, зруйнувати вщент, дотла); *prepared spices and ointment* – одним миром мазані (так говорять про людей, котрих об'єднує якась спільна риса, часто ця риса являється негативною); *the things that are Caesar's to Caesar and the things that are God's to God* – Кесарю – Кесареви, Богові – Богови; *by the sweat of your face you shall eat bread* – трудитися в поті чола (важко працювати фізично).

Фразеологічні єдності – це теж стійкі словосполучення, які є семантично неподільними мовними структурами з цілісним значенням, яке, до речі, у фразеологічних єдностях може бути вмотивованим і є результатом впливу лексичних значень слів-компонентів [1, 131 с.]. Вони є найчисленнішою групою з-поміж визначених нами фразеологічних одиниць:

This son of mine was dead and lives again, he was lost and has been found – блудний син (той, хто повертається з каяттям та визнанням своїх провин); *lost sheep* – заблукана вівця (людина, що збилася з правильного життєвого шляху); *the stone that the builders rejected has become a cornerstone* – нарижний камінь (тобто головна ідея, події чи явища); *wolf in sheep's clothing* – вовк в овечій шкурі (так говорять про лицемірну, дволику людину); *take up one's cross* – нести свій хрест (мається на увазі виконання обов'язку до кінця); *for in the hand of the Lord there is a cup with foaming wine well mixed and he pours out from it* – випити гірку чашу (перетерпіти всі випробування, неприємності, якою б не була важкою справа); *tower of Babylon* – вавилонська вежа (тут ми розуміємо справу, що ніколи не буде завершена до кінця); *Judas's kiss* – Іудин поцілунок (себто зрадництво, лицемірство); *come to a place called Golgotha* – іти на Голгофу (іти на важку, часом безнадійну справу, на страждання за когось); *crown of thorns* – тернистий шлях (тобто страждання, дуже тяжкий життєвий шлях, усипаний численними випробуваннями та проблемами); *to wash one's hands* – умивати руки (так кажуть про ухилення від відповідальності за що-небудь).

Фразеологічні вирази – комунікативно-предикативні словосполучення, які є структурно співвіднесеними з реченнями і висловлюють конкретне судження, в якості котрих виступають різні прислів'я та приказки, крилаті вирази, афоризми [1, 135 с.]. І саме в них виділяємо наступні стилістичні фігури: порівняння, метонімію, метафори, епітети, антитезу. Наведемо приклади афоризмів та стилістичних фігур, котрі в них виокремлюємо:

Wise as Solomon – мудрий як Соломон (порівняння); *love your neighbor as yourself* – люби ближнього свого, як самого себе (порівняння); *as poor as Lazarus* – дуже бідний (порівняння); *man shall not live on bread alone* – не хлібом одним живе людина (метонімія); *the curse of Cain* – Каїнова печать (метонімія) *for out of the abundance of the heart the mouth speaks* – чим серце наповнене, те говорять уста (метафора); *to sprinkle dust on one's heads* – посипати голову попелом (метафора); *judgement of Solomon* – суд Соломона (метафора); *Cain and Abel* – Каїн та Авель (антитеза); *Eden garden* – едемський сад (епітет).

Серед крилатих виразів зустрічаємо: *the apple of one's eye* – берегти як зіницю ока (порівняння); *I am sending you all like lambs among wolves* – оце посилаю я вас, як ягнят між вовки (порівняння); *Herod* – Ірод (розуміємо як «тиран», «мучитель»)

(метонімія); *daily bread* – хліб насушний (епітет); to fall on good soil – на добрий ґрунт впасти (метафора).

Наводимо також приклади прислів'їв, котрі у більшості випадків є метафоричними: *do not give what is holy to dogs and do not throw your pearls before swine, lest they trample them under their feet and turn and tear you piece* – не розсипайте перлин перед свинями; *do not put new wine into old bottles* – не наливайте нове вино в старі міхи; *the spirit is willing but the flesh is weak* – дух бадьорий, але немічне тіло; *for the laborer is worthy of his hire* – робітник вартий своєї зарплати; *knock and it shall be opened* – стукайте і вам відчинять; *do not judge that you be not judged* – не судіть і не судимі будете; *therefore what God has yoked together, let man not separate* – що Бог з'єднав, людина хай не розлучає (мова йде про таїнство вінчання); *for each tree is known by its own fruit* – дерево з плоду свого пізнається.

У результаті ми доходимо висновку, що в релігійних англomовних текстах (Біблії, Новому Завіті, псалмах, молитвах тощо) використовуються різні фразеологічні одиниці, серед яких фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності та фразеологічні вирази. Вивчення фразеологічних одиниць для навчання професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів є основою здійснення загальноосвітньої та мовної підготовки студента до життя і практичної діяльності. Безсумнівно, читання професійно орієнтованих текстів розвиває мислення, а інформація, котру отримує майбутній богослов у процесі читання, розвиває його світогляд і збагачує знання про релігію.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Виноградов В.В. Избранные труды. Лексикология и лексикография. Москва: Наука. 1977. 312 с.
2. Лабінська Б.І. Німецькі фразеологізми з компонентом на позначення фізичного стану людини : дис. ... канд. філ. наук: 10.02.04. Чернівці, 2004. 145 с.
3. Савелюк Н.М. Психолінгвістичні особливості релігійного дискурсу (теоретичний аспект). Східноєвропейський журнал психолінгвістики. 2015. Т. 2. № 1. С. 124–133.
4. BibleGateway.com: A searchable online Bible. URL: <https://www.biblegateway.com/>

УДК 81-11:001.4

БАРАН Н.А., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ВНЕСОК ОЛЕНИ КУРИЛО В РОЗБУДОВУ УКРАЇНСЬКОГО ТЕРМІНОЗНАВСТВА

В публікації мова йде про розвиток термінознавства в Україні в 1920-х – 1930-х роках, постаті відомих мовознавців цього періоду й зокрема внесок Олени Курило в українську науку. Ім'я цієї вченої було викреслене зі списків науковців радянського періоду історії та науки.

Ключові слова: термін, термінознавство, термінологія, термінографія, пуризм, етнографічна школа.

OLENA KURYLO AND HER CONTRIBUTION TO THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN TERMINOLOGY

The publication deals with the development of terminology in Ukraine in the 1920s –1930s, famous linguists of this period, and in particular the contribution of O. Kurylo to Ukrainian science. The name of this scientist was removed from the lists of scholars who belongs to the Soviet period of history and science.

Keywords: term, terminology, Terminography, purism, ethnographic school.

The Ukrainian terminology of the 20-30s of the 20th century is devoted to the works of Y. Shevelyov, T. Panko, I. Kochan, H. Matsuk, E. Regushevsky, N. Hlibchuk and many other scientists, because this period in the history of national science was quite productive, and scientific achievements of these years became the basis for the further development of linguistics and terminology.

N. Hlibchuk states: “After the famous scientists of the 19th century – Olexandr Potebnya, Kost Mykhalchuk, Pavlo Zhytetskyi – the second wave of development marked the 20s of our century, when Vsevolod Hantsov, Olena Kurylo, Ievhen Tymchenko, Petro Buzuk, Mykola Sulyma, Ivan Zilynskyi, Vasyl Simovych”[3, 5 p.].

All these linguists and their writings were destroyed by the Stalin (Soviet) regime, and it was forbidden to speak and write about this for a long time. The following scholars founded Ukrainian linguistics: Oleksa Synyavskyi investigated Spelling, Vsevolod Hantsov – Orthoepy and Morphology, and Olena Kurylo – word formation, Syntax, Phraseology and Terminology. “The modern Ukrainian literary language would have been somewhat different in nature without the activity of these linguists” [3, 45 p.].

O. Kurylo is a prominent but unjustly forgotten scientist who has worked in various fields of Ukrainian linguistics: Terminology, Phonetics, Phonology, Morphology, Syntax, Dialectology, Language History, as well as Stylistics, Speech Culture.

Yu. Shevelov considered O. Kurylo to be a representative of extreme purism, because the author searched term units from the popular language, trying to protect it from the Russian influence [15, 16]. Similar processes also took place in other revived nations: the Czech freed from Germanism, Romanian from Slavonicisms, Bulgarian from Turkish influence. Unfortunately, many ideas of O. Kurylo and other scholars were not implemented, they were unfairly forgotten, because at that time Ukraine had neither an independent state (like the Bulgarians or Romanians), nor at least cultural autonomy (like the Czechs) [3, 23 p.].

At the beginning of her scientific activity, O. Kurylo participated in the Ukrainianization of the school. In 1918 she published her “Primary Grammar of the Ukrainian Language”, which has endured 11 editions [3, 4 p.].

She created a series of terminological dictionaries for students in different disciplines: “Dictionary of Ukrainian Physical Terminology” (Project), 1918; “Russian-Ukrainian Dictionary of Medical Terminology”, 1918; “Dictionary of Chemical

Terminology” (Project), 1923. In these lexicographic works O. Kurylo developed the theoretical foundations of Ukrainian term formation. She defended the position of the ethnographic school, which included A. Krymskyi, Ie. Tymchenko, M. Hladkyi, S. Smerechynskyi, and outside the USSR – V. Simovych and I. Ohienko. These scholars preferred words-terms in the everyday language, the possibilities of which were not absolutized by A. Kurylo. The scientist offered synonyms from the vernacular, when she could not find units, then she used international equivalents. She used term units from everyday language in order to protect terminology from foreign influence [3, P. 5–6].

O. Kurylo has not implemented most of her ideas because of the political situation in Ukraine, but in general her lexicographic activity was useful and extremely relevant. The dictionaries she has written have influenced the formation of the Ukrainian terminology system, they are considered as a source of study the formation of Ukrainian terminology.

REFERENCES

1. NominaAnatomicaUcrainica: анатомічні назви, прийняті в Базелі на IX- х зборах / ред. О. Курило. К., 1925. 82 с.
2. Гамалія В.М. Внесок Олени Курило в українську наукову термінологію. Нариси з історії природознавства і техніки. № 44. 2002. С. 173–177.
3. Глібчук Н. М. Мовознавчі погляди Олени Курило: дис. ... на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спец. 10.02.02. – українська мова. Львів: Львівський державний університет ім. І. Франка, 1994. 167 с.
4. Єщенко Т. Репресії сталінського режиму проти становлення мови медичної науки на національному ґрунті (на прикладі наукової творчості Олени Курило). С. 51 – 57.
5. Національна пам'ять (на вшанування жертв тоталітаризму). Міжуніверситетський збірник наукових праць. Випуск II. Львів: Друкарня ЛНМУ ім. Данила Галицького, 2018. 134 с.
6. Кочан І. Українське термінознавство 1920-х років: погляд з позицій ХХІ століття. Вісник Львівського університету. Серія філологічна. 2011(а). Вип. 52. С. 122–129.
7. Курило О. Початкова граматика української мови. Львів; Вінниця: З друк. Наук. т-ва ім. Шевченка: Поділля. Ч. 2, 1921. 40 с.
8. Курило О. Українська мала енциклопедія: 16 кн.: у 8 т. / проф. Є. Онацький. Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині. 1960. Т. 3, кн. VI: Літери Ком – Ле. 798 с.
9. Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004, 2008. 303 с. (1920).
10. Матіяш Д. В. Внесок Олени Курило в розвиток сучасної української літературної мови. Молода нація. Вип. 10. 1999. С. 195–215.
11. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство: підручник. Львів: Світ, 1994. 216 с.
12. Українська – не російська: фільм, 1 червня 2019 р. Історична правда з Вахтангом Кіпіані. URL: <https://www.youtube.com>zik.ua/en/tv/video/216821>
13. Хвиля А. Знищити коріння українського націоналізму на мовному фронті. Х., 1993. 143 с.
14. Ципердюк О. Мовознавча термінологія в праці Олени Курило «Уваги до сучасної української мови». Фахова мова як динамічний функційний різновид загальнонародної мови: збірник наукових праць II Всеукраїнської науково-практичної конференції 30-31 травня 2013 р. Луганськ: Ноулідж, 2013. С. 150–163.

15. Чернобров Ю. Граматичні праці О.Б. Курило в контексті творення питомої української синтаксичної термінології. Семантика мови і тексту: матеріали XI Міжнародної наукової конференції, Івано-Франківськ, 26–28 вересня 2012 р. Івано-Франківськ, 2012. С. 672 – 673.

16. Шевельов Ю. Портрети українських мовознавців. К.: Вид. дім «КМ Академія», 2002. 132 с.

17. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900-1941): стан і статус. Б.м.: Сучасність, 1987. 295 с.

Секція: **ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ**

УДК 340

БРОВКО Н.І., д-р юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

РЕФОРМУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Акцентовано увагу на реформуванні вітчизняної системи освіти, зокрема проаналізовано основні положення Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту». Встановлено, що незважаючи на важливі зміни у національному освітньому законодавстві, воно потребує подальшого реформування у контексті його інтернаціоналізації.

Ключові слова: система освіти, освітнє законодавство, освіта, вища освіта, реформування освіти, інтернаціоналізація освіти.

Шляхінноваційного, європейського розвитку українського суспільства обумовлює трансформацію системи виховання, навчання та освіти в нашій державі. Можна з впевненістю констатувати той факт, що вітчизняна система освіти потребує докорінного реформування. Заклади освіти повинні бути конкурентноспроможними у світовому освітньому просторі, адже виклики часу диктують свої умови.

Питання інтернаціоналізації освіти на сьогодні є досить актуальними. Варто звернути увагу на те, що в нашій державі цей процес вже відбувається. Першим кроком на цьому шляху було прийняття Верховною Радою України 5 вересня 2017 р. Закону України «Про освіту» [163], у якому метою освіти визначено всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та

спрямування власної діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян з метою забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

Закон України «Про освіту» 2017 р. оперує сучасними термінами та надає роз'яснення щодо окремих понять в галузі освіти (ст. 1), зокрема визначає поняття автономія, академічна свобода та академічна доброчесність, електронний підручник (посібник), заклад освіти, здобувачі освіти, індивідуальна освітня траєкторія та індивідуальна програма розвитку, інклюзивне навчання, якість освіти та якість освітньої діяльності тощо.

Таким чином, можна дійти висновку, що хоча законодавчу діяльність не можна вважати дослідницькою, у цьому законі фактично сформовано понятійний апарат у галузі освіти, який ґрунтується на багаторівневій концепції методологічного знання та передбачає застосування методів пізнання, які характерні для філософії, соціології, економіки, конституційного та інших галузей права, що безумовно варто зарахувати до його позитивних характеристик.

Інтернаціоналізація стає вкрай важливим фактором у сучасній вищій освіті, тому що зумовлює постійне підвищення якості надання освітніх послуг, конкурентоздатності, отже, є вирішальним чинником у покращанні позицій в міжнародних рейтингах. Тому окрему увагу слід звернути на положення Закону України «Про вищу освіту».

Наразі у галузі вищої освіти передбачається стратегічне завдання – перехід до гнучкої, ступеневої системи підготовки фахівців для підвищення освітнього і культурного рівня суспільства, піднесення вищої освіти в Україні на рівень досягнень найбільш розвинених країн світу шляхом здійснення ряду міжнародних проектів та інвестицій. Необхідно вивести українські заклади освіти на новий якісний рівень та створити умови для їх інтеграції у світовий науково-освітній простір. Підписання Президентом України законопроекту щодо вдосконалення вищої освіти 18 грудня 2019 року мало на меті врегулювання процедури ліцензування освітньої діяльності, вступу на навчання для здобуття вищої освіти, реалізації міждисциплінарних освітніх програм, створення умов для зміцнення європейських засад функціонування системи вищої освіти, що сприятиме її зближенню із системами інших країн Болонського процесу, а також збільшенню прозорості, доброчесності, автономії, відповідальності головних учасників освітнього процесу за результат.

Закон України «Про вищу освіту» має важливе значення для подальшого вдосконалення національного освітнього законодавства, адже визначає поняття академічна мобільність та академічна свобода, професія, для якої запроваджене додаткове регулювання, регіональне замовлення у сфері вищої освіти, студентоцентроване навчання, якість вищої освіти тощо.

Таким чином, можна дійти висновку, що вітчизняна законодавча база системи освіти знаходиться на шляху реформування і ці кроки є позитивними, адже відповідають міжнародним стандартам. Водночас потрібно констатувати, що

українська освітня діяльність образно кажучи «стоїть на початку шляху» та потребує продовження провадження реформ. Зокрема, удосконалення потребують проблеми визначення природних здібностей дитини до певного роду суспільно корисної діяльності, уникнення перевантаження здобувачів освіти знаннями. Необхідним є чітке дотримання мети закладом освіти та виконання завдань, які ставляться перед ним.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. Ст. 380.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти» від 18 грудня 2019 р. № 392-IX.

УДК 343

СИМАКОВА С.І., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ДО ПИТАНЬ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У тезах конференції розкрито питання інтернаціоналізації вищої освіти в Україні та окреслено проблемні питання оцінки якості вищої освіти.

Ключові слова: інтернаціоналізація, вища освіта, заклад вищої освіти, міжнародний інститут, інформаційно-комунікаційні технології, державна політика.

У сучасному суспільстві вища освіта виконує особливу роль і від ефективності її місії залежить розвиток соціально-економічної та духовно-культурної сфер в державі.

В умовах інтернаціоналізації освіта виходить за національні рамки і стає міжнародним інститутом, а отже фактором глобального розвитку людства. З одного боку посилюється конкуренція вищих навчальних закладів та водночас розширюється співпраця близьких за рівнем університетів. При цьому вища освіта покликана реагувати на виклики сучасності, зростаючі потреби в оновленні знань, сприяючи навчанню упродовж усього життя.

Інтернаціоналізація вищої освіти як явище та як процес, що впливає на розвиток вищої освіти у світі та є одним із важливих напрямів освітньої політики, перебуває у центрі уваги дослідників, інших зацікавлених осіб, зокрема тих, хто визначає політику розвитку вищої освіти. Інтернаціоналізація вищої освіти в Україні обумовлена цілеспрямованою державною політикою щодо європейської інтеграції та реформування вищої освіти – підписання Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом, отримання асоційованого членства України у

восьмій Рамковій програмі Європейського Союзу з наукових досліджень та інновацій «Горизонт 2020», розроблення Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», прийняття нових законів України «Про вищу освіту» й «Про наукову і науково-технічну діяльність», запровадження Національної рамки кваліфікацій та інших інструментів Болонського процесу [1, 6 с.].

Доцільно було б погодитись з науковцем А. Сбруєвою, яка вважає, що головними причинами розвитку інтернаціоналізації вищої освіти та чинниками, що сприяють її прискоренню в кінці ХХ – на початку ХХІ ст., є «масовізація вищої освіти в умовах сприятливого економічного та технологічного клімату, позначеного швидким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ); розвиток глобальної конкуренції послуг, товарів та робочої сили; інтернаціоналізацію ринків робочої сили; здешевлення транспортних послуг і можливостей отримання інформації через ІКТ» [2, С. 14–15].

У працях С. Вербицької наголошується, що інтернаціоналізацію вищої освіти слід сприймати не як поодинокий випадок в історії розвитку університету, а як багатокомпонентний тривалий процес, інтегрований у діяльність, що спрямована на досягнення стратегічних цілей закладу вищої освіти (далі – ЗВО). Констатація факту, що інтернаціоналізація стала невід'ємною практикою ЗВО, можлива при виконанні двох умов: цілковитій сумісності результатів інноваційного процесу з існуючою ситуацією (норми, цінності, цілі) у закладі та їхня рентабельність з позиції зацікавлених осіб [3–4].

Міжнародні дослідження якості вищої освіти засвідчують, що показники якості вищої освіти України є доволі неоднорідними. З одного боку за кількісним показником – охоплення вищою освітою – Україна перебуває в числі перших 10 - 15 країн світу. Доволі високі показники має математична і природнича освіта - Україна посідає тут місце не нижче 50-го. За якістю освіти з менеджменту місце України коливається біля сотого. Невисокий міжнародний рейтинг системи вищої освіти показують і дані про іноземних студентів. Так, Україна посідає, за даними Євростату та Держстату України за 2012 рік 30-е місце за часткою іноземних студентів у загальній чисельності студентів українських закладів вищої освіти [5].

Серед іноземних студентів в Україні переважають вихідці з колишніх радянських республік: Туркменістану, Азербайджану, а також вихідці з Китаю, Індії, Нігерії, Іраку. Водночас кількість українських студентів, які навчаються у західних країнах протягом останніх шести років збільшилась на 82 % [5]. А це є проблемою для нашої країни, адже велика кількість наших студентів, так і не повертаються на Україну, а залишаються працювати та проживати після закінчення закладу освіти.

Загальнонаціональне опитування проведене Фондом «Демократичні ініціативи» в Україні, вказує на невисоку оцінку якості вищої освіти, слабкий зв'язок вищої освіти з ринком праці. Половина опитаних вважають, що вища освіта потребує реформування. Серед проблем вищої освіти респонденти вказують на недостатню підготовку до виходу на ринок праці [6]. І це дійсно такі питання є болючими та підлягають вирішенню, зокрема шляхом підвищення рівня вищої

освіти і вищих навчальних закладах, покращення співпраці з виробництвом, відведення більшої кількості годин для проходження стажування за фахом, задля кращого розуміння професії, та набуття професійних компетентностей. Наслідуючи міжнародний досвід розвинених країн, доцільно було б започаткувати проведення навчання-роботи на виробництві (зокрема оплачуваної) протягом 4 семестрів. Після отримання практичних навичок на виробництві, проходити теоретичну частину у закладі вищої освіти, при цьому здавати підсумкові контролю із залученням керівника виробництва. Тим самим заклад вищої освіти після закінчення навчання мав би вже готового спеціаліста, який був би спроможний навіть розпочати власну справу, завдяки чому можна було б уникнути вихід на ринок недостатньо підготовлених робітників. Про те, необхідно при цьому враховувати специфіку кожної спеціальності та ґрунтовно підходити до розподілу навчальних годин.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дебич М.А. Д 11 Теоретичні засади інтернаціоналізації вищої освіти: міжнародний досвід: монографія. Ніжин: ПП Лисенко. 2019. 408 с.
2. Сбруєва А.А. Глобальні та регіональні тенденції розвитку вищої освіти в умовах побудови суспільства знань: препринт. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. 80 с.
3. Вербицька С.В. Інтернаціоналізація вищої освіти як інноваційний вимір діяльності вищих навчальних закладів України. Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць. Серія: Педагогіка та психологія. Вип. 468. Чернівці: Чернівецький національний університет. 2009. С. 53–63.
4. Вербицька С.В. Міжнародна студентська академічна мобільність: етапи розвитку та суб'єкти організації. Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки. Вип. 45. 2009. С. 20–26.
5. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року. URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/NT1109.html.
6. Опитування – Фонд «Демократичні ініціативи», 2019. URL: <https://dif.org.ua/category/opinion-polls>.

УДК 342.951:351

ДЕМ'ЯНЧУК Ю. В., канд. юрид. наук

Білоцерківський інститут економіки та управління Університету «Україна»

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УМОВАХ ОСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН

У даній тезі доповіді розглянуто основні аспекти правових засад забезпечення запобігання і протидії корупції у контексті викладання освітніх дисциплін. На освітньому рівні розроблено модель запобігання і протидії корупції щодо якості підготовки фахівців освіти на основі юридичної практики протидії корупції в Україні вцілому. Сьогодні Закони України щодо протидії корупції імплементуються без належного ефекту.

Ключові слова: корупція, засади запобігання, освіта, протидія корупції, права людини, освітні дисципліни.

Моделювання правових засад запобігання і протидії корупції в умовах освітніх дисциплін як метод наукового дослідження відіграє винятково важливу роль у пізнанні соціальних явищ і процесів і їх сутності. Воно є універсальним методом і у плані перетворення майбутнього: неможливо здійснювати соціальні перетворення, не маючи належного інноваційного проекту.

Сучасна Україна стала полігоном для різних соціальних експериментів. Тому, у її історії неважко знайти різні типи моделей протидії корупції в умовах освітніх дисциплін.

Слід підкреслити, що корупція в діяльності органів державної влади й управління сприяє розвитку організованої злочинності, створює поживний ґрунт для розвитку осередків екстремізму та тероризму, ставить під загрозу реалізацію національних проектів, а також підриває всі державно-правові реформи, що в даний час проводяться в нашій країні. Усі ці та ряд інших проблем роблять об'єктивно необхідним визначення шляхів правових засад запобігання і протидії корупції в умовах освітніх дисциплін у різних напрямках діяльності фахівців освіти.

Результати вивчення проблеми запобігання і протидії корупції свідчать, що як у нашій країні, так і за кордоном однією із причин зростання корупції в умовах освітніх дисциплін є неналежна якість нормативно-правової основи діяльності. У даний час доводиться констатувати, що чинна законодавча, а також інша нормативно-правова база не настільки оптимально регламентують виконавчо-розпорядчу діяльність фахівців освіти, які надають громадянам, а також юридичним особам відповідні публічні послуги.

Названі причини в більшості мають об'єктивний характер, але є ще низка суб'єктивних проблем, впливати на які за допомогою норм права досить складно.

Для зниження ступеня небезпеки корупційних ризиків в умовах освітніх дисциплін необхідне створення й ефективне використання системи антикорупційних заходів, що повинні включати: послідовне застосування адміністративних регламентів у діяльності фахівців освіти; оптимальне визначення прав, обов'язків, а також режиму юридичної відповідальності органів публічної влади; уведення чітких процедур прийняття адміністративних рішень; використання методики аналізу правових актів на предмет корупціогенності; роз'яснення антисоціального характеру корупції і її негативних наслідків для суспільства, держави та громадян [1].

На підставі вищевикладеного, можемо з упевненістю зазначити, що адміністративна юстиція, безумовно, може внести свій неоціненний внесок у справу запобігання і протидії корупції в умовах освітніх дисциплін, а також сприяти вирішенню юридичних конфліктів між громадянином і особою органу влади.

Корупція поряд із бюрократизмом, при поєднанні з низьким рівнем моральності багатьох представників апарату, суттєво деформує проголошену політику та законодавчу базу фахівців освіти. Низька якість організації діяльності адміністративних органів, соціально-психологічний мікроклімат, що склався в них, стиль функціонування, кругова порука призводить до того, що замість протидії

корупції, такі органи самі виявляються висококорумпованими.

Зусилля, що вживаються державою у справі запобігання і протидії корупції в умовах освітніх дисциплін цілком виправдані. На основі Закону України, корупція є серйозною загрозою діяльності публічної влади. Вона підриває довіру населення до інститутів держави, породжуючи правовий нігілізм населення [2].

У даний час корупція кидає виклик державі, що вже може діяти та просто споглядати, як корупцією захоплюються все нові та нові рубежі.

Тому, видається очевидним, що для ефективної діяльності із запобігання і протидії корупції в умовах освітніх дисциплін сьогодні необхідно впроваджувати правові заходи нормативно-правового забезпечення наявних механізмів задля уможливлення розповсюдження корупційних впливів уцілому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дем'янчук Ю.В., Суббот А.І. Інституційно-функціональний зміст механізму забезпечення режиму законності та правопорядку посадових осіб із урахуванням зарубіжного досвіду. Науковий міжнародний журнал „Альманах міжнародного права”. Одеса, 2016. № 13. С. 4–13.
2. Дульський О.О. Зарубіжний досвід інституційного забезпечення боротьби з корупцією. Реалії і перспективи його впровадження в Україні. Боротьба з організованою злочинністю та корупцією (теорія та практика). Київ, 2017. Вип. 1. С. 108–116.

УДК 351.713:342.951

СИДОРЕНКО В.В., канд. юрид. наук

Білоцерківський інститут економіки та управління ВНЗ Університет «Україна»

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Досліджено основні організаційно-правові аспекти та стратегічні концепти залучення закладами вищої освіти іноземних студентів крізь призму сучасних тенденцій державного регулювання освітньої галузі в Україні.

Ключові слова: інтернаціоналізація, заклад вищої освіти, іноземні студенти, міжнародна інтеграція, правове регулювання.

Інтернаціоналізація закладів вищої освіти (далі – ЗВО) супроводжується виробленням комплексу нормативно-правових документів, а також вимагає чіткої стратегії і наукового обґрунтування її здійснення. Основними технологіями, стратегічної інтернаціоналізації діяльності ЗВО, є: рекрутинг іноземних студентів, створення підготовчих факультетів для іноземних студентів, запровадження елементів дистанційного навчання, розширення переліку додаткових освітніх послуг, підвищення кількості навчальних дисциплін, що викладаються англійською

мовою, впровадження проєктів з підвищення кваліфікації викладачів за кордоном, залучення міжнародних грантів і стипендій для навчання іноземних студентів тощо.

В сучасних умовах основними аспектами інтернаціоналізації вищої освіти є підвищення якості освіти, розширення доступу до вищої освіти і наукових досліджень внаслідок активної академічної мобільності, підвищення кваліфікації викладачів і науковців шляхом встановлення зв'язків з міжнародними партнерами, підготовка фахівців з навичками кросскультурної комунікації, збільшення обсягів фінансування і диферсифікація його джерел, а також, як наслідок, підвищення ефективності діяльності університетів. Через отримання зазначених вище переваг інтернаціоналізація вищої освіти позитивно впливає на національну економіку, забезпечуючи формування людського та інтелектуального капіталу високої якості, інтеграцію у світовий простір і підвищення міжнародної конкурентоспроможності [4, 110 с.].

Проте, інтернаціоналізація вищої освіти є процесом біполярним, спрямованим як на забезпечення академічної мобільності, так і на експорт освітніх послуг та інтеграцію до глобальної академічної системи на основі відповідності кращій світовій практиці і міжнародним стандартам вищої освіти. Неспроможність забезпечити відповідність та належний рівень якості освітніх послуг спричиняє ризик для вітчизняної системи управління освітою надалі залишатися поза конкуренцією в боротьбі за іноземного студента [1, 210 с.].

Цю тезу підтверджує дослідження положень Закону України «Про вищу освіту» дозволяє стверджувати, що в ньому відсутнє поняття інтернаціоналізації вищої освіти. Проте, в переліку принципів, на яких ґрунтується державна політика у цій сфері, називається принцип «міжнародної інтеграції та інтеграції системи вищої освіти України у Європейській простір вищої освіти, за умови збереження і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи». Також передбачено, що одним з основних завдань вищого навчального закладу є «налагодження міжнародних зв'язків та провадження міжнародної діяльності в галузі освіти, науки, спорту, мистецтва і культури» [3]. Викладення абстрактних конструкцій в чинній редакції Закону України «Про вищу освіту» жодним чином не сприяє залученню іноземних студентів та підвищенню міжнародного іміджу ЗВО України в світі. Вбачається відсутність нормативно обґрунтованої моделі реалізації державної політики у напрямку міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти, залишаються несформованими засади для реалізації різних форм інтернаціоналізації вищої освіти, які довільно інтерпретуються окремими навчальними закладами, що в свою чергу призводить до зниження якості освітніх послуг та низькій конкурентоздатності вітчизняних навчальних закладів на міжнародному ринку освітніх послуг. Таким чином, держава фактично стимулює ЗВО на розроблення власних стратегій щодо залучення іноземних студентів та створення привабливих умов їх навчання. Водночас не всі сучасні університети

розуміють власні вигоди від такого залучення, крім збільшення позабюджетного фінансування та покращення матеріального забезпечення викладачів.

Проблеми починаються з процесу залучення потенційних студентів, якими займаються «незрозумілі» приватні агенції, діяльність яких не регламентується ні державою, ні університетами. Досить часто такі посередники надають не правдиву інформацію про навчання в нашій країні, внаслідок чого страждає імідж закладу. Тут переплітаються абсолютнорізні фактори, починаючи з мовної та соціальної ізоляції і до формального ставлення до отримання іноземними студентами дипломів про вищу освіту. Україна є єдиною середєвропейських країн, де не передбачені ніякі вступні іспити для іноземних абітурієнтів, а зарахування відбувається на підставі подання документів та співбесіди. Це приводить до зниження якості знань серед даного контингенту вступників. Ситуація з мовою навчання є невизначеною, навчання на підготовчому відділенні протягом 8–10 місяців не завжди забезпечує достатній рівень знання української мови, що призводить до неможливості повноцінно спілкуватись та засвоювати необхідний обсяг знань [2, С. 103–104].

Таким чином, слід визнати, що показник частки іноземних студентів є одночасно як показником міжнародної інтеграції ЗВО та його місця на міжнародному ринку освітніх послуг, так і похідною величиною якості освітнього середовища всередині країни, а діяльність суб'єктів управління системою вищої освіти повинна бути зосереджена не стільки на збільшенні частки іноземних студентів, на відміну від самих закладів вищої освіти, скільки на підвищенні якості нормативно-правових документів в царині надання освітніх послуг. У кінцевому випадку саме якість вищої освіти у тій чи іншій країні сприяє збільшенню кількості іноземних студентів, а якісна стратегія окремого навчального закладу щодо залучення іноземних студентів є одним з основних показників його рівня міжнародної мобільності та перспектив отримання додаткових джерел фінансування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Василенко О.В. Інтернаціоналізація вищої освіти в Україні: державно-управлінські аспекти. Публічне управління та митне адміністрування. 2018. № 1 (18). С. 208–212.
2. Лисак О.Б. Освіта іноземців в Україні: сучасний стан, проблеми та маркетинговий погляд на шляхи їх подолання. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2016. № 4. С. 102–107.
3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Відомості Верховної Ради. 2014. № 37–38. ст. 2004.
4. Семенець Ю. О. Інтернаціоналізація вищої освіти: у пошуку перспектив вдосконалення стратегії провідних українських ВНЗ. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 14(2). С. 108–113. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_14\(2\)_24](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_14(2)_24)

КОВАЛЬЧУК І.В., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Висвітлено питання нормативного та, зокрема, законодавчого забезпечення академічної доброчесності в Україні. Доведено, що питання доброчесності є актуальним у зв'язку з поширенням різних практик нечесності, необхідністю розмежувати боротьбу з порушеннями академічної доброчесності та захистом інтелектуальної власності, необхідністю деталізації норм Закону України «Про освіту» у спеціальних освітніх законах та внутрішніх нормативно-правових документах навчальних закладів та наукових установ.

Ключові слова: академічна доброчесність, плагіат, фальсифікація, законодавство.

Вперше принципи академічної чесноти були викладені у статті «Вчителі та академічна чеснота» у 1997 р. (Видання «Синтез: закон та політика у вищій освіті»). У ній визначено десять принципів: підтверджено важливість академічної чесноти; любов до навчання; ставлення до учня як до самостійної людини; створення атмосфери довіри в аудиторії; заохочення відповідальності студентів за академічну доброчесність; формулювання чітких очікувань студентів; розробка справедливих і відповідних форм оцінки; обмеження можливостей академічної нечесності; оскарження академічної недоброчесності, коли такі випадки трапляються; допомога у визначенні та підтримці загальноуніверситетських стандартів академічної доброчесності [1].

У 2014 році було започатковано створення «Загальноєвропейської платформи для етики, прозорості та чесності в освіті (ETINED)». Під час підготовки до сьомого Празького форуму «На шляху до загальноєвропейської платформи з питань етики, прозорості та чесності в освіті», який відбувся 1-2 жовтня 2015 року, було затверджено проекти нормативних документів, в результаті яких ця платформа була сформована [5].

Закони України «Про освіту» та «Про авторське право та суміжні права» містять надзвичайно близькі поняття «академічний плагіат» та «плагіат», які мають певний рівень схожості, але також мають суттєві відмінності, які потребують додаткового аналізу для забезпечення правильного використання в академічній та судовій практиці з метою запобігання ухиленню від відповідальності за помилки. Нерозуміння цих розбіжностей неодноразово було причиною дискусій та суперечливих рішень спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій, експертних рад та Державної атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України, а в деяких випадках вони призводили до затвердження рішень спеціалізованих вчених рад про присвоєння наукових ступенів за результатами захисту дисертацій із чіткими ознаками академічного плагіату.

Закон України «Про освіту» [4] містить визначення основних термінів та рамкових вимог до академічної доброчесності, а також передбачає, що спеціальні

закони про освіту та внутрішні документи освітніх установ повинні встановлювати види академічної відповідальності (включаючи додаткову та / або детальну) учасникам навчально-виховного процесу за конкретні порушення академічної чесноти, форми та види академічної відповідальності навчальних закладів, порядок виявлення та встановлення фактів академічної чесноти. Але сьогодні спеціальні закони, крім Закону України «Про вищу освіту», прийнятого в 2014 році, не містять стандартів щодо академічної доброчесності. Нові проекти цих законів ще знаходяться на різних стадіях розробки чи розгляду у Верховній Раді. Що стосується нормативних документів вищих навчальних закладів, то в більшості випадків вони відсутні або не повністю відповідають рамковим вимогам Закону України «Про вищу освіту» [3].

До питань, що потребують досліджень, належить визначення співвідношення академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності та юридичної відповідальності; визначення необхідних передумов застосування академічної відповідальності та процедур доведення порушень тощо. На сьогоднішній день не існує ніяких доведених алгоритмів і методів виявлення академічного плагіату із зарубіжних джерел, які були випробувані і придатні для практичного використання, виготовлення і фальсифікації результатів досліджень. Аналіз ускладнюється наявністю різних поглядів в теорії права на поняття юридичної відповідальності, а також протиріччями між діючими нормативними правовими актами, що належать до сфери освіти.

У європейських країнах і Сполучених Штатах академічна відповідальність зазвичай розглядається як відповідальність перед академічною спільнотою за порушення її етичних норм. Тому всі вимоги і процедури викладені в документах навчальних закладів, наукових установ і бібліотек. В Україні Закон України «Про освіту» визначає академічну доброчесність як «набір етичних принципів і норм, визначених законом ...» [4]. При цьому деякі юристи і юриспруденція часто не визнають інші види регулювання суспільних відносин, крім законодавства та інші види відповідальності, крім юридичної.

Академічний плагіат активно контролюється в академічних колах. Наприклад, в Об'єднаному Королівстві є Управління незалежного арбітражу (в Англії та Уельсі), яке займається реагуванням і недобросовісною практикою в області академічної чесноти. Австрія створила систему збору статистичних даних про випадки плагіату; розроблені національні вимоги до академічної доброчесності (Австрійське агентство по чесності досліджень); використовує спеціалізоване програмне забезпечення для виявлення плагіату. У Швеції існує національна система збору статистики про академічну нечесність в університетах і публікації щорічних звітів на їх основі. На національному рівні визначено процедуру врегулювання порушень в області академічної доброчесності, яка передбачає створення спеціальних інституційних комісій на місцях на чолі з ректором університету [2, С. 51–52].

Таким чином, цілком очевидно є надзвичайна важливість академічної доброчесності, що є запорукою формування інтелектуального рівня, розвитку чесності і відповідальності всіх учасників освітнього процесу. І для цього

необхідно досліджувати потенційні внутрішні та зовнішні чинники, що обумовлюють академічну доброчесність, в першу чергу морально-культурні, інституційні та навчально-виховні; внести зміни в чинне освітнє законодавство України з чітко визначеними і строгими стандартами відповідальності за плагіат для всіх учасників освітнього процесу – студентів, викладачів, науковців тощо; створювати експертні та етичні групи, щоб не тільки контролювати етичні норми, а також допомагати і вирішувати різні спірні ситуації.

Отже, досвід українських та зарубіжних вищих навчальних закладів показує, що важливою передумовою для притягнення до академічної відповідальності є встановлення і дотримання відповідних процедур доведення порушень, захисту та оскарження рішень. Процедури експертизи, що іноді використовуються в судових справах, засновані на неправильному розумінні відмінностей між поняттями плагіату і академічного плагіату.

Крім того, актуальною проблемою залишається створення нових інструментів і методів для перевірки ознак академічного плагіату і фальсифікації. Зокрема, це відноситься до некоректних запозичень із зарубіжних джерел, де замість традиційних алгоритмів можуть використовуватися алгоритми, засновані на порівнянні частотних розподілів ключових слів. Також важливо розробити методологію використання даних з відкритих державних реєстрів для перевірки достовірності інформації про валідації результатів досліджень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Council of Europe Platform on Ethics, Transparency and Integrity in Education. URL: <https://www.coe.int/en/web/ethics-transparency-integrity-ineducation/home?desktop=true>
2. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н.Г. Сорокіної, А.Є. Артюхова, І.О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
3. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
5. Центр академічної доброчесності. Десять принципів академічної доброчесності для викладачів. URL: <https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wb3Qzc2F3ODBuZWM/view>

УДК 342.95

МАКАРЧУК В.В., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРАВОВІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МІГРАЦІЇ

Акцентовано увагу на освітній та студентській міграції. Окреслено правові особливості навчання іноземних студентів в Україні. Розглянуто процес отримання іноземцями з метою навчання довгострокової візи.

Ключові слова: міграція, міграційна політика, освітня міграція, студентська міграція, довгострокова віза.

Болонський процес (2005 р.), Революція Гідності (2013 р.), анексія Криму (2014 р.), військові події на Сході України (з 2014 року по теперішній час), Угода про асоціацію між Україною і Європейським Союзом (2014 р.), участь українських університетів у програмах Еразмус+, Горизонт-2020 зумовили активні процеси міграції українців та іноземців в освітній сфері. Відповідно міграційні процеси актуальні не тільки в Україні а й в світі.

Міграційна політика держави в галузі міграції населення і трудових ресурсів включає в собі два напрямки: «імміграційний, що регулює прийняття іноземних громадян, та еміграційний, який регулює порядок виїзду громадян з країни і забезпечує захист прав емігрантів за кордоном». [1, 296 с.]

На думку вчених Філатова В.М. та Ромашова Я.В.: «Залучення іноземців на навчання в Україну є водночас і міграційною стратегією держави щодо експорту освітніх послуг в світовій соціально-економічній простір. Цей експорт потребує специфічної роботи на світовому ринку освітніх послуг». [2, 24 с.]

Освітня міграція є більш широким терміном, оскільки включає в себе «... отримання освіти та підвищення кваліфікації, може включати не тільки студентів, але й аспірантів, докторів і викладачів». [3, 158 с.]

Студентська міграція – це «свідоме тимчасове переміщення осіб за межі країни свого громадянства з метою отримання знань та здобуття ступеня вищої освіти і відповідно є вузьким терміном». [4, С. 34–35]

Незважаючи на проблеми національної безпеки, пов'язані з агресією Росії на Сході країни, повільні темпи економічного зростання, Україна продовжує залишатись привабливою для навчання, потрапляючи у топ-25 країн з найбільшою кількістю іноземних студентів. Так згідно даних державного підприємства «Інфоресурс» на запит інформаційного агентства «Українські Національні Новини» в закладах вищої освіти України в 2019–2020 навчальному році навчається 63 820 іноземних студентів. Серед них 14 860 студентів з Індії, 6 046 студентів з Марокко, 4 858 студентів з Азербайджану і 4 541 студент з Туркменістану [5].

Згідно даних Міністерства освіти і науки України іноземні громадяни можуть навчатися у більш ніж 240 вищих навчальних закладах України і здобувати вищу освіту за різними спеціальностями. Основні мови навчання – українська, російська, англійська. Щорічно навчальні заклади України запрошують студентів з більш ніж 150 країн світу [6].

Український державний центр міжнародної освіти Міністерства освіти і науки України є офіційним державним джерелом інформації з питань навчання іноземних студентів в Україні. Чимало інформації пропонує сайт Study in Ukraine - онлайн-портал «Українського державного центру міжнародної освіти». Тут можна знайти статистичні дані й звіти, перелік програм від закладів вищої освіти, які приймають на навчання іноземних абітурієнтів, і покрокову інструкцію щодо вступу до них [7].

Відповідно до пункту 4 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію» від 1 березня 2017 р. № 118 довгострокова віза оформляється іноземцям та особам без громадянства для в'їзду в Україну з метою оформлення документів, що дають право на перебування або проживання в Україні на строк, що перевищує 90 днів. Довгострокова віза оформляється закордонною дипломатичною

установою України або департаментом консульської служби Міністерства закордонних справ України як багаторазова на 90 днів, якщо інше не передбачено законодавством чи міжнародними договорами України. Довгострокова віза може оформлятися департаментом консульської служби Міністерства закордонних справ України виключно для іноземців або осіб без громадянства, які можуть в'їжджати в Україну без візи відповідно до законодавства України чи міжнародного договору України та отримують довгострокову візу в тому числі з метою навчання [8].

Таким чином в паспорті іноземного громадянина – кандидата на навчання повинна бути в'їзна віза типу «Д» (довгострокова віза), яку вони отримують в Посольствах України у відповідних країнах (не стосується країн з безвізовим режимом з Україною). Для одержання в'їзної візи кандидат на навчання надає відповідні документи та оригінал запрошення на навчання, виданий вищим навчальним закладом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Голікова А.П., Довгаль О.А. Міжнародні економічні відносини: підручник. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2014. 602 с.
2. Філатов В.М., Ромашова Я.В. Специфічні ознаки освітньої міграції та її місце в структурі міграційних потоків. Ефективна економіка. 2014. № 2. 24 с.
3. Кукурудза І.І., Ромащенко Т.І. Україна у світових процесах трудової міграції: монографія. Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2012. 252 с.
4. Брензович К.С. Міжнародна студентська міграція та її вплив на соціальноекономічний розвиток країн. Економіка і суспільство. 2017. № 10. С. 32–36. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/7.pdf
5. Названо кількість іноземних студентів у ВНЗ України: Korrespondent.net. URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4157493-nazvano-kilkist-inozemnykh-studentiv-u-vnz-ukrainy>
6. Онлайн-портал Міністерства освіти і науки України-іноземним студентам. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inozemnim-studentam>
7. Study in Ukraine: онлайн-портал «Українського державного центру міжнародної освіти». URL: <https://studyinukraine.gov.ua/>
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію» від 1 березня 2017 р., № 118. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/118-2017-p>

УДК: 34.037:376.1:376.3

ДОБРЕНЬКА Н.В., канд. юрид. наук

Білоцерківський інститут економіки та управління Університету «Україна»

ПРОБЛЕМИ НА ШЛЯХУ ДОСТУПНОСТІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Досліджено стан та доступність інклюзивної освіти для окремих категорій громадян. Проаналізовано законодавство України у сфері інклюзії. Визначено проблемні питання застосування інклюзивної освіти.

Ключові слова: інклюзивна освіта, право, можливість, справедливість, проблематичність, право на освіту.

Реалізація конституційного права на освіту осіб з особливими потребами є реалізацією можливості підвищення їх соціального статусу та рівня добробуту. Правові норми забезпечення рівних можливостей для осіб з фізичними особливостями вперше висвітлені у Всесвітній програмі дій відносно інвалідів. На початку 80-х років Генеральною Асамблеєю ООН було проголошено «Десятиріччя інвалідів». Усім країнам – членам ООН було рекомендовано вживати всіх необхідних заходів для забезпечення інвалідам умов для їх активної участі в трудовій діяльності і громадському житті, розкриття свого потенціалу. Концепція створення рівних можливостей для інвалідів знайшла своє відображення у Стандартних правилах забезпечення рівних можливостей для інвалідів [4]. Державна політика соціального захисту осіб з фізичними особливостями в Україні базується на чинних нормах національного законодавства, насамперед, Конституції України. Стаття 24 Основного закону України закріплює рівність конституційних прав громадян [1].

Відповідно до Закону України «Про освіту», кожен має право на якісну та доступну освіту [2]. Право на освіту включає право здобувати освіту впродовж усього життя, право на доступність освіти, право на безоплатну освіту у випадках і порядку, визначених Конституцією та законами України.

В Україні створюються рівні умови доступу до освіти. Ніхто не може бути обмежений у праві на здобуття освіти. Право на освіту гарантується незалежно від віку, статі, раси, стану здоров'я, інвалідності, громадянства, національності, політичних, релігійних чи інших переконань, кольору шкіри, місця проживання, мови спілкування, походження, соціального і майнового стану, наявності судимості, а також інших обставин та ознак.

Проблематичність інклюзивної освіти полягає, в першу чергу, в неготовності, та не відповідності персоналу, який навіть і пройшов підвищення кваліфікації, але не зацікавлений у застосуванні нових методів викладання.

Важливого значення набуває саме готовність вчителів, викладачів використовувати різні методи подачі інформації враховуючи особливості кожного учня, студента не зосереджуючи увагу, на поділі групи в залежності від особливостей учнів, студентів.

На жаль, не завжди якість інклюзивного навчання залежить тільки від особистих та професійних навичок педагогічно-наукових працівників. Велика прогалина у відсутності спец засобів викладення матеріалів у школах, училищах, технікумах, інститутах, університетах.

Інклюзивна освіта – гарант побудови гуманного суспільства, яке поважає й цінує кожного свого громадянина. Заслуговує на увагу розмежування різних обґрунтувань суті інклюзивної освіти. Так, існує обґрунтування освітнього характеру: вимоги до інклюзивних шкіл стосовно спільного навчання усіх дітей передбачають, що вони мають реалізовувати такі методи навчання, які дозволяють індивідуальний підхід до кожного школяра і, таким чином, приносять користь усім дітям. Натомість обґрунтування соціального характеру наголошує, що інклюзивні школи уможливають зміни у відношенні до осіб з особливими потребами шляхом

спільного навчання усіх дітей, створюючи таким чином основу для справедливого та недискримінаційного суспільства, яке заохочує людей жити разом у злагоді. Оскільки, виокремлення чи створення окремих, груп, класів з особами з особливими освітніми проблемами сприятиме відстороненню такої категорії громадян від суспільства, а це в свою чергу виступатиме дискримінацією.

Основний принцип створення інклюзивної освіти полягає в тому, що всі учні, студенти, мають навчатися разом за можливих умов, не дивлячись на певні труднощі чи відмінності, що існують між ними. Інклюзія повинна визнавати і враховувати різноманітні потреби осіб у сфері освіти шляхом узгодження різних видів і темпів навчання, а також забезпечення якісної освіти для всіх шляхом розробки відповідних навчальних планів, запровадження організаційних заходів, розробки стратегії викладання, використання ресурсів і партнерських зв'язків зі своїми громадами. А тому до основних завдань щодо реалізації інклюзивної моделі освіти в сучасних умовах розвитку відносимо: 1) організація навчально-виховного процесу, який би задовольняв освітні потреби всіх; 2) розробка системи надання спеціальних освітніх і фахових послуг для осіб з особливими освітніми потребами; 3) створення атмосфери комфорту, доброзичливості й уваги до кожного у навчальному середовищі та поза його межами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. 141 с.
2. Про освіту: Закон України, № 463-IX від 16.01.2020. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38–39, ст. 380.
3. Про вищу освіту: Закон України, № 463-IX від 16.01.2020. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37–38, ст. 2004.
4. Стандартних правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН №48/96 прийнята на 48 сесії Генеральної Асамблеї ООН 20 грудня 1993 року.

УДК 342.951:351

ДЕМ'ЯНЧУК Ю.В., канд. юрид. наук

Білоцерківський інститут економіки та управління Університету «Україна»

ДЕМ'ЯНЧУК М.А., спеціаліст другої кваліфікаційної категорії

Білоцерківська загальноосвітня школа I–III ступенів № 6 Білоцерківської міської ради Київської області

ПРАВОВА ПРИРОДА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ОСВІТІ

У тезах доповіді акцентовано увагу на правовій природі забезпечення запобігання і протидії корупції у контексті освіти вцілому. На освітньому рівні розроблено багато нормативно-правової бази запобігання і протидії корупції в освіті на основі практики запобігання корупції в

Україні. Сьогодні Закони України щодо правової природи запобігання і протидії корупції виконуються без дотримання належних інструментів.

Ключові слова: корупція, забезпечення запобігання і протидії корупції, освіта, практика, законодавство, нормативно-правова база.

Найнегативніший вплив на ефективність протидії корупції має саме корумпованість органів влади, оскільки це не тільки сприяє суб'єктам відповідальності за корупційні правопорушення уникати відповідальності, а й формує відчуття безкарності, стимулюючи тим самим корупційні правопорушення в освіті.

По-перше, завдання боротьби з корупцією значною мірою зводиться до завдання сформувати чесну та непідкупну верхівку чиновництва в освіті, що керується не своїми особистими інтересами, а працює на благо держави та суспільства.

По-друге, найбільш успішні держави в історії, й особливо найбільш успішні та стабільні демократичні держави, застосовували набір принципів формування своєї чиновницької верхівки, до яких відносяться: єдина альтруїстична ідеологія, прихильність якої служить одним із критеріїв селекції правлячого шару; добровільно-примусова відмова правлячого корпусу від володіння великим особистим майном і від отримання значних особистих доходів; часта та примусова ротація чиновників, особливо у вищій ланці, обмеження терміну перебування чиновника на одному місці щонайбільше кількома роками; суворе покарання за порушення встановлених правил – звільнення з державного апарату, конфіскація майна – та суворі покарання при виявленні фактів, що викривають чиновника в хабарах і крадіжці.

Аналіз санкцій кримінально-правових норм, що передбачають відповідальність за корупційні правопорушення кримінального характеру, свідчить, що чинне кримінальне законодавство передбачає досить сувору відповідальність за такі діяння. При їх визначенні законодавець керувався тим, що чим суворіша санкція, тим більш ефективною вона є у плані профілактики правопорушень й у виконанні функції покарання. Однак, судова практика доводить, що це не зовсім так [1].

Найбільш очевидна форма судової корупції – безпосередня обіцянка, дана службовою особою в обмін на матеріальну вигоду, блага.

Саме тому, науковці та практики на перший план реформування освіти ставлять проблему реального забезпечення її незалежності [2].

Тому, антикорупційні засоби необхідно пов'язувати з розробкою ефективних антикорупційних механізмів, що включають у себе єдині адміністративно-правові заходи, спрямовані на запобігання і протидію корупції в освіті, оскільки корупція в переважній більшості випадків пов'язана саме із владою, посадовими повноваженнями та службовим становищем, щоб претендувати на власність й інші вигоди майнового та немайнового характеру. Створення ефективних антикорупційних механізмів залежить від формування дієвої законодавчої й нормативно-правової бази в освіті.

Ураховуючи вищезазначене, дані заходи виявляються найбільш ефективними в боротьбі з корупцією в освіті, якщо введення їх не допустить до влади тих, хто прагне до багатства та влади як такої, а також будуть протидіяти утворенню стійких корумпованих груп. Відповідно, впровадження системи заходів щодо широкого кола нормативно-правового забезпечення відкриє дорогу в освіті тим, хто готовий служити суспільству за гідну, але не надмірну винагороду, не переслідуючи владних амбіцій і цілей збагачення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Комахин Б.Н. Противодействие коррупции в системе государственной службы Европейских стран. Международное публичное и частное право. Москва, 2018. № 2. С. 29–33.
2. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 736 с.